BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică

ANUL VIII-lea No. I.

IANUARIE.

TABELA MATERIEĬ

BUCUREȘTĬ

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICESCĬ

34, Strada Principatele-Unite 34

1884.

ANUL VIII. BUCURESCI, IANUARIE 1884. No. 1

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

APARE O DAȚĂ PE LUNĂ

Iubiți preoți și creștini români orthodoxi.

Căutați și veți afla, cereți și se va da, bateți și se va deschide vóuă, ne învață Domnul nostru Iisus Christos (Math. VIII, 7). Aceste cuvinte se referă la tot felul de necesitățĭ, care se întîmpină în viața omuluĭ, a Bisericeĭ și a pópórelorŭ. Stăruința dar este neapărat trebuitóre în tóte întreprinderile nóstre.

Iubițĭ preoțĭ, serviciulŭ nostru este fórte greŭ și reclamă multe cunoscințe; Biserica nóstră este în grea posițiune și are nevoe de multe. Noĭ dar trebue să căutăm pre cât ne stă prin putință cunoscințele de care avem necesitate, trebue să desgropăm încetul cu încetul monumentele naționale bisericescĭ, și să ne folosim de ele; trebue să insistăm, bătênd și cerênd, spre a se deschide și da Bisericeĭ, cele ale Bisericeĭ, și Statuluĭ cele ale Statuluĭ, séŭ după cum ne învață însușĭ Domnul nostru Is. Chr., *a se da luĭ Dumnedeŭ cele ce sunt ale luĭ Dumnedeŭ, și Cesaruluĭ cele ce sunt ale Cesaruluĭ.* (Math. XXII, 21).

Iubițĭ creștinĭ, cunóscerea adevĕrurilorŭ Sânteĭ nóstre Religiunĭ,—a preceptelor relative la credința în Dumnedeŭ și la modul de a lucra în viață după voia luĭ, cunóscețĭ, și trebue să cunóscețĭ cu toțiĭ, că este piatra fundamentală pe care trebue să se edifice unŭ Statŭ ce voesce a trăi. Aceasta trebue a o avea în vedere de la micŭ până la mare — ceĭ inculțĭ și

maĭ cu sémă ceĭ culţĭ. A cunósce însă, fără a căuta, fără a cerceta, fără a se interesa cine-va să scie în ce stă cutare séŭ cutare lucru, nu se póte. De unde are să cunóscă cine-va adevĕrulŭ şi bunulŭ Religiuneĭ dacă nu se interesédă de elŭ; dacă nu citesce nicĭ o dată nicĭ Sânta Evangelie, nicĭ Faptele şi Scrierile Apostolilor cu comentariile lor, nicĭ Simbolul cu doctrina Sânteĭ nóstre Bisericĭ orthodoxe desvoltate şi explicate? Aci e causa rĕuluĭ — a indiferentismuluĭ Religiuneĭ. Afirmarea unora ca acésta ar fi numaĭ datoria Preoţilor, séŭ după cum se dice de ordinar, a Popilor, trebue să aibă de consecinţă neînlăturată, ascultarea şi supunerea orbesce la ceia ce dic Preoţiĭ, — aceia ce, nicĭ Biserica nu cere, nicĭ afirmătorilor unor asemenea ideĭ nu le place.

Iată dar, iubiţĭ preoţĭ şi creştinĭ, că cu toţi avem necesitate de a cunósce fondul Sânteĭ Religiunĭ şi direcţia Sânteĭ nóstre Bisericĭ orthodoxe, — şi acésta negreşit prin citirea diferitelor tratate relative la Ele.

Acéstă revistă periodică, iubiţi meĭ, „*Biserica Orthodoxă română*", de la prima eĭ apariţiune în anul 1874, n'a încetat a pune la disposiţiunea tuturor, pe de o parte, diferite materiĭ relative la cunoscinţele speciale, necesare unuĭ preot, şi la acelea pe care trebue să le aibă toţĭ creştiniĭ; iar pe de alta, n'a încetat a insista ca societatea nóstră să dea luĭ Dumnedeŭ cele ce sunt ale luĭ Dumnedeŭ, şi Cesaruluĭ cele ce sunt ale Cesaruluĭ. Acéstă direcţiune se va ţine şi în decursulŭ acestuĭ anŭ, care este al VIII-lea al edităreĭ eĭ.

Comitetul redactor se va sili din parte'ĭ a face

tóte înbunătăţirile posibile, crescênd chiar şi numěrul cólelor broşureĭ de la *cincĭ* la *şése*. Dorinţa şi rugămintea nóstră însă este ca, atât fraţiĭ preoţĭ cât şi iubiţiĭ creştinĭ orthodoxĭ să ne dea sprijinul şi ajutorul lor cu tótă dragostea şi buna voinţă; căcĭ fără acestea, firesce, nu se va putea ajunge scopul propusŭ.

Fie dar, ca încuragiaţĭ de dragostea şi bine-voitorul concursŭ al tuturor românilor, să se pótă ajunge ţinta urmărită, — luminarea prin propagarea adevěrurilor religióse şi apararea Sânteĭ nóstre Bisericĭ orthodoxe, de toţĭ inimici věḑuţĭ şi nevěḑuţĭ aĭ eĭ.

Dumneḑeule, ajutorul nostru eştĭ tu; nu zăbovi.

Dómne al puterilor fiĭ cu noĭ!

Preşedintele comitetuluĭ
Archiereul Silvestru B. Piteşténu.

Petru Movilă

(Biografia)

(Urmare, vedĭ No. XII an. VII).

VI

Alegerea luĭ Petru Movilă de Metropolitŭ al Kievuluĭ cu împrejurările istorice ale ortodocsieĭ. Prima jumătate a secululuĭ al XVII-lea ni se presintă cu luptele cele maĭ crâncene pentru ortodocsie, ĭar a doa jumătate a acestuĭ seculŭ trebue săse considere, ca triumful definitivŭ al ortodocsieĭ asupra celoralalte confesiunĭ, cu reînvierea, décă nu kĭar nascerea, literatureĭ române. Făcêndŭ biografia luĭ Petru Movilă şi ajungêndŭ cu înşirarea faptelor acestuĭ bărbatŭ pĕnĕ la aniĭ 1632, ne vedemŭ obligaţĭ, a deskide aicĭ o parentesă, în carea să desfăşuramŭ maĭ de aprópe împrejurările istorice ale ortodocsieĭ din Biserica rusă, împrejurările istorice ale ortodocsieĭ din Bisericile Românilor şi în fine împrejurările istorice ale ortodocsieĭ din Biserica de Constantinupolŭ. Acésta trebue să o facemŭ cu atâta maĭ mult aicĭ, căcĭ în curênd Petru Movilă ajunge a fi Metropolitŭ al Kievuluĭ şi din acéstă posiţiune el devine îngerul păzitorŭ şi kĭar mântuitorul ortodocsieĭ şi în special părintele teologieĭ ortodocse moderne.

Biserica ortodocsă rusă în prima jumătate a seculuĭ al XVII-lea era împărţită în Patriarchia de Moscva cu Patriarchul Filaret, şi Metropolia de Kiev, cu doĕ centrurĭ orto-

docse — unul în Kiev, care la 1632 avea în frunte pre Metropolitul Isaia Copinski, şi altul în Liov cu Archiepiscopul Ieremia Tisarovski, Ecsarchul Patriarchieĭ de Constantinupolŭ. Alăturea cu aceste persóne eclesiastice, care mânuiaŭ ortodocsia Bisericeĭ rusă, se aflaŭ şi persónele laice, care nu puţin dispunéŭ de sórta ortodocsieĭ. Şi anume în Mosca era Ţarul Michail Teodorovicĭ, bărbatŭ, care nu numaĭ respecta ortodocsia acasă la sine, dar kïar o ajuta în tóte lipsurile eĭ; dovadă corespondenţa Metropolituluĭ Isaia şi aluĭ Petru Movilă cu Ţarul Michail Teodorovicĭ (a) şi în special aicĭ vomŭ comunica lectorilor nostri nisce ecstracte dintr'o epistolă a Metropolituluĭ de Proilova Meletie către Ţarul Moscveĭ Michail Teodorovicĭ, de unde se vede dărnicia Ţarilor Rusieĭ pentru ortodocsie, generalitatea tendinţeĭ de a ajuta ortodocsia periclitândă, dispoziţiunile acestuĭ Metropolitŭ către Domnitorul Moldoveĭ Vasilie Lupul, şi dacă voiţĭ şi decăderea cleruluĭ grecŭ din Patriarchia de Constantinupolŭ. Eca modul, cum se ecsprimă Metropolitul Meletie la 1644 Decemvrie 15 cătrĕ Ţarul Michail: «Eŭ am scrisŭ maĭ 'nainte de acésta prea înălţateĭ vóstre împărăţiĭ din pămêntul Moldoveĭ (b) şi mulţemescŭ, că ne-aĭ arătatŭ nedescrisa ta milostivire, trămiţêndu-ne 40 samurĭ cu Ivan Popov... In scrisórea mea de maĭ 'nainte am arătatŭ, că eŭ, împreună cu Prea Sânţitul Metropolitŭ al Kievuluĭ în Iaşĭ am compusŭ cartea contra catechismuluĭ ereticilor, şi am depărtatŭ dela faţa Bisericeĭ ortodocse, noĭ membriĭ S. Sinodŭ, óre-care capitule calvinescĭ şi am declaratŭ, că nu le-am primitŭ pre dênsele şi nu le va primi nicĭ o dată S-ta nóstră Biserică.» Şi maĭ jos: «Nicĭ o miluire nu m'am învrednicitŭ eŭ să primescŭ (c), ïar din cauza sărăcieĭ, n'am tipăritŭ acea carte» (d.)

(a) Письма Исаiи-въ Москов, главномъ минист. иностр. дѣлъ „дѣла греческiя", punct. X, No. 6.

(b) Alusiune la scrisorile luĭ Vasilie Lupul din Octomvrie acestŭ anŭ şi a Patr. de Constantinupolŭ Partenie, cu care se recomêndă Meletie,

(c) Nu e adevĕrat; căcĭ Meletie a primitŭ milĭ dela Vasilie Lupul, dar nu pentru tipărirea „Mărturisireĭ ortodocse", care nu-ĭ aparţinea. De aceia Meletie printr'o altă scrisóre cătrĕ Ţarul se jaluesce, că, „Vasilie Lupul are banĭ şi robĭ nenumĕraţĭ şi luĭ nu-ĭ dă" Скошенiя Россiи съ Востокомъ по дѣламъ церковнымъ, 1860 part. II pag. 83.

(d) Ibid. pag. 88,

De sórta ortodocsieĭ din Kiev şi Liov nu puţin dispunea Regele Polonieĭ, Sigismund al III, aprigul catolicŭ şi cu magnaţiĭ Senatuluĭ polonŭ, cariĭ îşĭ avéŭ împărţitŭ între dênşiĭ întregŭ teritoriul Polonieĭ, al Litveĭ şi al Ucraĭneĭ cu oraşe cu totŭ şi la aceştia adăugămŭ în ecspecţiune pre magnaţiĭ polonĭ, dintre Movilescĭ, şi cariĭ eraŭ înrudiţĭ cu aceştia.

Sub conducerea acestor persóne ortodocsia Bisericeĭ ruse suferia puţin în dominiatul Litveĭ de influinţa protestantismuluĭ, representatŭ maĭ ales prin cnézul Cristofor Radzevil (a); în tótă Polonia însĕ, adecă în Regatul polonŭ, tótă Ucraĭna şi parte din Litva, ortodocsia era supusă la probele cele maĭ aspre de încercare din partea papismuluĭ, care lucra la nimicirea ortodocsieĭ prin unie, şi prin elementul jidovescŭ, în calitate de ecsploatatorŭ al averilor... boerescĭ. In prima jumătate a seculuĭ al XVII-lea, uniaţiĭ ajunsese aşĭ împropria cu forţa maĭ tóte mônăstirile vekĭ ale Bisericeĭ ruse cu averile lor şi ortodocşiĭ cu multe dificultăţĭ trebuéŭ să-şĭ fundeze altele, pĕnĕ când se găsia câte unŭ popă uniatŭ fanaticŭ, care se punea în fruntea şléchteĭ şi cu arma în mână ucidea pre toţĭ monachiĭ, cariĭ s'ar fi opusŭ la cedarea mônăstireĭ din noŭ fundate (b). Tot acéstă procedură, forĕ dreptŭ de judecată din partea ortodocşilor, o ecsercitaŭ papaliĭ prin uniaţĭ şi faţă cu Bisericile parochiale şi catedralele episcopale, séŭ metropolitane. In Kiev catedrala metropolitană, Sofiĭskiĭ soborŭ, era de mult ocupată de către uniaţĭ şi acum era redusă

(a) Вилен. Археогр. Сборн. VII, No. 64. Eca cum ni-lŭ presintă însuşĭ Petru Movilă pe cnézul Radzevil:

Petru Movilă, scriind luĭ Radzevil la 12 Maĭ 1632, adecă îndată după mórtea luĭ Sigismund al III-lea, îlŭ nume ce великій пріятель= mare amicŭ, şi „всегдашній пріятель и благожелатель народа россійскаго, сынповъ старожитной Церкви восточной=amicŭ perpetuŭ şi doritorŭ de bine al poporuluĭ rusŭ, fiiul Bisericeĭ ceĭ vekĭ de Rĕsăritŭ„. Apoĭ adaugă: „In adevĕr, à venitŭ, momentul şi pentru noĭ, *ceĭ nedreptăţiţiĭ* (aluzie la timpurile luĭ Sigismund) să arătămŭ şi să câscigămŭ totŭ aceia, ce dupre dreptate ni aparţine...„. Şi maĭ jos: „Cu tótă clasa şléchteĭ noĭ suntemŭ în relaţiunĭ, dar maĭ mult rugămŭ consiliul teŭ celŭ înţeleptŭ şi ajutorul....“.

Radzevil a trămisŭ rĕspunsul sĕŭ cu unŭ anume solŭ. Loc. citatŭ No. 263.

(b) Vedĭ despre atrocităţile uniaţilor faţă cu ortodocşiĭ Ист. русск. Церкв. Макарія. T. XI, şi în special paginele 528—561.

la o completă ruină (a). In Archiepiscopia de Cernigov Isaia Copinski era necesitatŭ să trăiascĕ în mônăstirea Gustînsca din domniatul luĭ Ieremia Coribut Vişneviţki, care era nepotul luĭ Petru Movilă, fiiul Irineĭ, fiĭceĭ luĭ Ieremia Movilă. Singură Lavra de Kiev a rĕmasŭ pentru tot-de-una în posesiunea ortodocşilor; dar acéstă mônăstire ortodocsă avea de apărătóre polcurile căzăcescĭ şi de la 1627 ea îşĭ căpătase unŭ îngerŭ protectorŭ în persóna «mareluĭ Archimandritŭ al Pecerscăĭ» Petru Movilă. De asemenea se vede a rĕmânea ortodocsă şi mônăstirea «fraţieĭ din Liov», unde Domnitoriĭ cu boeriĭ Moldoveĭ, începĕndŭ cu Movilesciĭ, Luca Stroiciĭ (b) şi alţiĭ nu încetaŭ de a susţinea ortodocsia şi a o apăra înaintea Regilor Polonieĭ de atentatele din partea papalilor. In genere ortodocsia în Polonia şi specialminte în Ucraĭna era pretutindenea persecutată şi înlocuită prin unie, ĭar despreţul contra ortodocsieĭ ajunsese pre la finele jumătăţeĭ întáia a seculuĭ al XVII-lea pĕnĕ la gradul, că ea era numită tot-déuna «хлопская вѣра = legea mojicéscă» (c).

Am anticipatŭ maĭ sus a numĭ pre Petru Movilă îngerul apărătorŭ al ortodocsieĭ; aicĭ vomŭ aduce câte-va fapte din viéţa Movilescilor, de unde se va vedea, că eĭ şi departe de Ţéră aŭ continuatŭ a ţinea la caracteristica distinctivă a Românuluĭ, adecă «tenacitatea» în legea strămoşéscă. Mama luĭ Ieremia Coribut Vişneviţki, Irina, Regina şi acum Raisa Movilă încă înainte de 1628 a procuratŭ Archiepiscopuluĭ de

(a) Petru Movilă la 1634 Noemvrie 4, scriindŭ frăţieĭ din Moghilev despre sacrificiile, aduse de dênsul în folosul Bisericeĭ ruse, şi venindŭ la Biserica catedrală din Kiev, se ecsprimă: „Căcĭ keltuindŭ pĕnĕ la sărăcia complectă în cele treĭ „ecspediţiunĭ la sfatŭ“ şi averea nóstră părintéscă şi mijlócele mônăstireĭ nóstre, cu atâta maĭ mult, fiind că cu aceste mijlóce restaurămŭ şi Biserica S. Sofiĭ, a Metropolieĭ nóstre, *care era cu totul ruinată*...“ (Вилен. Археогр.. сборн. II, No. 38).

(b) Logofĕtul Luca Stroicĭ făcea şi el parte din partida politică, ce-şĭ avea radimul în Regatul polonŭ şi ţinea la ortodocsia cu centrul în Liev. Noĭ afirmămŭ acésta funâdndu-ne pre descoperirile posterióre, de unde se vede, că acestŭ boerŭ al Moldoveĭ era în relaţiunĭ fórte de aprópe şi continue cu membriĭ frăţieĭ de Liov şi că el alătnrea cu Movilesciĭ, aŭ ajutatŭ la construirea Bisericeĭ celeĭ marĭ din Liov. Corespundenţa luĭ Luca Stroicĭ cu mônăstirea frăţieĭ de Liov o vomŭ publica cât de curênd.

(c) А. З. Р. IV No. 233. Ист. русск. Церк. Макарія Т. XI, pag. 417.

Cernigov, Isaia Copinski, tóte mijlócele necesare, pentru ca el să construiască în Eparchia sa şi pre domeniile eĭ treĭ mônăstirĭ-Gustînsca, Ladinsca şi Magarsca. Aceste mônăstirĭ eraŭ ortodocse şi serviaŭ, ca centrurĭ administrative pentru Archiepiscopul Isaia. In anul însĕ 1628, când archiepiscopul Isaia a manifestatŭ zelul seŭ pentru ortodocsie cu ocasiunea «protestaţieĭ» luĭ Smotriţki, Cnézul Vişneviţkĭ, singurul magnatŭ polonŭ, care pre acele timpurĭ protecta ortodocsia cu influenţa şi averile séle, se vede adĕmenitŭ de scrisorile Metropolituluĭ uniatŭ, Rutski, şi decisŭ de a alunga din domeniile séle pre Archiepiscopul Isaia; adecă, de a nu-ĭ lăsa nicĭ unŭ punctŭ de radimŭ pentru administraţiunea eparchieĭ şi prin urmare de a ceda aceste mônăstirĭ uniaţilor. După patru anĭ de rĕsgândire din partea luĭ Vişneviţki, adecă de la 1628—1632 Iunie 1, în care timpŭ cnézul nu se decidea în modŭ definitivŭ, de aşĭ skimba legea strămoşéscă, Petru Movilă, unkiul de pre mama a knézuluĭ Vişneviţki, îĭ adreséză unŭ discursŭ, pre care el l'a ţinutŭ în Lavra de Kiev la Duminica III din paresimĭ, ce în anul 1632 a căḑutŭ la 4 Martie, şi pre care discursŭ Petru Movilă l'a întitulatŭ: «Crucea Mântuitoruluĭ şi a fie-căruĭ omŭ». Discursul, ţinutŭ de Petru Movilă la 4 Martie, are caracterul unuĭ discursŭ eclesiasticŭ, unde oratorul probéză în modŭ genericŭ, că crucea luĭ Christos trebue să fie crucea fie-căruĭ omŭ; apoĭ la 1 Iunie Petru Movilă acomodéză acestŭ discursŭ la cnézul Ieremia Coribut Vişneviţki şi trămiţêndu-i-lŭ, adaugă:

„Когда а посмотріо на клейдомъ пресвѣтлаго дома вашей княжеской милости, вижу тамъ крестъ Христовъ, чрезъ вѣру православную церкви апостольской каѳолической на востокѣ уфун-

„Cândŭ eŭ observŭ emblema prea luminateĭ familiĭ a îndurăreĭ tale cnejescĭ, vĕdŭ acolo crucea luĭ Christos, prin credinţa ortodocsă a Bisericeĭ apostolice şi catolice, fundată

дованный. Вз етой вѣрѣ, начиная отз Димитріа Корибута и сына его Корибута Дмитріевича, короля чешскаго, брата Ягелла короля польскаго и Витовта князя литовскаго, вся предки вашего дома пребывали и состаляли ея опору. Надѣюсь, что православная Церковь найдетз опору и вз особѣ вашей милости. Прошу и молю, чтобы ваша княжеская милость и сами пребывали вз отеческой вѣрѣ и подданныхз своихз старались удерживать вз ней помня, науку того знаменитаго мужа, каторый говоритз, что пусть ни одинз князь не допускаетз переменить отцевскаго вѣроисповѣданія на какое либо другое, такз какз вз дѣлахз людскихз ничево нѣтз болѣе дра-

la Rĕsăritŭ. In acéstă credință, *începêndŭ cu Dimitrie Coribut și fiiul luĭ, Coribut Dimitrievicĭ, Regele Cechilor, fratele luĭ Iagel, Regele Poloniei și Vitovt, principele Litveĭ, toțĭ străbuniĭ familieĭ vóstre aŭ rĕmasŭ șĭ ĭ-aŭ fostŭ eĭ radimŭ.* Sperezŭ, că Biserica ortodocsă va găsi radimŭ și în persóna îndurăreĭ vóstre . . . Implorezŭ și rogŭ, ca îndurarea vóstră de cnézŭ să rĕmânĕ și singură în credința strămoșéscă și să însiste a ținea în dînsa și pre supușiĭ seĭ, aducêndu-șĭ aminte de învĕțătura acelui bărbatŭ însĕmnatŭ, care dice, ca nicĭ unŭ principe să nu permitĕ a se skimba confesiunea străbună pe orĭ care alta; fi-

гоцѣннаго религіи, т. е православной вѣры, и боронить се необходимо со всевозможнымъ стараніемъ". (a)	ind-că în actele ómenilor nu este nimicŭ maĭ preţiosŭ ca religia, adecă, credinţa ortodocsă şi este necesarŭ, ca să o păziascĕ cu tótă stăruinţa."

Astŭ-feliŭ scriea îngerul păzitorŭ al ortodocsieĭ din Biserica rusă la 1632 cătrĕ nepotul sĕŭ de vară, cnézul Ieremia Vişneviţki şi singurul magnatŭ polonŭ, ce pre acelea timpurĭ maĭ sprijinea ortodocsia în Ucraĭna. Noĭ însĕ, ca să vedemŭ şi maĭ bine cât era de scumpă pentru ortodocsia din acele timpurĭ a Bisericeĭ ruse perderea unuĭ Vişneviţki; şi tot-odată, ca să avemŭ şi o icónă fidelă, trasă de pre originalitatea ortodocsieĭ rusă din 1632; dămŭ locŭ aicĭ în traducţiunea română a uneĭ scrisorĭ a Metropolituluĭ Isaia Copinski, adresată aceluiaşĭ magnatŭ şi póte kĭar contemporană cu discursul luĭ Petru Movilă de maĭ sus:

«De mare întristare, îndurătorule Cnézŭ, este cuprinsă inima nóstră a tuturora, clericĭ şi creştinĭ ortodocşĭ la privirea, că îndurarea cnejieĭ tale, *mângâerea cea înfocată a credinţeĭ ceĭ vekĭ grecescĭ*, nu merge pre urmele strămoşilor şi a născĕtorilor seĭ. De asemenea plânge şi se vaetă amar Biserica luĭ D-ḑeŭ, mama nóstră, că tu te întorcĭ dela dînsa... Ce aĭ găsitŭ tu în Biserica luĭ D-ḑeŭ suspectŭ dubitabilŭ şi ereticescŭ? Nu este ea mama întregeĭ creştinătăţĭ? Nu este ea Ierusalemul, capul a tóteĭ lumĭ? Óre nu acolo Domnul nostru a săvêrşitŭ mântuirea nóstră cu sântul seŭ sânge? Nu acolo a stabilitŭ el pre celŭ ântâiŭ Episcopŭ, pre Patriarchul de Ierusalem, vicariul seŭ? Óre nu de acolo s'a rĕspânditŭ învĕţătura luĭ Christos preste tótă lumea, dela Rĕsăritŭ la Apusŭ şi a ajunsŭ pênĕ la Roma? Cŭ ce Roma întrece Ierusalemul şi pentru ce nu îngrijescŭ de Ierusalem, mama tuturor Bisericilor, şi se întorcŭ spre Roma,

(a) Ист. Русск. Цер. Макарія 1882. Т. XI, pag. 414—415.

Ierusalimul îl despreţuescŭ, ĭar pre Roma o pré-înalţă?...
In Ĭerusalem Christos a murĭtŭ pentru noĭ, acolo a înviétŭ din morţĭ, acolo şi s'a înălţatŭ la ceriŭ, acolo a trămisŭ pre S. Spiritŭ asupra învĕţăceilor şi a Apòstolilor seĭ, acolo a lăsatŭ Sântul seŭ mormêntŭ, spre eternă memorie, acolo a stabilitŭ şi vicariul seŭ, pre Patrĭarchul Iacob. Cu ce Roma întrece Ierusalemul? Aicĭ este vĭcariul luĭ Iisus Christos—Patriarchul, acolo este loco-ţiitorul s. ap. Petru-Papa; aicĭ este mormêntul luĭ Christos, ĭar acolo este mormêntul luĭ Petru.... Din îndurarea luĭ D-ḑeŭ, în Biserica nóstră nu ecsistă nicĭ o amăgire, nicĭ unŭ eresŭ. Aceia ce a primitŭ ea odată, aceie articule ale credinţeĭ, confirmate la cele şépte sinóde ecumenice, pre tóte le păstréză ea, în tótă întregimea, ne adăugândŭ nimicŭ la dînsele, şi nicĭ nelăsândŭ nimicŭ din dînsele. Nu sciŭ, cine ţĭ-a presentat'o aşa de contrară, cine te-a smulsŭ dela ea, séŭ te smulge? Lipsa de bine cuvêntare divină să fie cu dînsul în tot-dé-una. Noĭ toţĭ scimŭ, *sub ce condiţiunĭ înfricoşate respectiv de credinţă, sub ce obligaţiunĭ şi jurăminte, te-a lăsatŭ mama ta,* ducêndu-se din acéstă lume. Asupra căruĭ sufletŭ vorŭ cădea aceste? Ce mângâere, ce folosŭ aŭ avutŭ, séŭ aŭ aceia, carĭĭ se depărtéză de credinţa lor cea vechę? Décă facŭ acésta pentru mărire, apoĭ maĭ mare mărire şi respectŭ de la toţĭ ómeniĭ aŭ aceĭ, ce sûntŭ tarĭ în credinţă, de cât aceĭ, ce se clatină şi sûntŭ nestatornicĭ. Óre n'aŭ avutŭ glorie mare cnejiĭ de Ostrog, voevodul Kievuluĭ şi fiiul luĭ, voevodul de Volînia? Óre n'avutŭ pretutindenea glorie mare părintele teŭ, de eternă memorie, Mihail Coributŭ? *Ore n'a fostŭ el mângâerea şi radimul tuturor ortodocşilor?* Óre n'aŭ fostŭ glorificaţĭ cu triumfurĭ eroice în coróna Polonieĭ străbuniĭ teĭ, începêndŭ dela Olgerd, bunul teŭ, marele cnézŭ al Litveĭ? Eĭ toţĭ aŭ fostŭ de credinţa grecéscă, şi cu dînsa eĭ nimicŭ n'aŭ perdutŭ, din contra cu acésta eĭ aŭ fostŭ şi maĭ măriţĭ. Eĭ toţĭ aŭ fostŭ de credinţa grecéscă; nu cumva tu singurŭ veĭ fi lepădatŭ dela dînşiĭ? Dómne feresce... Noĭ ne rugămŭ, şi nu vomŭ înceta a ne ruga Domnuluĭ

D-ḑeŭ, ca Eĭ să nu-ţĭ permită ţie a cădea din credinţa luĭ cea veke apostolică. Deşi contrariĭ noştri ḑicŭ, că credinţa nóstră este mojicéscă=хлопская, dar într'unŭ asemenea casŭ, de credinţa mojicéscă aŭ fostŭ monarchiĭ grecĭ ceĭ marĭ, de credinţa mojicéscă aŭ fostŭ Apostoliĭ, Patriarchiĭ şi toţĭ S. Părinţĭ aĭ Bisericeĭ de Rĕsăritŭ, pre cariĭ noĭ ĭĭ recunóscemŭ marĭ. Cu umilinţă în numele a tóteĭ creştinătăţĭ şi în numele întregeĭ Bisericĭ rogŭ pre îndurarea ta de cnézŭ, nu te lasă atrasŭ de privirĭ politice; aduţĭ aminte de părinţiĭ teĭ, de ce credinţă eraŭ eĭ, nu de cea mojicéscă, nicĭ eretică, ci de credinţa cea veke, curată şi ne întunecată de nicĭ-o înkipuire omenéscă. De ce tu n'aĭ fi de credinţa străbunilor teĭ, în carea te-aĭ născutŭ? Tu te întorcĭ la Biscrica luĭ D-ḑeŭ, la mama ta, şi nu la una streină.... Pentru numele luĭ D-ḑeŭ, totŭ clerul, tótă creştinătatea te rugămŭ cu lacrimĭ, nu te scârbi de legea ta, ci întórce-te în Biserica luĭ D-ḑeŭ, mama ta născătóre, şi cu acésta ne veĭ mângâea pre noĭ toţĭ...» (a).

Écă starea ortodocsieĭ din Biserica rusă dela finele seculuĭ al XVII-lea! Éca valórea, ce se punea în acele timpurĭ pre unŭ fiiŭ alŭ Bisericeĭ ortodocse, care era tentatŭ de aşĭ părăsi credinţa strămoşéscă! In fine, éca şi acea particularitate istorică, pre carea noĭ am susţinut'o încă dela începutul acestuĭ studiŭ, că *Movilesciĭ trebuescŭ în istorie priviţĭ numaĭ, ca ómenĭ de partida politică polonezŭ, nu şi ca renegaţĭ, cariĭ s'ar fi predatŭ cu totul vieţeĭ şi cultureĭ patrieĭ adoptive*... De acum să desfăşurămŭ starea ortodocsieĭ din Biserica Românilor şi tot din timpurile, ce ne ocupă.

Papismul încă din timpul creştinăreĭ Bulgarilor (860—865) n'a încetatŭ a'şĭ avea okiĭ aţintiţĭ şi asupra Românilor. Regatul ungurŭ şi maĭ pre urmă celŭ polonezŭ a căutatŭ tot-dé-una a ajuta propagandele papale în convertirea Ro-

(a) A. З. P. IV, 233. cfr. Ист. Русск. Црк. Макарія T. XI, pag. 415—417. — Deşi acéstă epistolă se dă sub numele Metropolituluĭ Isaia, dar noî ni se pare, că nu este greŭ a distinge duioşia unuĭ unkiŭ, ce-şĭ perde nepotul; voimŭ să ḑicemŭ, că acéstă scrisóre maĭ mult pare a se datori luĭ Petru Movilă, de cât asceticuluĭ Isaia Copinski.

mânilor la confesiunea lor, vĕḑêndŭ în acestŭ câscigŭ alŭ Bisericeĭ papale o cucerire politică pentru Statul propriŭ. Şi de aceia în istoria Românilor şi distingemŭ, în genere vorbindŭ doĭ curenţĭ papalĭ maĭ pronunţaţĭ, — unul în Transilvania sub presiunea Ungurilor şi altul în Moldova sub influinţa politiceĭ poloneze; în Ţéra românéscă însĕ, în Valachia propriŭ ḑisă, curentul principalŭ ni se presintă în istorie aşa de slabŭ, că abia se semnaléză din când în când, şi acésta în timpul unuĭ singur Domnitorŭ, după care despărea, pentru a se arăta maĭ târḑiŭ şi atuncĭ tot sub o formă debilă. Causele, dupre opiniunea nóstră, eraŭ maĭ de multe feliurĭ. Intăiŭ nesuccesul papismuluĭ între Românĭ se datoresce caracteruluĭ acestuĭ poporŭ, care îlŭ face, ca să fie conservatorŭ pĕnĕ la tenacitate, şi prin urmare să nu-'şĭ permitĕ nicĭ pentru sine, de a face o comparaţiune între confesiunea sa şi altă confesiune, şi fiindŭ dominatŭ tot-dé-una de laturea morală a Religiuneĭ, şi de prescripţiunile eĭ pentru viéţă, nu voiesce nicĭ să te urmăriascĕ în discuţiunile speculative, séŭ teologice ale religiuneĭ. Şi acéstă caracteristică este proprie nu numaĭ sătéanuluĭ, lipsitŭ de cultura scolară, dar şi boeruluĭ, care a cutrieratŭ mărĭ şi ţĕrĭ. Românul, smulsŭ odată din tenacitatea sa de conservatorŭ, maĭ curêndŭ va deveni ateŭ, adecă liberŭ de orĭ-ce prescripţiunĭ religióse şi în special morale positive, de cât să îmbrăţişeze confesiunea papală; şi acésta apoĭ din *causă*, că papizmul este confesiunea, care întrunesce în sine doĕ elemente, ce dupre vederele Românilor sûntŭ cu totul nepropriŭ religiuneĭ, pentru care el simpatizază. Elementul neidentificabilŭ cu privirile Românuluĭ este autoritarismul religiosŭ din administraţiunea confesiuneĭ papale. Stima, ce Românul acordă persónelor clericale, esă tot-dé-una din dragostea, ce el acordă individuluĭ; şi în casurile, când îĭ lipsesce dragostea pentru o persónă, el n'o stiméză, dar o sufere, o toleréză. Celalaltŭ elementŭ, care iarăşĭ nu se împacĕ cu privirile Românilorŭ asupra religiuneĭ, este plasticitatea şi teatralismul formelor din cultul Bisericeĭ papale. Românuluĭ îĭ place ca în dosul fie-căria forme reli-

gióse să rĕmânĕ ceva idealŭ, care să-ĭ nutréscĕ spiritul şi să i-se presinte tot-dé-una nouă. Éca cuvintele, pentru care nicĭ unŭ Românŭ adevĕratŭ în discursul timpurilor nu se vede a fi catolicŭ; el mult póte să devină uniatŭ şi acésta numaĭ din necesitate politică, séŭ socială, ca Transilvănénul. In fine, *a treiă causă*, care a contribuitŭ la nesuccesul papismuluĭ între Românĭ, este şi dorul lor celŭ nestinsŭ de independenţă. Când Româniĭ în decursul seculelor nu potŭ a se bucura de independenţa lor religiósă, şi afacerile lor bisericescĭ reclamă contactul cu o autoritate supremă religiósă, atuncĭ îĭ vedem îndreptâdu-şĭ tot-dé-una privirile cătrĕ autoritatea religiósă, cea maĭ puţin periculósă independenţeĭ lor. In locul Romeĭ eĭ aŭ alesŭ Constantinupolul. Când Constantinupolul li se presintă periculosŭ independenţeĭ lor, eĭ îşĭ îndreptéză privirile spre Achrida, Galiţia, séŭ şi Carloviţĭ. Éca, dupre opiniunea nóstră, şi causele, pentru care nu s'a pututŭ lipi de Românĭ papismul; şi décă nu ar fi concursŭ şi alte împrejurărĭ istorice, ortodocsia la Românĭ ar fi devenitŭ unŭ centru de cultură pentru tóte popórele din Orientul Europeĭ şi aicĭ, anume în limba poporuluĭ românescŭ, s'ar fi scrisŭ acea carte simbolică, numită «Mărturisirea ortodocsă» carea a pusŭ basele culturale ale vieţeĭ moderne din totŭ Orientul europianŭ.

Şi în adevĕr. O serie de Domnitorĭ românĭ în Moldova şi Ţéra românéscă făcuse din poporul românŭ unŭ poporŭ demnŭ de tótă atenţiunea lumeĭ. Rĕsbóĭele luĭ Stefan celŭ mare, cuceririle luĭ Michaĭ bravul, splendórea cultuluĭ religiosŭ de sub Domnitoriĭ Radul celŭ mare şi Négoe Basarab, precum îngrijirea luĭ Stefan de ale Bisericeĭ şi activitatea Movilescilor şi a Stroicilor pentru cultul ortodocsŭ, ar fi făcutŭ din Domnitoriĭ Vasilie Lupul şi Mateĭ Basarab nisce persóne, care ar fi meritatŭ nu numaĭ recunoscinţa Românilor pentru renascerea românismuluĭ, dar recunoscinţa ortodocsieĭ în genere pentru impulsiunea, ce s'ar fi datŭ de aicĭ şi anume în limba românéscă cultureĭ orientale ortodocse. Dar se vede, că Provedinţa divină nu a voitŭ să concedeze în to-

tul Romănilor meritul, dę a fi premergĕtorii cultureĭ popórelor orientale. Aflaţĭ cu gradul lor de cultură la acelaşĭ nivelŭ, la care se aflaŭ şi cele-lalte popóre ale Orientuluĭ europiénŭ, şi avênd ca idealŭ, pentru cultura lor, în seculul al XVII-lea, numaĭ cultura religiósă. De altă parte, ocupândŭ unŭ punctŭ geograficŭ destul de avantagiosŭ, de unde, ca dintr'unŭ centru, arŭ fi pututŭ rĕspândi radele binę fĕcătóre ale cultureĭ religióse, la care aspiraŭ şi cele-lalte popóre conveţuitóre în Orientŭ. Pre lôngă aceste, posiţiunea topografică a Ţĕrilor românescĭ cu fertilitatea loculuĭ făcéŭ din Românĭ unŭ poporŭ avutŭ, maĭ adăpostitŭ faţă cu davastările mochametane, şi prin urmare în posiţiune maĭ proprie pentru o cultură maĭ înaltă. Cu-a vorbă, Românii în prima jumătate a seculuĭ al XVII-lea întruniaŭ tóte condiţiunile, pentru a deveni centrul cultureĭ ortodocse, şi nu li lipsa, dę cât una singură, *limba* cultureĭ. De aceia istoria ni şi presintă pre Românĭ, ca centru de cultură din punctul de privire al loculuĭ şi al celoralalte circumstanţe istorice, nu şi din punctul de privire al limbeĭ culturale. Iaşiĭ, capitala Moldoveĭ, servesce, ea locŭ pentru adunarea Sinoduluĭ, unde se confirmă »Mărturisirea ortodocsă«. Vasilie Lupul, Domnitorul Moldoveĭ cu avuţiile luĭ şi splendórea curţeĭ Domnescĭ intimpină tóte keltuelele unuĭ Sinodŭ generalŭ ortodocsŭ, oferindŭ şi siguranţa membrilor Sinoduluĭ pentru o activitate culturală şi pacĭnică. Luĭ Petru Movilă, unuĭ altŭ românu, i se încredinţază de Provedinţa divină rolul de autorŭ al cărţeĭ, care a servitŭ, ca basă pentru întréga cultură ortodocsă din viitorŭ, şi tot-o-dată ca linie de distincţiune între confesiunea papală şi cea protestantă; dar numaĭ acéstă carte simbolică a ortodocsieĭ se scrie în limba slavică, se traduce în limba grécă, latină şi cea poloneză, fŏrĕ ca şi Românii săse pótă bucura în limba lor de o carte, care era făcută de dînşiĭ şi la dînşiĭ, dar numaĭ într'o limbă străină lor...

Causele, pentru care Românii în istorie nu s'aŭ pututŭ bucura pe deplin de actele lor ortodocse şi nu aŭ devenitŭ în totul părinţiĭ cultureĭ moderne a Orientuluĭ, aŭ fostŭ politi-

co-religióse. Incă din evul-mediu Biserica papală rădicase la rangul de dogmă, că ideile și cultura creștină nu potŭ să fie representate; de cât în limba latină. Biserica din Constantinupolŭ, după ce primise unŭ caracterŭ grecŭ încă de pre timpul Imperatoruluĭ Leon, practica preceptul de a greciza pre toțĭ creștiniĭ ortodocșĭ sub forma de usŭ religiosŭ. Bisericile ortodocse aŭ fostŭ într'o luptă continuă și surdă cu agențiĭ Fanaruluĭ, cariĭ în fondŭ urmăriaŭ cuceririĭ politice, dar forma le-aŭ fostŭ tot-dé-una religiósă, pĕnĕ la începutul seculuĭ al XVIII-lea, când cu Domnitoriĭ fanarioțĭ, agențiĭ Patriarchieĭ, căutaŭ a face din Țĕrile române nisce centrurĭ politico-religióse, de unde să se reînvieze vekiul imperiŭ bizantinŭ, cu caracterŭ curat-elenŭ. Româniĭ la tóte aceste manopere ale Fanaruluĭ ni se presintă cedândŭ circumstărilor timpuluĭ; fĕră a perde cu totul din vedere scopul ultimarŭ, independența lor. Când influința religiósă era singura conducĕtóre a actelor viețeĭ sociale și politice a popórelor, Româniĭ în genere se supunŭ usuluĭ, de a nu-șĭ manifesta ideile lor religióse, viéța lor culturală, în limba națională, dar nicĭ nu acceptă, ca instrumentŭ de cultură, limba grécă, admițêndŭ pre cea slavonă, ca maĭ puțin periculósă pre acele timpurĭ pentru independența lor. Vine epocha înființăreĭ principatuluĭ Moldoveĭ și al Valachieĭ și toțĭ Româniĭ continuă cultura lor oficială și religiósă în limbele slavice, determinându-se influența dialectică a limbeĭ dupre poporul slavŭ, cu care Româniĭ unuĭ principatŭ, séŭ aĭ celuíalaltŭ eraŭ în relațiunĭ; și de altă parte mănținŭ lupta cu elementul cuceritorŭ din Fanarŭ. Româniĭ din Moldova, grație posițiuneĭ lor geografice, numĕră maĭ multe acte de triumfŭ în luptele lor cu agențiĭ Patriarchieĭ de Constantinupolŭ. Eĭ rĕspingŭ pre Metropolitul Ieremia, trămisŭ din Constantinupolŭ la 1395 (a); înkeie acte publice, cu afuriseniĭ religióse, pentru neprimirea nicĭ a unuĭ Metropolitŭ grecŭ.

(a) Luptele Moldovenilor cu Patriarchia de Constantinupolŭ, privitóre la independența lor religióse, din seculul al XIV-lea sûntŭ descrise în opera: „Creștinismul în Daciĭ și creștinarea Românilor“ 1878 pag. 237—239.

Românii însĕ din Valachia, fiindŭ maĭ ecspuşĭ la invaḑiunile imperiuluĭ musulmanŭ şi cu aceste şi la influenţa Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, ducŭ luptą cu Fanarul într'unŭ modŭ maĭ greŭ. Eĭ se vĕdŭ nevoiţĭ aşĭ primi pre celŭ întâiŭ Metropolitŭ, Iacint, (1359) din Constantinupolŭ. (a) La 1370 eĭ aŭ trebuitŭ să se supunĕ uneĭ alte neregularităţĭ patriarchale şi să admitĕ pre Antim, fratele Metropolituluĭ Iacint, ca Metropolitŭ din noŭ creatŭ al Severinuluĭ (b). Şi în genere, Româniĭ din Valachia ducŭ lupta cu elementul cuceritorŭ din Fanarŭ, făcêndŭ maĭ multe concesiunĭ, şi numĕrândŭ între Metropoliţiĭ Ţĕreĭ o sumă de persóne dintre fiiĭ Fanaruluĭ, cariĭ n'aŭ lăsatŭ neinfluinţatę formele şi actele Bisericeĭ Ungro-Valachieĭ (c). Astŭ-feliŭ, că «*ortodocsia la Romaniĭ din principatele dunărene*, şi anume în prima jumătate a seculuĭ al XVII-lea, *ni se preşintă ca o cultură românéscă, ecsercitată în limba slavică şi în lupte crâncene cu elementul grecŭ*, care isbutise a convinge pre ceĭ maĭ mulţĭ din Românĭ, că limba lor este «próstă şi nu póte esprima ideile sublime ale Religiuneĭ creştine» (d); ĭar, ca resultatŭ istoricŭ s'a avutŭ, că Româniĭ aŭ lucratŭ în decursul seculelor al XIII, pĕnĕ la al XVII-lea, pentru prosperitatea ortodocsieĭ în limba slavică şi slaviĭ Rusieĭ aŭ continuatŭ lucrarea, pentru că în presentŭ să se pótĕ bucura de titlul onorificŭ, «apărătoriĭ ortodocsieĭ».

Décă ortodocsia la Româniĭ din principatele dunărene s'a mănţinutŭ cu luptę pentru cultivarea eĭ faţă cu limba slavonă şi influinţarea grécă, la Româniĭ din Transilvania ortodocsia s'a aflatŭ în posiţiunę şi maĭ grea. Şi Româniĭ din Transilvania, ca şi ceĭ din principatele dunărene, suferiaŭ de

(a) Acta patriarchat, Const. T. I, pag. 383. Micloschic. Vindobonæ. — çfr. Crestinismul în Daciĭ..., pag. 224.

(b) Creştinismul în Daciĭ pag. 228. Patriarchia crease a doa Metropolie în Valachia, pentru a putea opera în planurile séle cu maĭ multă înlesnire. Maĭ uşor se potŭ face treburĭ, când aĭ a tracta cu doĭ...

(c) Şi pĕnĕ astă-ḑĭ se póte constata de cătrĕ unŭ okiŭ ecsercitatŭ o nuanţă de distincţiune în acţiunile de cultŭ ale ambelor Bisericĭ surorĭ...

(d) Veḑĭ prefaţa dela liturgia Metropolituluĭ Teodosiĕ, séŭ în Jurn. Bis. ort. Rom. Biografia acestuĭ Metropolitŭ.

lipsa limbeĭ naţionale din cultura lor, dar aicĭ trebue să skimbămŭ agenţiĭ cu influinţĭ contrare elementuluĭ românescŭ. Patriarchia de Constantinupolŭ aicĭ o vedemŭ mărginită într'unŭ simplu ecsarchatŭ, şi acesta încredinţatŭ Metropoliţilor Ungro-Valachieĭ, care ecsarchatŭ maĭ tot-dé-una se presintă bine-făcĕtorŭ pentru Românii din Transilvania, şi eĭ trebuéŭ să alégĕ între unŭ ecsarchŭ ortodocsŭ, maĭ de multe orĭ românŭ din principate şi unŭ agentŭ al Bisericeĭ papale. In Transilvania ortodocsia română avea a lupta pept la pept cu Biserica papală, susţinută de guvernul şi poprul ungurŭ, ĭar maĭ apoĭ de casa imperială din Viena. Aicĭ numaĭ papaliĭ aŭ pututŭ să sfâşie o parte din ortodocsie şi apoĭ să nĭ-o presinte sub denumirea de unie românéscă. Româniĭ din Transilvania, judecându-ĭ din punctul de privire al ortodocsieĭ, nu se presintă în istorie cu acte marĭ pentru cultura ortodocsă generală, ca Româniĭ din Moldova în persóna luĭ Petru Movilă. Aicĭ întâlnimŭ numaĭ acte, ce privescŭ pre conservaţiunea de sine a ortodocsieĭ. Româniĭ din Transilvania, fiindŭ şi maĭ asupriţĭ, de cât ceĭ din principatele dunărene, şi autonomia lor politică fiindu-li tot-dé-una disputată de către egemonia ungurécă, nu s'aŭ pututŭ urca cu mintea la ideia generală a ortodocsieĭ. Când în mijlocul lor se născéŭ fiĭ, ce cu privirile lor trecéŭ preste aspiraţiunile sociale şi religióse ale Transilvanenilor, atuncĭ pre aceştia ĭĭ vedemŭ venindŭ la fraţiĭ lor de preste Carpaţĭ, şi aicĭ în persóna Movilescilor nĭ se presintă, ca boerĭ marĭ, Domnitorĭ şi în fine ca regenerătorĭ aĭ ortodocsieĭ, dovadă Petru Movilă; în persóna luĭ Teodosie, ca Metropoliţĭ aĭ Ungro-Valachieĭ (a); şi în genere s'ar putea dice, basaţĭ pre trecutul istoricŭ românescŭ, că *Româniĭ din Transilvania, fiindŭ şi maĭ tenacĭ în avutul lor, aŭ alimentatŭ elementul românescŭ cu puterĭ nouĕ şi próspete, de câte-orĭ românismul din principatele dunărene, relativ maĭ ecspusŭ la influinţele greco-slave, era periclitatŭ în viéţa şi în progresul seŭ culturalŭ.*

(a) Venerabilul Canonicŭ Ciparia are probe, că Metropolitul Teodosie era transilvănénu de origine.

Unŭ altŭ fenomenŭ istoricŭ, şi maĭ amerinţătorŭ pentru ortodocsia Transilvănenilor, a fost confesiunea protestantă, representată prin Saşĭ, ca Luteranĭ şi Ungurĭ, ca calvinĭ. Maĭ întâĭ Luteraniĭ şi apoĭ Calviniĭ n'aŭ perdutŭ pre Românĭ din vedere, pentru înmulţirea confesionarilor lor. Pre la finele seculuiuĭ al XVI-lea se scriéŭ de cătrĕ luteranĭ disertaţiunĭ, întitulate. «*De conversione Valachorum*» (a). Aceiaşĭ luteranĭ, representaţĭ prin Saşiĭ din Braşov, încă dela 1559, léŭ în consiliul comunalŭ decisiunea, ca Româniĭ să fie îndestraţĭ cu o Biblie în limba slavonă şi cu unŭ catechismŭ (b) în cea românéscă. Éca ce ni spune pastorul săsescŭ, Simon Massa, în chronica sa sub anul 1559 :

«Eodem anno die 12 Martii Iohannes Benknerus, judex coronensis, cum reliquis senatoribus, reformavit Valachorum Ecclesiam, et praecepta catecheseos discenda illis proposuit» (c)	In acelaşĭ anŭ (1559) la 12 Mártie, Ióan Bencner, primarul Braşovuluĭ, cu cialalţĭ membi aĭ consiliuluĭ, a reformatŭ (d) Biserica Valachilor şi *li-aŭ propusŭ să înveţă perceptele catechisuluĭ.*

Şi că în adevĕr unŭ asemenea catechismŭ *reformatŭ* s'a publicatŭ de cătrĕ Luteraniĭ din Braşov, prin primarul lor Bencner, acésta acum este şi pentru noĭ unŭ faptŭ istoricŭ, mulţumită D-lor D. Sturza şi B. P. Hajdeŭ, care în opera: «cuvinte din bătrînĭ» ni presintă kĭar şi tecstul acestuĭ catechismŭ (e). Aceĭa, ce nu putemŭ să admitemŭ cu stimatul nostru bărbatŭ, este opiniŭnea Domnieĭ séle, că acestŭ catechismŭ este ortodocsŭ. Şi maĭ întâĭ, însuşĭ pastorul Masa nĭ-a spusŭ, că consiliul comunalŭ al Braşovuluĭ «reformavit Ecclesiam Valachorum», adecă a căutatŭ să o facĕ reformată, căcĭ în realitate n'a reformat'o. In cât décă ne-am permite o traducţiune maĭ liberă a acestuĭ locŭ, am putea cu maĭ mult cuvêntŭ să traducemŭ, că *Biserica Valachilor*

(a) Cn. T. Cipariu *Acte şi Fragmente* Blaj. 1855. pag. 11.

(b) Кɣвинте дєн-бѫтрѫнй B. P. Hajdeŭ. Bucureştĭ. 1888. pag. 93—94.

(c) Ib. pag. 92.

(d) D. Hajdeŭ traduce vorba *reformativ* a îmbunătăţi. Numaĭ pentru unŭ protestantizatorŭ acéstă vorbă aicĭ póte să aibă sensul de a îmbunătăţi.

(e) Vedĭ opera, citată pag. 92—114.

s'a luteranizatŭ. Al doilea cuvêntŭ, pentru a nu ne putea uni cu opiniunea D-luĭ Hajdeŭ, este şi acela, că ar trebui să presupunemŭ pre acestŭ consiliŭ comunalŭ prea neluteranŭ, maĭ ales în epocha celeĭ maĭ ardende propagande din partea reformaţilor. In fine cuvêntul chotărîtorŭ îlŭ găsimŭ kĭar în cuprinsul cathechismuluĭ, unde se prescriŭ, ca obligatóre pentru creştinŭ, numaĭ misterele, favorite Reformaţilor, al botezuluĭ şi al cuminicătureĭ. De aceia noĭ considerămŭ acestŭ fenomenŭ istoricŭ, ca o tentaţiune din partea Luteranilor în contra ortodocsieĭ din Biserica Transilvanieĭ; şi décă nu-ĭ vedemŭ pre Românŭ protestândŭ cu gălăgie, dupre cum observă D. Hajdeŭ, apoĭ noĭ credemŭ, că acésta s'a întâmplatŭ, nu pentru că Romaniĭ priviaŭ la catechismul luĭ Bencner, ca la unŭ catechismŭ ortodocsŭ, ci pentru că acéstă carte este cea întăia în limba română, carea a trebuitŭ să impresioneză pre Românĭ fórte mult; şi când a venitŭ timpul reflecsiunilor eĭ aŭ vĕdutŭ, că opera este numaĭ cu lipsurĭ în ce privesce confesiunea ortodocsă, nu o alteréză însĕ întru nimicŭ. Să nu se compare iarăşĭ catechismul luteranŭ cu celŭ calvinŭ, apărutŭ tot în limba română la 1642 şi care în limba grécă apăruse încă dela 1629. Gălăgia contra catechismuluĭ calvinŭ, la Sinodul de Iaşĭ (1642) a făcut'o nu Româniĭ, dupre cum vomŭ vedea maĭ jos. Româniĭ, dupre opiniunea nóstră, a tăcutŭ faţă cu catechismul luĭ Bencner, fiind că eĭ s'aŭ purtatŭ şi aicĭ ca tot-déuna, cu cunoscuta şi caracteristica lor *resistenţă pasivă.*

Décă luteraniĭ eraŭ blândĭ cu ortodocsia Bisericeĭ Transilvanieĭ, căutândŭ numaĭ a o reforma, Calviniĭ, cariĭ eraŭ aicĭ dintre Ungurĭ şi cariĭ avéŭ hegemonia Ţĕreĭ, întrebuinţaŭ pentru convertirea Românilor persecuţiunea şi totŭ feliul de mijlóce siluitóre. Incepêndŭ cu aniĭ 1572 şi pĕnĕ la 1595, Dietele Ungarieĭ aŭ edatŭ legĭ, dupre care orthodocsia, din confesiune domnitóre, este redusă la posiţiunea de tolerată şi preuţiĭ Românĭ cu fiiĭ lor sûnt persecutaţĭ cu tótă furia (a). Calviniĭ, ca şi Luteraniĭ, în basa principiuluĭ Refor-

(a) Catechismul calvinescŭ. G. Bariţ. Sibiiŭ. 1859 pag. 101—104.

mațiunei, și-aŭ îndreptatŭ activitatea lor contra ortodocsiei Românilor în genere, și specialminte a Transilvanenilor, întrebuințândŭ tipărireá de cărți confesionale în limba românéscă. Alăturea cu tipografia din Brașov, carea cum am vědutŭ, tipăria cărți românesci cu eresurĭ luterale, la 1628, sub principele Gheorghie Racoți I, tipografia «curței» din Alba Iulia se înavuți și cu litere cirilice, pentru a putea tipări cărți calvinesci și în limba română. Și din cărțile românesci, publicate în acéstă tipografie, tóte confesionale și cunoscute pěně acum în numěrŭ de un-spre-dece, sûntŭ de notatŭ doě catechismurĭ curat-calvinescĭ, din care celŭ tipăritŭ la 1642 a obținutŭ o adoa edițiune în anul 1656, și este îndreptatŭ contra «Mărturisireĭ ortodocse» a luĭ Petru Movilă și în contra Metropolituluĭ Varlaam al Moldeveĭ, ca agentŭ putemicŭ alŭ Ortodocsieĭ, care încrucișa planurile Calvinilor (a).

Aceste eraŭ periculele, ce amerințaŭ ortodocsia română maĭ ales din Transilvania, și de unde prin Brașov, ca printr'o pórtă, căutaŭ în decursul seculuḷuĭ al XVII-lea și în ultima jumătate a celuĭ al XVI-lea a se furișa în templul Bisericeĭ românescĭ și a o «sparge» dupre o ecspresiune a D. Barit. Dar Româniĭ, față cu tóte aceste încercărĭ de a-ĭ tresălta din vekia lor lege strămoșéscă, aŭ rěmasŭ neatinșĭ și tot ortodocșĭ, cum îĭ vedemŭ și pěně astădĭ; aŭ sciutŭ înse să tragă și din aceste circumstărĭ istorice profitul posibilŭ. Décă eĭ sub influința usuluĭ Bisericeĭ ortodocse eraŭ timidĭ și nu cutezaŭ a'șĭ traduce doctrinele credințeĭ lor în limba poporuluĭ, mijlócele de activitate ale protestantismuluĭ i-aŭ încurajatŭ și li-aŭ formatŭ convicțiunea, că nu este contrarŭ creștinismuluĭ, de a se lăuda D-deŭ în limba fie căruĭ închinătorŭ. De aceia încă dela 1573 Iunie 11 Alecsandru voevodŭ, fiiul luĭ Mircea Domnitorul Valachieĭ, trămite la Brașov pre unŭ «popă pentru tipografie» (b). In același anŭ, dar numaĭ la 12 Decemvrie, a mersŭ tot în Brașov «diaco-

(a) Vedĭ din opera citată a D. G. Barit prefața catechismuluĭ calvinescŭ. pag. 1-6.
(b) Ib. pag. 99.

nuluĭ Vladicăĭ, care era singuru tipografŭ pentru unŭ téscŭ de tipografie (a). Décă Alecsandru Domnitorul Valachieĭ şi cu Metropolitul aceliaşĭ Ţĕrĭ, Eutimie, eraŭ preocupaţĭ cu aceste soliĭ de formarea uneĭ tipografiĭ româneseĭ, acésta încă nu o putemŭ afirma. Afirmămŭ însĕ cu siguranţă, că tóte aceste demersurĭ eraŭ îndreptate contra atacurilor, venite asupra ortodocsieĭ românescĭ şi maĭ eraŭ menite a sprijini vekia lege strămoşéscă. In genere, aceste acte ale Reformaţilor aŭ fostŭ nisce motive chotărîtóre pentru Românĭ, de unde eĭ aŭ căpătatŭ şi unŭ altŭ mijlocŭ pentru cultura lor, limba naţională, carea dela 1632 în Valachia sub Domnitorul Mateĭ Basarab şi 1640 sub Vasilie Lupul al Moldoveĭ, datele cunoscute ale înfiinţăreĭ celor doĕ tipografiĭ românescĭ, ar fi adusŭ atâtea avantage pentru ortodocsia şĭ cultura românéscă, încât centrul de cultură ortodocsă modernă ar fi fostŭ nu Kievul, ci una din capitalele principatelor dunărene, Iaşiĭ séŭ Bucureştiĭ. Dar, cum ne-am ecsprimatŭ şi maĭ sus, Provedinţa divină a dispusŭ, ca ortodocsia să'şĭ aĭbă de părinţĭ aĭ desvoltăreĭ séle tot pre Românĭ, însĕ nu în Ţéra lor, ci la Kiev, ĭar asupra capitalelor române a permisŭ flagelului fanariotŭ, ca nu numaĭ să împedece cultura românéscă, acum începută, dar să ştérgĕ şi cele maĭ micĭ urme ale cultureĭ anterióre, căutândŭ a o înlocui cu una elenă, carea la 1821 a despărutŭ, ca fumul....

Décă ortodocsieĭ rusescĭ îĭ făcea viéţa amară papismul cu uniaţiĭ luĭ; décă la Românĭ ortodocsia era tentată de cătrĕ sectele reformaţiuneĭ şi suferia de lipsa uneĭ limbĭ propriĭ pentru o cultură maĭ înaltă; la Grecĭ, aceştĭ părinţĭ aĭ ortodocsieĭ din prima jumătate a seculuĭuĭ al XVII-lea, cariĭ obţinuse onórea, de a supranumi ortodocsia cu numele de «legea grecéscă»; Biserica ortodocsă era tentată, ca şi cea românéscă, de calvinismŭ, şi preste aceste suferia şi de pĕcatele propriĭ. Clerul Bisericelor patriarchale şi în particularŭ al Patriarchieĭ de Constantinupolŭ perduse cu totul vigórea timpurilor anterióre în apărarea şi desvoltarea cultureĭ orto-

(a) Acelaşĭ locŭ.

docse. Repausațĭ pre producțiunile S-luĭ Damascen, eĭ nu avéŭ timpul să observe, că în Religiunea crestină intervenise schisma papală și maĭ pre urmă Reformațiunea, carea altera e cele maĭ multe din veritățile revelate. Greciĭ secululuĭ al XVI-lea și aĭ primeĭ jumătățĭ a seculuiuĭ al XVII-lea eraŭ ocupațĭ cu intrigele Patriarchieĭ și preste aceste de acte, prin care șĭ-ar fi pututŭ înmulți veniturile personale. Așa eĭ observaŭ progresul armatelor turcescĭ, și de'ndată ce aceștĭ protectorĭ aĭ păcatelor Fanaruluĭ, pre care eĭ îĭ titulaŭ în fața creștinilor tot-dé-una cu epitetul de păgânĭ, se stabiliaŭ pre malul stângŭ al Dunăreĭ, nu se sfiiaŭ a călca canónele Bisericeĭ ortodocse și a înființa Metropolia Proilaveĭ, séŭ a Brăileĭ, în detrimentul Metropolieĭ Ungro-Valachieĭ și a Moldoveĭ. (a) De altă parte eĭ nesățioșiĭ se intrigaŭ unul pre altul, skimbândŭ Patriarchiĭ, ca pre funcționariĭ ceĭ maĭ de rôndŭ. (b) Patriarchul Partenie, sub care s'a sancționatŭ «Mărturisirea orthodocsă» și care se maĭ numia și celŭ bătrînŭ, a fostŭ intrigatŭ de unŭ altŭ Partenie, supra-numitŭ al doilea, depusŭ la 31 August 1643, trămisŭ în ecsiliu și la 8 Septemvrie aceluașĭ anŭ datŭ anatemeĭ de acesta, și numaĭ după doĕ-decĭ de anĭ dela data sancționăreĭ «Mărturisireĭ ortodocse», adecă 1662, a fostŭ publicată în Amsterdam de către Panaiot, fostuluĭ translatorŭ la curtea Sultanilor (c). Insușĭ Meletie Sirigul, persóna cea maĭ erudită și maĭ de distincțiune a timpuluĭ, a trebuitŭ săse desgusteze din adîncul inimeĭ și în locŭ săse grăbiascĕ după terminarea Sinoduluĭ de Iașĭ ase reîntórce la Constantinopolŭ, unde Calviniĭ daŭ lupte crâncene Bisericeĭ, îlŭ vedemŭ rătăcindŭ prin Kiev și Moscova

(a) Nu cunóscemŭ încă cu precisiune data înființăreĭ acesteĭ Eparchiĭ necanonice. P. S. Melchisedec în Apendicele chroniceĭ Hușilor (159—167) găsesce pre celŭ întâiŭ Metropolitŭ al acesteĭ Eparchiĭ la 1716 în persóna unuĭ Iorest. Noĭ găsimŭ și pre alțiĭ, între cariĭ vomŭ cita aicĭ pre unŭ Meletie, care la 1645 a mersŭ la Moscva cu scrisorĭ de recomendațiune din partea luĭ Vasilie Lupul și a luatŭ parte și la Sinodul de Iașĭ. Despre aceste în modŭ specialŭ maĭ jos.

(b) Vedĭ în Jurnalul Biserica ort. Rom. articulul din Revista teologică, întitulatŭ „Notițe istorice“ (An. VII, No. 11).

(c) Муравьев. снош. Россiи съ Восток. II. 268—276. Москов. главн. Архив. мин. иностр. дѣла греч. paket XXIII No. 15, 19.

și rĕmânêndŭ maĭ multŭ timpŭ în Iașĭ (a). In anul 1629, la Geneva Calviniĭ aŭ publicatŭ în limba latina o carte sub pseudonimul Ciril Lucaris, care se întitula: «Confesiunea orientală a credințeĭ ortodocse», compusă din opt-spre-dece capitule și patru întrebărĭ cu respunsurile lor, de unŭ conținutŭ curat calvinŭ. La 1632 acéstă carte s'a vĕdutŭ în Constantinupolŭ și la 1633 ea s'a tipăritŭ adoa óră tot în Geneva, dar acum în traducțiunea grécă (b). Tóte aceste atacurĭ, îndreptate în contra ortodocsieĭ, puțin mișca pre clerul Patriarchieĭ de Constantinupolŭ. El se ocupa de tacsidurĭ pre la Domnitoriĭ Moldoveĭ și aĭ Valachieĭ, pre la Țariĭ Moscoveĭ, pentru așĭ înmulți averea personală; și celŭ ce s'a alărmatŭ maĭ mult de acestŭ fenomenŭ a fostŭ întăiŭ Metropolitul de Kiev Petru Movilă, care a influențatŭ pre Vasilie Lupul și pre Metropolitul Varlaam al Moldoveĭ, făcêndŭ maĭ întâĭ a se consulta Patriarchul de Irusalem Teofan, ce se afla în Iașĭ la tacsidŭ, asupra autoruluĭ catechismuluĭ cu numele luĭ Ciril Lucharis (c). Și décă nu intervinea maĭ pre urmă Petru Movilă cu «Mărturisirea ortodocsă» și Vasilie Lupul cu stăruința sa, lucrul din partea Bisericeĭ de Constantinupolŭ s'ar fi mărginitŭ la protestul, făcutŭ în luna luĭ Maĭ 1640 indicționul 1, prin care Patriarchul Partenie celŭ bătrînŭ, cu prelațiĭ Bisericeĭ de Moldova și aĭ celeĭ de Kiev, stigmatizaŭ și declaraŭ confesiunea de sub numele luĭ Ciril Lucaris de calvinistă (d).

Eca împrejurările istorice, sub care Petru Movilă devine Metropolitulŭ al Kievuluĭ, și în adevĕr, ele, cum am vĕdutŭ, nu eraŭ zimbitóre pentru ortodocsie. Petru Movilă trebuea să lupte pentru drepturile ortodocsieĭ din Biserica de Kiev, răpite de cătrĕ papismŭ prin uniațĭ. Și fiind că el, nicĭ maĭ încape vorbă, era unŭ geniŭ al timpuluĭ seŭ, datoria

(a) Досие. Житіе Мелетія Сирига. въ неперипл. Синод. библ. sub. lit. A. No. 1. fóia 351.

(b) Μελετίου Ἐκκλησ. ἱστορ. T. III, pag. 447. Allații de eccles. occident. et orient perpetua consens. pag. 1061.

(c) Ист. русск. Церкви. Макарія. T. XI, pag. 575.

(d) Сборн. Моск. синод. библіотеки sub lit. A. No. 1. fóia 2—5.

impusă de Provedinţa divină, îlŭ făcea a lucra şi pentru ortodocsie în genere, căutândŭ a o face distinctă de papismŭ şi reformaţiune şi în fine, n'a uĭtatŭ şi pre Biserica patrieĭ séle natale, carea, cum vomŭ vedea, în multe împrejurărĭ şĭ-a îndreptatŭ privirile asupra compatriotuluĭ seŭ.

La 1632 Aprilie 30, Sigismund al III-lea, Regele Poloniei şi-a datŭ obştescul sfêrşitŭ. Dupre constituţiunea Regatuluĭ trebuea săse întrunĭască în Varşava Senatul magnaţilor şi Adunarea poporuluĭ, compusă din delegaţĭ, spre a păşi la alegerea nouluĭ Rege, carea se ficsase pentru ḑioa de 27 Iunie acelaşĭ anŭ. Clerul de Kiev cu Metropolitul Isaia nu avéŭ unĭ representantŭ maĭ demnŭ, de cât Petru Movilă, Archimandritul Lavreĭ Pecersca şi care era în legăturĭ de rudire şi prietenie maĭ cu toţĭ magnaţiĭ polonĭ. Éca o probă de nisce asemenea relaţiunĭ ale luĭ Petru Movilă cu Christofor Radzevil, chatmanul Litveĭ şi protestantŭ de confesiune. După ce îlŭ numesee printr'o scrisóre specială «mare prietenŭ,» şi «mare părtinitorŭ şi doritorŭ de bine al poporuluĭ rusŭ, fiiul vekeĭ Bisericĭ de Rĕsăritŭ» Petru Movilă adaugă:

„Поистинѣ, насталъ часъ и намъ, обиженымъ, отозватися и добиватися своего, что намъ посправедливости принадлежитъ. Самъ Богъ тамъ, гдѣ правда, основа всѣхъ добродѣтелей, а она съ нами. Нужны намъ только согласіе и единодушіе... Со всѣмъ шляхетскимъ станомъ мы уже сносимся: на и болѣе же просимъ твоего мудраго совѣта и помощи...(a)"

„In adevĕr, ne-a sunatŭ şi noĭ ora, celor asupriţĭ, ca să ne pronunţămŭ şi să câscigămŭ aceia, ce dupre dreptate ni aparţine noĭ. Insuşĭ D-deŭ e acolo, unde este adevĕrul, fundamentul tuturor virtuţilor, ĭar dreptatea este cu noĭ. E trebuinţă numaĭ de înţelegere şi unire... Noĭ sûntemŭ în relaţiunĭ cu tótă clasa şléchteĭ; dar maĭ ales ne rugămŭ de sfatul teŭ celŭ înţeleptŭ şi de ajutorŭ"....

Şi tóte aceste preparative, fie din partea luĭ Petru Movilă, precum şi aceloralalţĭ ortodocşĭ din Regatul Polonŭ, tindéŭ la recâştigarea drepturilor, răpite de cătrĕ uniaţĭ în timpul de 45 anĭ aĭ domnieĭ luĭ Sigismund, care cu dreptŭ cuvêntŭ se póte numi catolicul. Şi pentru ca să ni formămŭ o ideie despre aspiraţiunile ortodoeşilor dela adunarea din Iunie 1632, şi tot-o-dată şi de activitatea, ce roclamaŭ dela Petru

(a) Вилен. Археогр. Сборн. VII, No. 64. Raḑevil a trămisŭ la P. Movilă pre solul seŭ cu respunsul. (ib. No 263).

Movilă împrejurările istorice ale Bisericeĭ de Kiev, dămŭ aicĭ în traducere română o parte din mandatul imperativŭ, datŭ cnézuluĭ Iurie (Gheorghie) Puzina, representantul Volîniei : «Maĭ întâiŭ de tóte se va stărui, ca să reîntórcĕ Metropolituluĭ ortodocsŭ și Episcopilor Eparchiile și averile bisericescĭ, răpite de cătrĕ uniațĭ, și să fie satisfăcută Biserica ortodocsă în tóte drepturile eĭ, și fŏrĕ de aceste să nu se încépă nicĭ unŭ feliŭ de lucrărĭ și *chiar alegerea Regeluĭ*» (a). Cu astŭ-feliŭ de mandate s'aŭ presentatŭ la adunare toțĭ deputațiĭ, ĭar frăția svéto-duchovsca a presentatŭ unŭ memóriŭ amăruntitŭ din partea tuturor frățiilor ortodocse ale Bisericeĭ ruse, pre care l'a întitulatŭ «Sinopsis» și unde se desfășuraŭ în modŭ istoricŭ tóte drepturile ortodocșilor din Regatul polonŭ.

Timpul deskidereĭ adunărilor sosindŭ, și deputațiĭ presentându-șĭ mandate lor imperative, tóte în sensul celuĭ de maĭ sus, prima çestiune, cu care s'aŭ începutŭ discuțiunile adunăreĭ, a fostŭ cestiunea drepturilor ortodocsieĭ, răpite de cătrĕ uniațĭ. In zadar Senatul căuta, ca să trécĕ preste acéstă cestiune la alegerea luĭ Vladislaŭ, Regele Polonieĭ. Deputațiĭ ortodocșĭ aŭ condiționatŭ orĭ-ce lucrare a lor din acéstă sesiune a camereĭ cu regularea posițiuneĭ ortodocsieĭ din Regatŭ și constatându-se necesitatea de a ceda, s'a pusŭ în discuțiune cestiunea ardĕtóre. Dar era peste putință a se ajunge la o înțelegere, din causa învierșunăreĭ, cu care disputaŭ atâta ortodocșiĭ, cât și uniațiĭ. De sceea s'a convenitŭ, ca săse alégĕ o comisiune, compusă din un-spre-dece membri, dintre cariĭ cincĭ eraŭ senatorĭ și șése deputațĭ, ĭar președenția de onóre a comisiuneĭ a fostŭ reservată luĭ Vladislau, ca intermediatorŭ între partide. Cincĭ întrunirĭ a avutŭ comisiunea, și discuțiunea s'a începutŭ dela drepturile, stabilite prin «Sinopsisul frățieĭ sféto-duchovscaia». La faptele istorice, citate de cătrĕ ortodocșĭ, uniațiĭ, prin Metropolitul lor Rutski și apoĭ prin vicariul acestuia, Episcopul Rafail

(a) Іерлиг. Letopisiec pag. 56. Архив. юго-запад. Росс. Part. II. T. I, pag. 189 Part. III. T. I, pag. 326. Голуб. Матеріалы ... No. 73. 74.

Corsac, aŭ opusŭ alte fapte, prin care se siliaŭ a proba, că unia cu Biserica papală era întroduse în Biserica rusă odată cu lăţirea creştinismuluĭ, că «Vladimir a fostŭ creştinatŭ de cătrĕ clericiĭ Patriarchuluĭ Nicolae Friga, supusul Papeĭ», că «Olga s'a creştinatŭ în urma uneĭ epistole, venite eĭ de la Roma», etc. La tóte aceste asertiunĭ şi denaturărĭ ale faptelor şĭ-a luatŭ sarcina de a rĕspunde, nu Petru Movilă, care se vede, că îşĭ reservase rolul de conducĕtorŭ maĭ mult spiritualŭ al discuţiuneĭ, ci Iosif Bobricovicĭ, superiorul mônăstireĭ sféto-duchovscaia şi rectorul scóleĭ frăţieĭ din aceiaşĭ mônăstire. Şi în adevĕr. Cu tóte probele ortodocşilor; cu tóte, că eĭ s'aŭ vĕdutŭ necesitaţĭ, de a publica şi unŭ «suplimentŭ» la «Sinopsisul» lor; membriĭ comisiuneĭ aŭ venitŭ la astŭfeliŭ de conclusiunĭ, că proiectul lor de condiţiunĭ împăcĕtóre nu mulţemia nicĭ pre ortodocşĭ, dar nicĭ pre uniaţĭ (a).

Vĕdĕndu-se, că în ambele case residă unŭ spiritŭ contrarŭ intereselor ortodocsieĭ, Petru Movilă a scrisŭ epistole la tóte comunităţile ruse, invitându-le ca să facă contribuţiunĭ şi să trămiţĕ în Varşava cât se póte de mulţĭ deputaţĭ, adăugêndŭ, că, dupre constituţiunea poloneză, fie-care şléchticĭ este în dreptŭ, de a lua parte la alegerea Regeluĭ, carea se va face la 27 Septemvrie viitorŭ. Şi în adevĕr, că pentru acéstă di se adunase atâţea nobilĭ din Viena, Volînia şi representanţĭ de aĭ cazacilor, în cât şedinţele adunărilor, cu sgomotul şi cererele lor pentru ortodocsie, devenise amerinţătóre. Nu maĭ puţin şi nunţiul papalŭ al Polonieĭ cu Metropolitul Rutski s'a pusŭ pre lucru, scriindŭ doĕ operete, prin care căutaŭ a proba, că unia este contimpurană cu chreştinismul din Biserica rusă, şi de altă parte, aŭ trămisŭ la Roma şi condiţiunile de împăcare ale comisiuneĭ, de unde li s'a rĕspunsŭ, că: «proiectul este contrarŭ canónelor şi decretelor papale, precum intereselor unieĭ şi Bisericeĭ romane». Fiind lupta atât de înverşunată şĭ avêndu-se necisitate de voturile deputaţilor pentru alegere, şi maĭ ales de liniscirea căzăcimeĭ amerinţătóre, s'a învoitŭ, ca să se compunĕ o altă

(a) Ostrovski. Dzieje i prava Kosciola polskiego III, 221—222. Pozan. 1846—7.

comisiune, a căria membri să fie numiţî de Vladislaŭ. Şi în acéstă comisiune numěrul membrilor ortodocşî şi protestanţî întrecea pre celŭ al papalilor şi uniaţilor, ĭar preşidenţia a fost ecsercitată de către Regele. După maĭ multă discuţiune din partea ambelor partide, s'a convenitŭ asupra a şese puncte, menite de a împăca pre ortodocşî cu uniaţiĭ. Noĭ reproducemŭ aicĭ în traducţiune rusă şi românéscă numaĭ o parte din punctul al doilea, care reguléză posiţiunea Metropolituluĭ ortodocsŭ de Kiev şi care ni este necesară pentru esplicarea alegereĭ de Metropolitŭ a luĭ Petru Movilă.

In punctul citatŭ, după ce se determină posiţiunea Metropolituluĭ uniatŭ şi se reguléză Bisericile şi moşiile acesteĭ Metropoliĭ, se ḑice, că Biserica S-teĭ Sofiĭ va rĕmânea pre sama Metropolituluĭ ortodocsŭ, apoĭ se adaugă:

«Этотъ Митрополитъ по давнимъ правамъ и обычаямъ, долженъ быть избираемъ всегда, при посредствѣ рускаго дворянства, доховенствомъ и обывателями греческой вѣры, не находѣщимися въ уніи, и получать привилегію отъ Короля» (a)

«Acestŭ Metropolitŭ, dupre drepturile şi datenele vekĭ, trebue să fie tot-dé-una alesŭ de către nobilimea rusă, clerŭ şi credincioşiĭ legeĭ grecescĭ, cariĭ nu se află în unie, şi *să primiască privilegiulŭ (confirmarea) Regeluĭ*».

Aceste drepturĭ, acordate ortodocşilor din Regatul polonŭ, şi în special Metropolieĭ ortodocse de Kiev, aŭ fostŭ confirmate cu subsemnătura Regeluĭ la 1 Noemvrie 1632 şi trecute în cărţile de legĭ ale oraşuluĭ Varşava. Ele încetul cu încetul aŭ fostŭ nimicite de către uniaţî şi kĭar neaplicate cele maĭ multe din causa resistenţeĭ acestora. In fine la 13 Noemvrie acelaşî anŭ, Vladislaŭ a fostŭ alesŭ Rege al Poloniei şi cnézŭ al Litveĭ şi în Biserica S-luĭ Ioan din Varşava a ţinutŭ jurămêntul obicĭnuitŭ, cu care ocasiune şi în modŭ solemnelŭ a adausŭ: «Iar ce se atinge de ómeniĭ legeĭ grecescĭ, desbinaţî între dînşiĭ, noĭ ne obligămŭ de a-ĭ împăca pre basa condiţiunilor, acordate de noĭ în acéstă adunare a alegereĭ nóstre, conform voinţeĭ patrieĭ şi în faţa deputaţilor

(a) Ист. русск. Церк, Макарія Т. XI, pag. 437.

atât a unia, cât și acelia-lalte din instituțiunĭ» (adecă a senatuluĭ și a adunăreĭ poloneză) (a).

Fiind-că de acum avemŭ a trece la alegerea luĭ Petru Movilă de Metropolitŭ al Kievuluĭ, efectuată fiind încă în viéță Metropolitul Isaia Copinski; și fiind că D. Ternovski, profesorŭ dela Academia de Kiev, făcênd o skiță a biografieĭ luĭ Petru Movilă, înclină spre opiniunea, că Petru Movilă a dejucatŭ încrederea Metropolituluĭ seŭ și că alegerea luĭ este resultatul uneĭ intrigĭ; (b) și de altă parte, kiar D. Golubev, care în raportŭ către Petru Movilă are meritul, că a adunatŭ și publicatŭ materialul istoricŭ, relativ la dînsul, nu respinge o asemenea părere (c); noĭ credemŭ necesarŭ, pentru limpe, direa cestiuneĭ, a deskide aicĭ o parenteză, în care să arătămŭ starea Bisericeĭ ruse din Kiev dela introducerea unieĭ, precum și posițiunea oficială a prelaților din 1632 aĭ acesteĭ Bisericĭ și în special a Metropolituluĭ Isaia.

Inalt Prea Sânțitul Macarie, Metropolitul de Moscva, în opera sa, întitulată «Istoria Bisericeĭ ruse» observă, că ortodocșiĭ din Biserica de Kiev, încă dela anul 1617. n'aŭ avutŭ Metropolitŭ și Episcopĭ legalĭ, afară de Episcopul de Liov, Ieremia Tisarovski, care era în relațiunĭ oficiale cu Regele Sigismund al III-lea. Deși poporul ortodocsŭ al fie-căria Eparchiĭ își alegea la ocasiunĭ pre Metropolitul și Episcopiĭ respectivĭ, totușĭ Sigismund căuta tóte mijlócele ale impune pre Episcopiĭ uniațĭ, și pre ceĭ aleșĭ îĭ ținea neconfirmațĭ, deși acésta o reclama legele Regatuluĭ. In 1620 poporul ortodocsŭ, romasŭ fŏrĕ de Metropolitŭ și Episcopĭ, a pășitŭ la alegerea și chirotonisirea lor prin patriarchul de Ierusalem, Teofan, dar guvernul polonezŭ n'a încetatŭ de a-ĭ califica de Episcopĭ micinoșĭ și s'a feritŭ tot-dé-una de a-ĭ confirma, sperândŭ a supune Bisericile ortodocse uniaților. Tot ast-feliŭ era situațiunea Bisericeĭ rusă și la 1632, când Metropolitul Isaia, alesŭ

(a) Theiner Vet. Monum. Polon, III, No. 338. pag. 402 Ostrovski Dzieje .... III pag. 223—230.

(b) Jurnalul Кіевская Страница. Kiev. Aprilie 1882 pag. 4—5.

(c) Кіевскій Митроп. Петръ Могила Голубевъ. Kiev. 1883, T. I, pag. 538.

în anul 1631, a rĕmasŭ neconfirmatŭ pĕnĕ la data convocărei acestor adunărĭ, precum şi Episcopiĭ de Cholm şi Pinsc. Prin urmare, Regele Vladislaŭ, care acordase ortodocşilor nisce privilegiĭ, pre care eĭ nu le avéŭ dela finele seculuḷuĭ al XVI-lea, a credutŭ de datoria sa, ca să supunĕ alegereĭ nu numaĭ catedra Metropolituluĭ Isaia, dar şi acelor treĭ Episcopiĭ, afară de a Liovuluĭ, care era ocupată de Tisarovski, Episcopŭ legalŭ încă de pre timpul luĭ Sigismund (a).

Dar să maĭ stăruimŭ asupra acesteĭ cestiunĭ, ca săse vadĕ şi maĭ bine, că alegerea luĭ Petru Movilă a fostŭ unŭ actŭ regulatŭ şi privitŭ astŭ-feliŭ kĭar de cătrĕ contimpuranĭ. Istoriculŭ Ierlicĭ, care în genere nu este simpaticŭ luĭ Petru Movilă, vorbindŭ despre Metropolitul Isaia Copinski, şi raporturile luĭ cu Sigismund, nu póte dice, că el avea privilegiul, séŭ gramata de confirmare a Regeluĭ Sigismund, ci numaĭ, că:

«Mitropolit Isaia mieszkal y Monasterze Michala za consenzem Zugmunta III» (b).	«Metropolitul Isaia trăia în mônăstirea Michailovsca cu consimţimêntul luĭ Sigismud III».

Kĭar aicĭ avemŭ dovada cea maĭ convingătóre, că Ierlicĭ era simpaticŭ luĭ Isaia, şi n'a spusŭ totŭ adevĕrul. Mônăstirea Michailovsca, noĭ am vĕdutŭ maĭ sus, era dupre dreptul alegereĭ fraţilor din acéstă mônăstire a locoţiitoruluĭ luĭ Petru Movilă din Lavra de Kiev, Mihail Kizarevicĭ; dupre disposiţiunea specială a luĭ Sigismund al III-lea, ea apărţinea monachuluĭ dintre uniaţĭ, German Tîşkevicĭ, fratele luĭ Tîşkevicĭ, guvernatoruluĭ de Kiev, şi în astŭ-feliŭ de posiţiune rĕmăsese mônăstirea Michailovsca pĕnĕ la data convocăreĭ adunărilor din 1632; ĭar décă Metropolitul Isaia ocupa şi trăia în acéstă mônăstire, apoĭ acésta el o datoria nu alegereĭ monachilor şi nicĭ consimţimêntuluĭ luĭ Sigismund al III-lea, ci stăruinţelor şi disposiţiuneĭ Cazacilor. După aceste, să comunicămŭ lectorilor nostri şi o parte a uneĭ epistole a luĭ Petru Movilă, adresată ortodocşilor din Minsca; adecă

(a) Ист. русск. Церкви Макарія. T. XI, pag, 441—444.
(b) Ierlic. Letopisiec pag. 56.

unor contimpuranĭ aĭ actuluĭ alegereĭ séle de Metropolit, înnaintea cărora nu s'ar fi pututŭ afirma lucrurĭ nedrepte. Éca cum se esprimă Petru Movilă către ortodocşiĭ din Minsca:

„На столцахъ єпископскихъ, кромѣ львовскаго, жаднаго-смо не видали зпривилїованого“ (a).

„La catedrele episcopale, afară de a Liovuluĭ, prea scumpă mie, noĭ n'am vĕḑutŭ (Episcopĭ) confirmaţĭ“.

In fine, atât Epitcopul de Cholm, Paisie Ipolitovicĭ, precum Isaakie al Luţcăĭ şi celŭ de Pinsc, Avraamie Stagonski, nu-ĭ vedemŭ de locŭ protestândŭ contra înlocuireĭ lor cu alte persóne la episcopatŭ. Eĭ se convingŭ cu uşurinţă, că posiţiunea lor era nelegală faţă cu Statul, şi în locŭ de orĭ-ce protestŭ, ĭĭ vedem în relaţiunĭ amicale cu Petru Movilă şi kĭar luândŭ parte la chirotonia luĭ de Archiereŭ (b). Décă, după tóte aceste argumente, am maĭ observa cestiunea şi din punctul de privire al administraţiuneĭ Statuluĭ polonezŭ, trebue să recunóscemŭ, că interesele Statuluĭ reclamaŭ, ca persónele, ce eraŭ alese şi administraŭ fórĕ consimţimêntul seŭ, să fie înlăturate şi în locul acestora să vinĕ la administraţiunea Eparchiilor altele, agreate guvernuluĭ şi cu maĭ multe merite; şi apoĭ la finele jumătăţeĭ întâia a seculuiuĭ al XVII-lea nicĭ o persónă în Bisericile ortodoxe nu întrunia maĭ multe calităţĭ, de cât Petru Movilă; — una singură ĭĭ lipsia, că el nu era dintre Ruşiĭ Ucraineĭ, dar din norocire principiul naţionalităţilor este productŭ abia al seculuĭ curentŭ. Eca şi în acéstă privinţă o dovadă, luată din actul alegereĭ luĭ Petru Movilă, unde ceĭ 49 deputaţĭ, ce aŭ subsemnatŭ actul, ḑicŭ pre faţă, că alegŭ pre «*principele pămêntuluĭ Moldoveĭ*». Séŭ maĭ special:

«Мы избираемъ и представляемъ, вопервыхъ, преподобнаго отца Петра Могилу, воеводича земли Молдавской, архимандрита печерскаго, съ такимъ условіемъ, что, если онъ получитъ привилле-

«Noĭ alegemŭ şi presentămŭ, maĭ întâĭ, pre prea cuviosul părintele Petru Movilă, *Principele Ţereĭ Moldoveĭ*, archimandritul de Pecersca, cu acea condiţiune, că, décă el primesce confirmarea

(a) Сборн. Минск. грам., No. 192. pag. 224.

(b) Ист. русск. Церкви Макарія. T. XI. pag. 443.

гію на санъ Митрополита, то архимандрія будетъ неразлучно соединена съ Митрополіею до конца его жизни или до того времени, пока митрополія не получитъ достаточънаго обезнеченія, такъ какъ до сихъ поръ эта высокая степень лишена всякихъ средствъ, между тѣмъ какъ Митрополиту предстоятъ необходимы большіе расходы, особенно же для обновленія каѳедральной Митрополичьей Кіевской церкви пресвятой Премудрости или Софіи, находящей ся въ разрушеніи и упадкѣ ... (a).

în gradul de Metropolitŭ, atuncĭ archimandriția va fi numaĭ de cât unită cu metropolia pĕnĕ la finele vieţeĭ luĭ, séŭ pĕnĕ atuncĭ, pĕnĕ când Metropolia nu va primi asigurare mulţemitóre; fiind că pĕnĕ acum acéstă tréptă înaltă a fostŭ lipsită de tóte mijlócele, cu tóte că Metropolituluĭ îĭ prestaŭ keltuelĭ marĭ şi maĭ ales pentru reînoirea Bisericeĭ catedrale a Metropolieĭ de Kiev, s-ta Înţelepciune, séŭ Sofia, care se află în decădere şi ruină.......»

Fiindŭ alesŭ Petru Movilă de unanimitatea votanţilor, împreună cu al doilea candidatŭ, Michail Lasca, subprimarul de Viniţca, lista alegereĭ a fostŭ presentată luĭ Vladislaŭ, şi el la 12 Martie 1633, când acum se afla în Cracovia pentru încoronare, a confirmatŭ pre Petru Movilă. In aceiaşĭ ḑi Regele Vladislaŭ a publicatŭ gramata de confirmare a luĭ Petru Movilă, prin care gramată el arată serviciile, aduse patrieĭ de cătrĕ Petru Movilă, ca civilŭ, sub Chotin, precum şi serviciile luĭ Ieremia şi ale luĭ Simeon Movilă (b). La 14 Martie s'a confirmatŭ şi alegerea luĭ Iosif Dobricovicĭ, pentru Episcopia de Matislav şi a luĭ Alecsandru Puzina pentru Eparchia Luţcăĭ. După aceste Vladislaŭ publică unŭ ḑiplomŭ, unde specifică maĭ de aprópe privilegiile ortodocşilor din Regatŭ, précum şi ale fie-căruĭ prelatŭ în parte (c).

Celŭ întâiŭ lucru, de care s'a ocupatŭ Petru Movilă după confirmarea sa, a fostŭ, că el a trămisŭ la Constantinupolŭ pre «doctorul în teologie» Isaia Trofimovicĭ Cozlovski, spre a anunţa pre Patriarchul Kiril Lucaris despre alegerea şi confirmarea sa de Metropolitŭ (d). Şi, ca dovadă, că Metropo-

(a) Максимовича Собр. Сочин. I, 390—394.
(b) Вилен. Арх. Сборн. III, No. 36.
(c) Veḑĭ diplomul cu aceste privilegiĭ în traducérea rusască intercalatŭ în Ист. русск. Церкви Т. XI, pag. 450—452.
(d) Коссовъ Patericon 1635. pag. 181.

litul Isaia nu avea nicĭ aprobarea Patriarchieĭ de Constantinupolŭ în funcţiunea să, se póte considera şi graba, cu care Patriarchul Ciril a recunoscutŭ alegerea luĭ Petru Movilă. La începutul luĭ Aprilie 1633 Petru Movilă trămitè enciclicele séle către toţĭ ortodocşiĭ Bisericeĭ ruse, rugându-ĭ, ca să vină, séŭ în persónă, séŭ prin delegaţĭ la chirotonisirea sa din oraşul Liov, cara se va efectua în ḑiua de Duminica Tomeĭ, ce în acestŭ anŭ a căḑutŭ la 28 Aprilie. La acéstă dată aŭ venitŭ în Liov şi foştiĭ Episcopĭ, *cariĭ acum eraŭ depuşĭ şi împreună cu Ecsarchul Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, Ieremia Tisarovskĭ, celŭ maĭ vekiŭ în archieria Bisericeĭ ruse. la 1633, aŭ luatŭ parte la chirotonisirea luĭ Petru Movilă, şi dupre chronica de Liov, chirotonia în archiereŭ, séŭ alegerea eclesiastică a luĭ Petru Movilă, s'a petrecutŭ în Mercurea Sĕptămâneĭ luminate (la 24 Aprilie), a doa chirotonie eclesiastică, séŭ alegerea luĭ de Episcopŭ Sâmbătă la 27 Aprilie, ĭar chirotonia, séŭ alegerea eclesiastică de Metropolitŭ la 28 Aprilie, în ḑiua de Duminica Tomeĭ (a). După doĕ lunĭ de şedere în Liov de la data chirotonisireĭ luĭ şi anume pre la finele luĭ Iunie, Petru Movilă, precedatŭ de crucea tradiţională, a plecatŭ spre Kiev. La 29 Iunie, a scrisŭ din Rodomîsla panilor ortodocşĭ, învitându-ĭ ca să-lŭ însoţiască în călătoria spre Kiev, spre a asista la sânţirea catedraleĭ de Kiev, S. Sofia (b).

Intrerupemŭ aicĭ ecspunerea faptelor istorice, spre a ne întreba, pentru care cuvinte s'a preferitŭ Liovul înaintea Kievuluĭ, ca oraşŭ de chirotonisire al luĭ Petru Movilă? Maĭ întâĭ, în Kiev trăia încă Metropolitul Isaia, la care se deprinsese toţĭ a privi, ca la unŭ adevĕratŭ Metropolitŭ, şi aicĭ putea să-şĭ aibă locŭ protesturĭ din partea unora din locuitorĭ, cariĭ, împreună cu Metropolitul Isaia, priviaŭ la Petru Movilă, ca la persóna, ce, profitândŭ de împrejurărĭ, a depusŭ pre Metropolitul seŭ, încă fiindŭ acesta în viéţă; dovadă Ierlicĭ, unul din şléchticiĭ eruditĭ aĭ Kievuluĭ şi contimpuranŭ al fap-

(a) Львовск. Лѣтопись въ русск. ист. сборн. III, 247; Зубрицк. Лѣтопис. Львовск. братст. an 1633.

(b) Прот. Лебедин. Материялы. для ист. кіевск. iерархіи. pag. 32—35.

tuluĭ (a), Liovul, după Kiev, era al doilea centru de ortodocsie în Biserica rusă din Regatul polonŭ, şi apoĭ aicĭ se afla unŭ Episcopŭ, care avea rangul de Ecsarchŭ al Patriarchieĭ şi era şi celŭ maĭ vekiŭ în chirotonie. Al treilea, în în Liov se maĭ afla şi Biserica frăţieĭ din acestŭ oraşŭ, care îşĭ datoria ecsistenţa sa familieĭ Movilescilor. De aceia şi monachiĭ acesteĭ frăţiĭ aŭ sĕrbătoritŭ acestŭ actŭ, întimpinândŭ cu keltuélă dela dînşiĭ ospătarea luĭ Petru Movilă şi a tuturor óspeţilor, ce se adunase cu acéstă ocasiune (b).

La 5 Iulie 1633 Petru Movilă a sositŭ în Kiev din călătoria sa dela Liov, şi luĭ i s'aŭ proadusŭ doĕ panagirice. Unul era din partea Lavreĭ şi specialminte a tipografilor acesteĭ mônăstirĭ, ĭar al doilea în limba poloneză era proadusŭ din partea spudeilor colegiuluĭ din mônăstirea Braţca. Noĭ dămŭ părţile maĭ interesante ale panigiriculuĭ al doilea, în traducţiunea rusă, însoţită de cea românéscă, ĭar din celŭ din tâiŭ presentămŭ numaĭ titlul, care este destul de specificŭ şi represintă în resumatŭ totŭ conţinutul luĭ. Panigiricul întâiŭ se întituléză:

„Евфоніа веселобрмачаа на высоце славный ѳронъ Митрополіи Кіевской щастливе вступаючему въ Бозѣ его милости, господину отцу, киръ Петру Могилѣ, воеводичу земель Молдавскихъ, православному упревилегованному Митрополиту Кіевскому, Галицкому и всеа Россіи,

„Eufonie de mulţemire pentru celŭ, ce cu fericire în D-ḑeŭ se rădică la întru tot măritul tronŭ al Metropolieĭ de Kiev, îndurarea sa, Domnul părinte Petru Movilă, *principele Ţereĭ Moldoveĭ, Metropolitŭ ortodocsŭ confirmatŭ* al Kievuluĭ al Galiţieĭ şi a tóteĭ Rusiĭ, Ecsarchul S.

(a) Ієрлячь. Letopisiec I, 56—59.
(b) Зубрицк. Лѣтоп. Львов. братства ап. 1633.

екзарсѣ Св. Өрону Константинопольскаго, архимандриту Св. чудотворныя лавры печерской Кіевской, отъ Кіевскихъ типографовъ, въ тойжи Св. чудотворной лаврѣ печерской працующихъ, при унижономъ поклонѣ прудко дедикованная, лѣто Господня 1633 Іюля 5" (a).

tronŭ al Constantinupoleĭ, Archimandritul S. făcĕtórei de minunĭ Lavre a Kievuluĭ Pecersca, din partea tipografilor de Kiev, ce practică în aceiaşĭ făcĕtóre de minunĭ Lavră a Pecerscăĭ, didicată cu celŭ maĭ profundă şi plecată înkinăciune, în anul Domnuluĭ 1633 Iunie 5."

Al doilea panegiricŭ în traducţiunea rusă se tituléză :

«Мнемозина славы, дѣлъ и трудовъ преосвященнаго въ Бозѣ, его милости, отца Петра Могилы, воеводича земель Молдавскихъ..., упривилигированнаго православнаго Митрополита Кіевскаго, Галицкаго и всей Русіи, экзарха Св. Трона Константинопольскаго ..., на вожделѣнный пріѣзъ его въ Кіевѣ-отъ студентовъ основанной имъ въ братствѣ Кіевскомъ гимназіи въ свѣтъ иꙁдана 1633 года (b).

«Amintirea mărireĭ, a faptelor şi a ostenelelor Prea Sântitului în D-deŭ, părintele Petru Movilă, *principele Ţereĭ Moldoveĭ,... Mitropolituluĭ confirmatŭ* al Kievuluĭ, Galiţieĭ şi al tóteĭ Rusiĭ, Ecsarchul s. tronŭ al Constantinupoleĭ.., la mult dorita luĭ sosire în Kiev, din partea studenţilor gimnasiuluĭ, fundatŭ de el în frăţia de Kiev, dată la lumină în anul 1633».

In ambele panigirice şi kĭar în titlurile lor cele destul de specifice sûntŭ de notatŭ treĭ lucrurĭ. Intăiŭ trebue notatŭ, că persónele, ce încunjuraŭ pre Petru Movilă, observase, că luĭ îĭ facea o deosebită plăcere titlul de «*principe al Ţĕreĭ Moldoveĭ*». Lucru, ce în casul de faţă se esplică, dupre opiniunea nóstră, cu cerintele cele aristocratice ale Regatuluĭ polonŭ, şi apoĭ póte, că maĭ denotă şi dorul luĭ de patria natală, pre

(a) Сахаров. Обозр. Слав. русск. библіогр. No. 304.
(b) Вишневски, Hist. literatury Polsk. VIII, 382.

carea el n'a uĭtat'o, cum vomŭ vedea, penĕ la mórtea sa. Al doilea lucru, provocatŭ de circumstările istorice, este şi particularitatea, neuĭtată din ambele panegirice, de ase numi «*Metropolitŭ priviligiatŭ*». Şi în fine al treilea elementŭ, care ĭarăşĭ intră în cuprinsul panegiricilor, este «*Ecsarchatul patriarchieĭ de Constantinupolŭ*». In cât noĭ vedemŭ în aceste particularitățĭ ale panegiricilor atâtea argumente față cu Isaia Copinski şi partisaniĭ luĭ, care nu întrunia nisce asemenea condițiunĭ, indispensabile omuluĭ mare al seculuĭ al XVII-lea şi specialminte Metropolituluĭ de pre atuncĭ a Kievuluĭ.

Şi fiind că prefața panegiriculuĭ al doilea conține o descripțiune a stăreĭ anterióre din Biserica rusă, precum şi o parte din bine-facerele, aduse de Petru Movilă aceşteĭ Bisericĭ, noĭ presentămŭ lectorilor noştri bucata, ce urmézā:

«Ты своимъ иждивеніемъ, своими заботами, своимъ бодрствованіемъ даровалъ тишину православному русскому океану, волновавшемуся въ продолженіи четырехъ сотъ лѣтъ (т. е. со времени Гедимина, когда западная Русь вошла въ составъ Литовскаго княжества), и доказазъ, яснѣе полуденнаго солнца, на избирательномъ и коронаціонномъ сеймахъ, желающему мира королю Владиславу и его сенату права православной церкви, твердыя по силѣ, какъ алмазъ, золотыя по своей драгоцѣнности, святыя по своей древности. Доказавъ не правду, которая тяготѣла надъ нами столько лѣтъ, ты уничтожилъ ее въ прахъ предъ помазанникомъ Божіимъ ... Теперь пожелай только отправишься до Вильны и другихъ городовъ русскаго и литовскаго

«Tu cu keltuéla ta, cu îngrijirea ta şi cu privigherea ta aĭ dăruitŭ linisce océnuluĭ rusŭ ortodocsŭ, care s'a turburatŭ în decursul a patru sute de anĭ, (adecă, din timpul luĭ Ghedimin, când Rusia de Apusŭ a întratŭ în corpul principatuluĭ Litveĭ) şi aĭ doveditŭ maĭ luminat, de cât sórele de amédă-di, la adunările pentru alegere şi încoronare, prea iubitoruluĭ de pace Regeluĭ Vladislaŭ şi senatuluĭ luĭ, dréptu-rile Bisericeĭ ortodocse, tarĭ dupre putere, ca almazul, aurite dupre scumpătatea prețuluĭ lor şi sânte dupre vekimea lor. Aĭ doveditŭ nedreptatea, ce ne apasă de atâtea anĭ, tu le-aĭ redusŭ în pulbere înaintea unsuluĭ luĭ D-deŭ ... Acum bine-voĭesce a te duce numaĭ la Vilna, séŭ la alte oraşe, precum şi la lumea din Litva, şi veĭ vedea,

міра, и увидишъ, какъ встрѣтятъ тебя радостно тѣ, которыми полны были темницы, полны были ратуши, полны были темничныя подземелья за пречистую восточную вѣру, какъ встрѣтятъ тебя (въ Вильнѣ) и проводятъ до своего руководителя въ тѣснѣніи, предводителя въ благочестіи, подобнаго Златаусту въ Витійствѣ, за нѣсколько лѣтъ предъ симъ скончившагося архимандрита Леонтія Карповича. Увидѣвъ нетленныя мощи его, увидѣвъ ближнихъ, за вѣру пострадавшихъ, ты почувствуешъ, какимъ великимъ дѣломъ услужилъ ты несчастному народу нашему. Тоже самое, вѣрно, подтвердятъ тебя Перемышль, Луцкъ, Холмъ, Бѣлцъ, Минскъ, Могилевъ и множество другихъ городовъ». (a)

cum aŭ să te întimpine cu bucurie aceia, cariĭ eraŭ sătuĭ de penitenĉiare, sătuĭ eraŭ de arestul comunalŭ, sătuĭ de ĉeciurĭ pentru prea curata credință de Rĕsăritŭ, cum aŭ să te întimpine pre tine (în Vilna) și aŭ să vinĕ pĕnĕ la mântuitorul lor în suferință, conducĕtorul lor în pietate, ca și chrisostomul din Vitiĭstva, pentru Archimandritul Leontie Carpoviciĭ, çe a muritŭ cu câțĭ-va anĭ maĭ 'nainte de aceste. Vĕdêndŭ, relicviile luĭ cele nestricăciόse, vĕdêndŭ pre ceĭ de aprόpe, cariĭ aŭ suferitŭ pentru credință, tu veĭ simți ce serviciĭ marĭ aĭ adusŭ nefericituluĭ nostru poporŭ. Tot acĕsta în adevĕr, îțĭ va arăta ție Peremîșla, Luțca, Cholmul, Belț, Minsc, Brest, Vitebsc, Moghilev și altă mulțime de orașe».

Aceste sûntŭ privilegiile, aduse de Petru Movilă cu ocasiunea alegereĭ séle de Metropolitŭ al Kievuluĭ, pre care le-aŭ recunoscutŭ, cum am vĕḑutŭ și contimpuraniĭ seĭ. De acum vomŭ urmări diversele séle speţe de acţiunĭ din posiţiunea de Metropolitŭ, căutândŭ în modŭ specialŭ a pune în evidenţă şi serviciile séle, aduse ortodocsieĭ în genere, precum şi elementuluĭ românescŭ, pre care nu l'a uitatŭ nicĭ'o dată, ajutându-lŭ kĭar în renascerea sa.

Şi fiind-că prin citatul de maĭ sus se face menţiune de relicviile Archimandrituluĭ Leontie Carpovicĭ, pre care Petru Movilă le-a sărutatŭ în călătoria sa dela Liov la Kiev; şi fiind-că acestŭ mare ascetŭ al Bisericeĭ ruse era în cea maĭ

[a] Вишневск. Hist. literatury Polsk. VIII, 382. Макарія. Ист. русск. Церкв. Т. XI, pag. 456.

mare stimă şi la Petru Movilă, care i-a consacratŭ o bucată întrégă din scrierile séle; noĭ presentămŭ aicĭ în traducţiune românéscă acea bucată a luĭ Petru Movilă, de unde noĭ vomŭ putea descoperi şi disposiţiunea psichică şi intimă a Părintelui teologieĭ ortodocse moderne.

«Ne-a spusŭ noî părintele Isaia Trofimovicĭ, ieromonachul din frăţia de Vilna despre Archimandritul lor Leontie Carpovicĭ următórele :

«Odată în kinovia de Vilna era aşa lipsă de banĭ, că în casa frăţieĭ se afla numaĭ o jumĕtate de groşă. Şi kiemândŭ părintele Leontie pre fraţĭ, le-a grăitŭ aşa: «eŭ credŭ, fraţilor, că o asemenea lipsă a pututŭ să yinĕ asupra nóstră din dóĕ cause; séŭ între noĭ este vre unŭ sacrilegŭ, care îşĭ ascunde averea sa şi pentru dînsul D-ḑeŭ pedepsesçe tótă frăţia, séŭ D-ḑeŭ ne ispitesce pre noĭ, décă în adevĕr noĭ voimŭ a fi doritorĭ de sĕrăcia luĭ Christos».

«Acelaşĭ frate Isaia ne spunea noî, că Ava Leontie, ḑécă se gândia la vre unŭ lucru bunŭ şi nu găsia consentimentŭ în fraţĭ, atuncĭ ḑicea: «cugetările vóstre nu sûntŭ dela D-ḑeŭ» şi făcea cum credea.

«Incă, odată Ava Leontie se ruga dupre datina sa cu uşele încuiéte, şi écă că aŭ venitŭ fraţiĭ şi îngrămădindu-se i-a comunicatŭ, că cnézul Bogdan Oghinski yoĭesce să-lŭ vaḑĕ. Fŏrĕ de voĭe stariţul a eşitŭ (fiind-că cnézul era ctitorul şi dănuitorul mônăstireĭ), dar maĭ întâiŭ a plânsŭ, că pentru mulţemirea unuĭ omŭ, el trebue să părăsiascĕ rugăciunea maĭ 'nainte de sfârşitŭ.

«Odată acelaşĭ Ava Leontie, când el trebuea să plece în cale, dupre obiceiŭ înkiḑêndu-se, făcea rugăciunea de diminéţă. Iar companionul luĭ de călătorie, unŭ civil Macsim Smotriţki, cu nerăbdare mergêndŭ de maĭ multe orĭ la feréstra kilieĭ ḑicea: «părinte! a sositŭ timpul plecăreĭ». In fine, urându-i-se, a plecatŭ înainte, şi a învĕţatŭ pre discipulul stariţuluĭ, Iosif, ca să poronciascĕ închămarea cailor. Stariţul, terminândŭ rugăcinnea, a eşitŭ din kilie şi vĕḑêndŭ caiĭ închămaţĭ, a poruncitŭ, ca să-ĭ deschame şi să-ĭ chrăniascĕ (corupt manuscriptul). *Dar din cele descifrabile ar*

resulta, «că Macsim se căia de plecarea sa și se chotărîse ase întórce înapoĭ, că i se rupsese căruța». *Apoĭ se citesce următórea morală:* «Să te erte pre tine, fiiule; dar veĭ cunósce, că neascultarea tot-dé-una aduce astŭ-feliŭ de róde, ĭar rugăciunea nu împedică la nimicŭ, din contra ajută».

«Acelașĭ părinte avea datina, ca în tóte dilele să facĕ s-ta liturgie, ĭar când ĭ-aŭ observatŭ luĭ, că nu trebue a se apropiea cine-va așa de des de s-tele taĭne, ca să nu cadĕ în negligență, atuncĭ starițul a rĕspunsŭ: «cine desŭ intră în lumina sóreluĭ, acela vede și cea maĭ mică pată de pre sine, așa și ceĭ ce se cuminică des cu s-tele taĭne, cu maĭ multă claritate vĕdŭ pĕcatele lor». Și încă: «Pre stergarul albŭ și picătura cea mică de cernélă se observă bine, ĭar pre celŭ negru nicĭ cea mare nu se vede. Așa și omul, avêndŭ consciința curată, décă și cade într'unŭ pĕcatŭ micŭ, îndată îșĭ vine în simțirĭ și se căesce, ĭar omul cu consciința necurată nu observă cu ușurință căderea sa, și nu curênd se îndreptéză.» (a)

(Va urma) **Archim. Genadie Enăcénu.**

Din istoria mônăstirei Némțului.

Comform declarațiunneĭ din No. 10 al Jurnaluluĭ „Biserica ortodocsă română“ anul al VII-lea, presentămŭ acum lectorilor nostri o a doa monografie din istoria mônăstireĭ Némțuluĭ. Și acésta se datoresce ostenelelor Prea Cuvioșieĭ Séle Părinteluĭ Andronic duchovnicul, astădĭ, după încetarea din viéță a părinteluĭ Teofan, superiorŭ al mônăstireĭ Némțuluĭ cea nouă din Kițcanĭ, Basarabia.

Archim. Genadie Enăcénu.

ISTORIE

pentru

Inceperea, și zidirea, și întemeerea, și înzestrarea Sfinteĭ Sichăstriĭ a Episcopulu Pachomie, care, acum, îndeobșce se numéșce Skitul Pokrovuluĭ, ce este alŭ Sfinteĭ mônăstirĭ Némțuluĭ în principatul Moldavieĭ.

Acest Sfânt și Dumnezeescŭ lăcaș, al prea Sfinteĭ, prea blagosloviteĭ, slăviteĭ stăpîneĭ nóstre, Născătóreĭ de Dumnezeŭ și pururea fecĭóreĭ Marieĭ, îșĭ are, începerea întemeiereĭ sale, întru acest kipŭ. Că în aniĭ 1704, prea cuviosulĭ părintele nostru Pachomie, Igumenul Sfinteĭ mônastirĭ Némțuluĭ, auzind de isprăvile Sfîntuluĭ mareluĭ Ierarch al luĭ Hristos, Dimitrie Mitropolitul Rostovuluĭ, ca un înfocat cu dragostea cea Dumnezeéscă, spre lucrarea faptelor bune, din

priimirea vestireĭ ceĭ pentru Sfîntul Dimitrie, maĭ mult învăpăinduse cu dorul cel Dumnezeescŭ, aŭ socotit ca să se ducă la însuşĭ Sfîntul Dimitrie, pentru ca din viul graiŭ alŭ Dumnezeesculuĭ bărbat să auză cuvînt de mîntuire şi cătrĕ acésta, încă şi pentru ca să se înkine sfintelor móşce ale sfinţilor, ce să află în Sfînta Lavră a Pecerskieĭ Kievuluĭ.

Şi aşa s'aŭ paretesit de Igumenie şi aŭ mers, ca să vază cu okiĭ sĕĭ pre acela, despre carele multe şi minunate lucrurĭ auzia. Şi dupre cum aŭ auzit, aşa aŭ şi vĕḑut, şi precum aŭ dorit, aŭ şi câşcigatŭ, că s'aŭ învrednicit nu puţină vreme, a să îndulci dela acela nu numaĭ de chrana învĕţăturiĭ, cea pricinuitóre de mîntuirea sufletuluĭ, ci şi de masa, care chrăneşce trupul, pentru că de multe orĭ aŭ şeḑut şi la masă, împreună cu Sfîntul Dimitrie.

Ni se istoriseşce însĕ în sfîntul pomelnicul celŭ mare alŭ acestuĭ sfîntŭ skitŭ Pocrovul, cum că elŭ, după ce aŭ dobîndit mult folos sufletescŭ dela Sfîntul Dimitrie, apoĭ pre urmă în anul 1706 s'aŭ înapoiat din Rosiea ĭarăşĭ la metaniea sa, în Sfînta mônăstire Némţul, însĕ nu aŭ priimit să maĭ fie Igumen mônastiriĭ, şi s'aŭ rugat, ca să'l ierte de a fi începătorŭ şi să'lŭ lase să se linişéscă la singurătate în pustie, la care cerere şi dorinţă a luĭ s'aŭ învoit fraţiĭ soboruluĭ şi l'aŭ lăsat să se linişéscă unde va voi.

Decĭ, el scăpând de grijile cele multe, aŭ început îndată aşĭ căuta locŭ pentru linişce, şi aşa aflând un loc, bine plăcut luĭ, între o désă pădure lîngă un munte, ce să numeşce Kiriakul, carele este cale în depărtare ca de un ceas dela mônăstirea Némţuluĭ, s'aŭ sălăşluit acolo, şi aŭ început a se nevoi cu îndoite ostenele, că precum din sufletul sĕŭ se silea, a desrădăcina patimile, care se ridică înprotiva duchuluĭ, şi a sădi faptele bune, aşa şi la cea vĕḑută făcea, că voind a'şĭ osteni trupul şi al face pre el rob duchuluĭ, tăia din pădurea cea de acolo pre copaciĭ ceĭ neroditorĭ, şi le scotea şi rădăcinile şi în locul lor, sădia pomĭ róditorĭ; adecă, perĭ, merĭ, perjĭ, prunĭ, nucĭ, kornĭ, şi de alte soiurĭ, din cariĭ se vĕd şi până în ḑioa de astăḑĭ, şi se maĭ aduna încă pre lângă

dânsul şi alţĭ fraţĭ iubitorĭ de linişce, carĭĭ îĭ râvnea vieţiĭ luĭ ceĭ îmbunătăţite.

Rodul faptelor luĭ celor bune, şi vestirea cea pentru nevoinţele luĭ cele plăcute luĭ Dumnezeŭ, rĕvărsêndu-se prin tótă ţéra Moldavieĭ, nu mult s'aŭ îndulcit el de acéstă viéţă iubită luĭ în pustie, la care aŭ fost şi blagoslovit de Sfântul Dimitrie; (a) căcĭ, că însuşĭ Domnul Dumnezeŭ, nu l'aŭ lăsat, ca să şază el, ca supt obroc în acea pustietate, cĭ aŭ voit a-ĭ încredinţa luĭ păstoriea oilor sale celor cuvîntătóre, ca unuĭ prea vrednic, şi aşa în anul 1707, la 18 ḑile ale luniĭ luĭ Ianuarie, cu tótă alegerea de obşce, dupre voea luĭ Dumnezeŭ aŭ fost chirotonit Episcop Romanuluĭ. (b)

Ocârmuind el bine, şi cu plăcere de Dumnezeŭ păstorind pre cuvântătórea sa turmă, şi pre ceĭ săracĭ miluindu'ĭ şi pre ceĭ scârbiţĭ mângâindu'ĭ, şi tuturor ajutându-le, dupre cât îĭ era prin putinţă, şi împlinind el în episcopie şapte anĭ şi treĭ lunĭ, aŭ făcut paretesire de episcopie, şi întru o ḑi Sâmbătă, a doa săptămână după Paşcĭ, la 10 ḑile ale luniĭ luĭ Aprilie, în anul 1714, aŭ eşit din episcopie şi aŭ venit la metaniea sa, în Sfânta mônăstire a Némţuluĭ

Neodichnindu-se însĕ multă vreme în mônăstire, cĭ numaĭ vre o patru ḑile, aŭ mers îndată, la dorita sa Sichăstrie, unde

---

(a) Прекꙋм, сꙋ кѣде ꙟсемнат, ꙟтрꙋ о карте, карѣ сꙋ кїамꙋ Патерїкꙋл Егѵптенꙋлꙋй, скрисꙋ кꙋ мѫна, ꙟ лимба Рꙋсѣскꙋ; карѣ, шй пѫнꙋ ꙟ ӡїоа де астꙋӡй, сꙋ афлꙋ, ꙟ сфнта сѵхꙋстрїе а Покровꙋлꙋй: ꙟтрꙋ карѣ, ꙟсꙋшй ачѣст прѣ сфнцит Пахомїе, кꙋ мѫна са, скрїе, ӡикѫнд, аша: „Ачастꙋ карте, мї о аꙋ дꙋрꙋит прѣ о сфнцїа са Димитрїе Митрополїтꙋл Ростовꙋлꙋй. Шй есте скрисꙋ де чинститꙋ мѫна прѣ о сфнцїей сале, кꙋрꙋа ꙟй ӡик Гꙋрꙋ де аꙋр: ка шй сфнтꙋлꙋй Їоанн гꙋрꙋ де аꙋр. Кꙋ иасꙋ изкор де ꙟвꙋцꙋтꙋрꙋ де вїацꙋ сфнтꙋ дин гꙋра прѣ о сфнцїей сале. Шй мї о аꙋ дꙋрꙋит мїе Їеромонахꙋлꙋй Пахомїе, ꙟ четатѣ Черниговꙋлꙋй, ла анꙋл 1701. Кꙋ оумела де ꙟвꙋцꙋ пре тоцй, кꙋвѫнт де мѫнтꙋире. Шй ам фꙋкꙋт мꙋлте ӡиле кꙋ прѣ о сфнцїа са, ла масꙋ шеӡѫнд: шй аскꙋлтѫндꙋй сфнта ꙟвꙋцꙋтꙋрꙋ. Шй маꙋ ꙟтребат, ӡикѫнд: „че дорѣще инима та;“ шй иам спꙋс: кꙋ дорѣще сꙋ петрѣкꙋ вїацꙋ кꙋ тꙋчаре, ꙟ пꙋстїе. Шй маꙋ благословит, шй мѣꙋ ӡис: „Дмнꙋл кꙋ тине сꙋ оумпле дорꙋл тꙋꙋ.“

(b) Кеӡй, май пре ларг, ꙟ Їсторїа Їерархїей Молдавїей.

şi maĭ înainte s'aŭ fost nevoit, lângă muntele Kiriakul, şi acolo cu multe rugăciunĭ şi lacrămĭ, şi cu mare osârdie, şi cu multe ostenelĭ, aŭ început cu ajutoriul luĭ Dumnezeŭ, a întemeia Biserică şi Skit, întru cinstea acoperemântuluĭ prea Sfinteĭ stapâneĭ nóstre, Născătóreĭ de Dumnezeŭ şi pururea Fecóreĭ Marieĭ. (a) Făcênd Dumnezeeasca Biserică, cu temeliea de pétră, éră păreţiĭ de lemn de brad duraţĭ, asemenea şi kiliĭ aŭ făcut vre o câte-va, şi aŭ împodobit Biserica, şi o aŭ şi înzestrat, dupre cât aŭ putut în tótă viéţa sa, şi adunând şi fraţĭ în skit, cel ântêiŭ stareţ aŭ pus acolo pre un cuvios ucenic al sěŭ, anume Mardarie Ieroschimonach şi după acésta a urmat Teodosie Ieroschimonach.

Isprăvind de întemeét prea Sfinţitul Pachomie pre acest sfânt şi Dumnezeescŭ lăcaş, dupre cât aĭ putut, precum am ḑis, apoĭ s'aŭ îngrijat a-ĭ regula şi vre o óre-şĭ care avere, spre ţinerea sa, şi aşa maĭ ântêiŭ iaŭ dat o Biserică dela Seleşcea Bălăştiĭ, cu tot locul de prin prejurul Bisericiĭ cu pomăt, şi doĕ pogóne de vie în codrul Sêrbilor, şi alte pămênturĭ şi un vad de móră, dela acea Biserică la vale, care tóte acestea sûnt cuprinse în diéta uceniculuĭ sěŭ, Ieromonachuluĭ Dositeiŭ, cel ce i le-aŭ fost dăruit maĭ înainte, nu-

---

(a) Ꙗтъ ꙟ копїе, ꙟ тóкма, шѝ áктеле, ꙟ трȣ каре скрїе, кȣ ꙟсеши мѫна са, прѣ сфнцитȣл Пахѡмїе, ꙟ скȣрт, кȣпринѕътóрюл пре тóатъ Історисиреа са, пѫнъ аичѣ: ꙟ трȣ ачест кипȣ: ѕикѫнд ꙟ „кѫнд саȣ „фъкȣт паче ꙟ тре Тȣрчи, шѝ ꙟ тре Немци, шѝ Лешй: шѝ аȣ дат „Тȣрчїй четатѣ Каменица, ꙗръши ꙟ напой, Лешилор; оумблà блѣтȣл „ѕси (1700). Атȣнчѣ ам венит шѝ нои кълȣгърїй, кȣ тот соборȣл: шѝ „кȣ Сфнта фъкътоáрѣ де минȣни Іконъ а Прѣчестїи, дела Сѫрѫм- „бо, ла Сфнта монастире ла Немцȣ. Атȣнчѣ маȣ фъкȣт преѡт, шѝ „маȣ пȣс Екклисїарх (*) Шѝ, кȣ кѫт ам фост Ігȣмен: шѝ кȣ, кѫт „ам фост ла Кїев: шѝ, кȣ кѫт ам фост ла пȣстїе ла сихъстрїе: аȣ „трекȣт шапте ани. Къ ла анȣл „1697, мам кълȣгърит; ꙗръ ла анȣл „1707, маȣ фъкȣт кȣ мила лȣи Дмнезеȣ: шѝ прин дарȣл прѣ сфнцт- „лȣй шѝ де вїацъ фъкъторюлȣи Дх, Епїскоп ла Роман шѝ ам фост ла „Скаȣн, шапте ани, шѝ трей „лȣни: шѝ дѣчїа мам прос ит де бȣнъ „воíе. Сокотинд, къ трѣче лȣмѣ: шѝ тоате але лȣмїй, ка оумбра. Шѝ

(*) Везй, пентрȣ ачестѣ, май пре ларг, ꙟ Історїа сфнтей монастирй Немцѣлȣй.

mituluï Ierarch. (a) Apoï aŭ maï înkipuitŭ înca şi o prisacă cŭ cincĭ-ḑecĭ de stupĭ, tot pentru nevoïa acestuï skitŭ, prea Sfinţitul Pachomie, şi aŭ scos şi un chrisov Domnesc, întăritoriŭ stăpânireĭ skituluï asupra a aceï prisecĭ şi a unuï omŭ slujitoriŭ tot pentru skitŭ, la 15 ḑile ale luniĭ luï Ianuarie, în anul 7222, întru carele chrisov, bine credinciosul Domn al Moldavieĭ, Ioan Nicolae Voevod, poruncesçe şi ḑice aşa «ca «pentru cincĭ-ḑecĭ de stupĭ, ceĭ are mônastiriόra luï Pachomie «Episcopul, unde este chramul Pocrovuluĭ prea curateĭ de Dum«nezeŭ Născătόreĭ şi pururea fecόreĭ Marieĭ, să nu dea desé«tină nicĭ un banŭ. Şi un omŭ ce va fi pentru slujba călugă«rilor de acolo, să fie scutit şi ertat de dajdie.»

Cătrĕ acestea, apoĭ prea Sfinţitul Pachomie, voind ca şi maĭ multă tărie să aĭbă, acest sfânt skit al sĕŭ, şi să nu se amestece acolo întru nimic, la averea luĭ, nicĭ Igumeniĭ monastiriĭ Némţuluĭ, şi nicĭ ceĭ-l-alţĭ părinţĭ, şi încă şi nicĭ Mi-

„ꙟйорѣ, скріе, ꙟшà: Ꙟнȣл 1714, Ꙟпрілїе 14: Міеркȣрй ꙟтрім сѫптъ„мѫнѫ дȣпъ Пáщй, сaȣ ȣ҆рзит, Сфйнта, шѝ благословита де Дмнезеȣ „Бисѣрикъ: сȣнт мȣнтеле чѐ сѫ кїáмъ Кѵрїáкȣл, ла сихъстріе: хра„мȣл, Ꙟкоперемѫнтȣл прѣ Сфйнтей стѫпѫней ноастре Нѫскѫтоарей де „Дмнезеȣ шѝ пȣрȣрѣ фечоарей Марией. Пентрȣ ꙟле кѫрїа сфтей рȣгѫ„чюнй, Дмне Іисȣсе Хсе, пѫзѣще ꙟчаста Сфйнтѫ Бисѣрикъ, сȣнт ꙟри„пиле милей сфйнцїей тале, ꙟ вѣчй. Некълтитъ, нестрикатъ, не ꙟрсъ, „не ръсипитъ. Шѝ о йзбъвѣще де тот омȣл рѫȣ: шѝ де тоцй врѫж„мáшїй трȣпѣщй, шѝ сȣфлетѣщй: чей вѫзȣцй, шѝ не вѫзȣцй. Шѝ де „дїáволй, шѝ де тоцй демонїй. Шѝ де тоате лȣкрȣриле, шѝ примѣж„дїиле сатанїй шѝ де тот рѫȣл. Ꙟшиждерѣ, шѝ пре ной смерицїй, „шѝ пре тоцй фрáцїй, карїй петрек ꙟкȣм: шѝ карїй вор петрѣчѐ шѝ де „ꙟкȣм ꙟнаинте, пѫнъ ꙟ сфѫршит. Шѝ пре тоцй не йзбъвѣще де „тоате каре скріȣ маи сȣс. Шѝ ꙟскȣлтъ Дмне, шѝ прїимѣще рȣгѫчю„ниле ноастре ꙟле тȣтȣрор: шѝ тримите омений, карій плáк сфйнцїей „тале, ла ꙟчест сфйнт локȣ: бȣнй, смерицй, ꙟвѫцáцй, крединчиошй. „Шѝ тримите, Дмне Іисȣсе Хсе, ла ꙟчест сфйнт локȣ тот, шѝ де плин „бишȣг, сȣфлетѣск, шѝ трȣпѣск. „Шѝ не йзбъвѣще де тоате непȣтин„целе, шѝ боалеле, сȣфлетѣщй, шѝ трȣпѣщй. Шѝ не дѫрȣѣще милос„тиве, покѫинцъ кȣ лáкрѫмй, шѝ кȣ вїацъ не прихѫнитъ; ка пѫнъ „ꙟтрȣ ꙟдѫнчй бѫтрѫнѣце, сѫ слȣжим сфйнцїей тале."

(a) Ꙟтъ, шѝ чѐ хотѫрѫри, ȣнȣ ꙟчест Іеромонáх Досіѳею: ꙟ дїáта са, чѣ дин 27 зиле ꙟле лȣнїй лȣй Септемврїе, ꙟнȣлȣзїаї: прин карѣ,

tropoliții, saŭ Episcopiĭ, saŭ boieriĭ, aŭ rugat, pre prea fericitul Patriarch al Alecsandrieĭ, Kir Samuil, de aŭ maĭ întărit pre acéstă dorință a sa și prea fericirea sa, cu osebit Patriarchescŭ act al sĕŭ. (a) Și aŭ înzestrat, pre acest Dumne-

---

лꙋй дърꙋит пре ачесте лꙋкрꙋрй кꙋмпърате де джнсꙋл, нꙋмитꙋлꙋй Єпископ: зикѫнд: „къ, чине съ вор испити, кꙋ вре ꙋн мешешꙋг дїаво-
„леск съ стриче данїа ачаста: ꙋнїй ка ачїа, съ фїе блестемаци ши
„не ертаций де Дмнꙋл Дмнезеꙋ, кареле аꙋ фъкꙋт черюл, ши пъмѫн-
„тꙋл: ши тоате кѫте съ възꙋте, ши не възꙋте: ши съй фїе пѫрѫш
„Сфѫнта ши чинстита ши прѣ кꙋрата Фечоара Марїа а кърїа есте
„храмꙋл: ши де дойспрезѣче, сфинцй апостолй. Ши де патрꙋ еваггелищй ши де трей сꙋте опт спрезѣче сфинцй пъринцй чей дин Нїкеа.
„Ши де тоцй сфинцїй, амин. Ши съ айбъ парте кꙋ проклѣтꙋл Арїе.
„Ши кꙋ Їꙋда вѫнзъторюл. Ши съ нꙋ айбъ локꙋ ꙟ пъмѫнт. Ши съл
„ꙟгицъ пъмѫнтꙋл ка пре Датан, ши ка пре Авїрон. Ши съ фїе бле-
„стемат ши легат, ши де благословенїа сфинцїей сале пърителꙋй:
„ꙟ вѣчй де вѣчй; амин."

(a) Ѧтъ, ꙟтокма, ꙟкопїе, ши актꙋл Патрїархꙋлꙋй: кареле, гръеще,
аша: „кꙋ мила лꙋй Дмнезеꙋ Самꙋил Папъ, ши Патрїарх, а марїй
„четъцй Алеѯандрїей: ши жꙋдецꙋ атоатъ лꙋмѣ. Фачем щире, кꙋ а-
„часта скрисоаре а ноастръ, тꙋтꙋрор кꙋй съ каде а щи: прекꙋм аꙋ венит
„ꙟнаинтѣ ноастръ, сфинцїа са, фрателе Кѵр Пахомїе Проин Єпископ
„Рѡманскїй: Ши нѣꙋ арътат о карте, де ла Мърїа та фїюл ностꙋ
сꙋфлетеск, Їѡан Нїколае Алеѯандрꙋ Воевод: скрїинд, прекꙋм сфи-
„нцїа са фрателе че маи сꙋс саꙋ поменит, Кѵр Пахомїе Проин Єпископ
„Рѡманскїй, аꙋ фъкꙋт ꙋн скит, ꙟтрꙋ ꙋн мꙋнте, че съ кїамъ Кꙋ-
„рїакꙋл о сихъстрїе, храмꙋл Покровꙋл прѣ Сфинтей Нъскъторей де
„Дмнезеꙋ ши прѣ кꙋратей фечоарей Марїей: съ фїе, пентрꙋ пъринцїй
„сихастри, пре карїй тар милꙋи, ши тар ꙟтъри Дмнꙋл Хс, прин Рꙋ-
„гъчиле маичей сфинцїей сале, ши атꙋтꙋрор сфинцилор, ши огодничилор
„сфинцїей сале, съ поатъ търъи аколо. Ши съ нꙋ айбъ а съ аместека
„аколо ла ачела скит, кълꙋгърїй де ла монастирѣ де ла Нѣмцꙋ: нїчй
„ла ачей пъринцй: нїчй Єгꙋменꙋл, нїчй кълꙋгърїй, нїчй алцїй дин
„мирени. Нїчй съ сꙋпере, саꙋ съ де а чева, дин чѣле че сѫнт лор
„дате аколо: саꙋ де каре ли сар да де акꙋм ꙟнаинте ла ачел сфинт
„скит: ачелор пъринцй сихастри, аꙋшиждерѣ, ши пентрꙋ о присакъ
„де стꙋпй, че саꙋ дат ла ачѣ сфинтъ Бисѣрикъ а сихъстрїей: съ
„фїе де скꙋтѣлъ, прекꙋм скрїе картѣ Мърїей Сале лꙋй Водъ. Деч,
„ши ной възѫнд мила Мърїей Сале, кꙋм съ милостивѣще Мърїа Са,
„де дъ, ши аꙋ дат ши алтор рꙋгъторй: ам лъꙋдат нꙋмеле Дмнꙋлꙋй
„Хс, пре чела че лаꙋ настꙋвит а фаче помѣне, ши лꙋкрꙋрй бꙋне, Мъ-

zeesc lăcaşŭ al sĕŭ, încă şi cu cărţĭ şi argintăriĭ şi veşminte, şi cu alte odóre bisericeşcĭ, care tóte acestea sînt cuprinse într'un izvodŭ, ce este scris de însăşĭ mâna prea Sfinţituluĭ Pachomie, la anul 7219, (1711) carele să păstréză şi până în ḑioa de astăḑĭ, la acest sfânt skit Pocrovul.

Istoriile bisericeşcĭ şi politiceşcĭ ne scriŭ îndestul de lămurit, şi prea pe larg pentru turburările, ce s'aŭ întâmplat în aniĭ aceştia prin ţéra Moldavieĭ, în vremea Domnieĭ luĭ Michaĭl Racoviţă Voevod, când şi Tătariĭ aŭ prădat, şi aŭ robit şi aŭ pustiit pre tótă ţéra Moldavieĭ, din rîul Siretuluĭ în

---

„рїѧ Сѣ: пентрȣ ачѣѧ, ши ной, вѫзѫнд картѣ Мѫрїей Сале лȣй Водѫ:
„дела ной, ꙟнкѫ ам ꙟтѫрит, пентрȣ ачел скит, ши ачей пѫринцй:
„карїй, орй чине, фѫрѫ фрика лȣй Дмнезеȣ, ар кѫлка, ши ар стрика,
„орй кѫт де пȣцин, прекȣм скрїе картѣ Мѫрїей Сале лȣй Водѫ: ши
„а ноастрѫ ꙟтѫритȣрѫ: ȣнїй ка ачїѧ, сѫ фїе проклецй, ши афȣрисицй,
„анадема, ши легацй, ши блестемацй, ши ꙟвѣчй не ертацй де Дм-
„нѣȣл Дмнезеȣ, чела че аȣ фѫкȣт черюл ши пѫмѫнтȣл: ши де мойка
„Сфнцїей Сале, прѣ кȣрата Фечоара Марїѧ: ши де дойспрезѣче вер-
„ховничй апостолй: ши де патрȣ Сфнцй Еѵангелисти ши де трей
„сȣте оптеспрезѣче пѫринцй де ла ꙟтѫю собор, де ла Нїкеѧ: ши де
„тоате соборѫле: ши де тоцй сфнцїй: ши де смеренїѧ ноастрѫ: ши
„де тоцй Архїерейй православничй. Ѧшиждерѣ, ши Митрополитȣл, саȣ
„Епископїй ачещй де лок: саȣ дин Боари, саȣ слȣжиторй, саȣ дин
„мирѣнй, саȣ орй чине ар хи: де ар фаче вре о сȣпѫраре ачелȣй скит:
„саȣ ачелор пѫринцй че трѫеск аколѡ: саȣ карїй вор трѫи де аквм
„ꙟнаинте: ꙟкѫ сѫ фїе сȣпт блестемȣл че есте май сȣс скрис. Ши
„ачаста, аша ам легат, пентрȣ ка нȣ кȣмва, динтрȣ завистїѧ врѫжма-
„шȣлȣй, ши а сатанїй: сѫ нȣ сѫ ꙟдемне а сȣпѫра нимене пре а-
„чещй пѫринцй сихастри: чи, форте сѫ се ферѣскѫ де дѫншїй, ши де
„скитȣл ачеста: Пентрȣ кѫ нȣ есте де вре о пагȣбѫ. Саȣ стрикѫчюне
„вѣнкѫ: чи де маре фолос сȣфлетеск крещинѫтѫцїй, ши Домнȣлȣй,
„ши Боарилор, ши Слȣжиторилор, ши атотѫ цара, ши православїѧ.
„Ши карїй вор милȣи ши вор ꙟтѫри пре ачел скит, ши пре ачей пѫ-
„ринцй: сѫ фїе ши ачїѧ милȣицй, ши благословицй де Дмнȣл Хс:
„ши де благословенїѧ ноастрѫ. Ѧшиждерѣ, ши пѫринцїй сихастри,
„карїй сѫнт трѫиторй аквм, ла ачел Сфнт скит. саȣ, карїй вор
„трѫи де аквм: ꙟкѫ, сѫ фїе благословицй, ши милȣицй, де Дмнȣл
„Хс: ши де благословенїѧ смеренїей ноастре, ертацй, ши дезлегацй
„де тоате пѫкателе! амин. анȣл ҂зскг (1715) Юлїе є."

sus şi pre însĕşĭ Sfânta Monastirea Némţuluĭ. (a) şi când, şi acest prea Sfinţit Ierarch Pachomie, carele acum, după întemeierea Skituluĭ Pocrovuluĭ, vieţuia în mônăstirea Némţuluĭ, abia aŭ scăpat la Pocrov. Şi de acolo, umblând fugarŭ prin ţéra Ungurésca, şi preste munţĭ, şi pre la Liov, şi pre la Horodinca, în vreme de cincĭ lunĭ de ḑile, şi maĭ înapoinduse pe la mônăstirea Némţuluĭ, iarăşĭ şi pre la Skitul Pocrovuluĭ, şi vĕḑênd că este tot nepace în ţéră, s'aŭ dus cu totul la Sfânta Lavră a Pecerskiĭ Kievuluĭ. Şi acolo aŭ fost priimit de ocârmuirea Rosieĭ cu mare dragoste, şi întru tóte odichnit şi mulţemit.

El însĕ, şi acolo în Kiev, petrecând nu'şĭ uĭtă pre ḑorită şi pre prea dorita sa sihăstrie, ci întru tot kipul o cerceta, şi avea îngrijire despre maĭ buna eĭ întemeiere. Decĭ în anul 1724, aŭ trimis de acolo un aşezământ, scris cu însĕşĭ mâna sa, la skitul Pocrovuluĭ, întru carele între altele multe ḑice şi acestea : «Prea o sfinţituluĭ Mitropolit şi tuturor iubitorilor «de Dumnezeŭ fraţilor Episcopĭ, cariĭ sûnt acum, şi cariĭ «vor fi de acum înainte, şi prea luminaţilor domnĭ şi dóm«ne, şi tutulor blagorodnicilor boierĭ marĭ şi micĭ, şi tutu«ror giupâneselor; şi tuturor prea cuvioşilor Igumenĭ, şi Ie«romonachĭ, şi monachĭ, şi Igumenuluĭ, carele este acum, «şi tuturor fraţilor şi ucenicilor meĭ, şi cariĭ vor fi şi de «acum înainte, şi tuturor neguţătorilor, şi tuturor pravos-

(a) Пентрꙋ карѣ ꙟтѫмпларе: ꙗтѫ, кѫ шѝ ꙟсꙋшй прѣ сфнцитꙋл Пахѡміе, че скріе, кꙋ ꙟсешй мѫна са, ꙟсфнтꙋл помѣнник ал скитꙋлꙋй Покровꙋлꙋй. Кѫ, ꙟнтре алтеле зіче, аша: „кѫнд аꙋ ловит та„тарій де аꙋ прѫдат ꙟ Молдова, цинꙋтꙋл Нѣмцꙋлꙋй, цинꙋтꙋл Сꙋ„чевій, цинꙋтꙋл Бакѫꙋлꙋй, цинꙋтꙋл Романꙋлꙋй: шй пе алте локꙋрй: „атꙋнчѣ, мѣꙋ лꙋат тот: боій, вачиле, оиле, ꙗпеле, шй оаменій чей „де слꙋжбѫ: шй мѣꙋ арс каселе шй митокꙋл Тимишещій. Шй еꙋ ам „скѫпат ла Покров, шй ам трекꙋт ꙟ цара Ꙋнгꙋрѣскѫ: шй престе „мꙋнцй мергѫнд мам болнѫвит: шй ам мерс ла Лвов ла доктор, шй „ам фѫкꙋт Пасхіле аколѡ: шй ам зѫбовит аколѡ доѡѫ сѫптѫмѫнй. „Шй апой мам ꙟторс ла Хородинка, фѫкѫнд чинчи лꙋнй тот ꙟ кѫлѫ„торіе, кꙋ мꙋлтѫ трꙋдѫ, шй скѫрбѫ. Мꙋлцемим лꙋй Дꙋмнезеꙋ; че лꙋй „че плѫтѣще пѫкѫтошилор, кꙋ дрептате, шй кꙋ милѫ. анꙋл ѕске „(1717) маю ке."

«lavnicilor creşcinĭ, cariĭ sûnt acum, şi cariĭ vor fi şi de «acum înainte, pĕnĕ în sfârşitul ţĕriĭ Moldavieĭ, tuturor mĕ «rog, mĕ rog cu lacrămĭ, şi cu tótă smereniea, pentru mila «mareluĭ Dumnezeŭ şi mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos, «fiţĭ milostivĭ şi voitorĭ de bine acesteĭ Sfinte Bisericĭ, şi tu-«turor fraţilor, cariĭ trăiescŭ acum acolo, şi de acum înainte «pĕnĕ în sfârşit. Mĕ rog Impĕratuluĭ măririĭ şi adevĕratu-«luĭ Dumnezeŭ, Iisus Christos, pentru cariĭ vor milui, şi vor «fi voitorĭ de bine, acolo la Pocrovul Precesteĭ, şi fraţilor, «să'ĭ iarte, să'ĭ miluéscă şi să'ĭ izbăvéscă de tóte scârbele, şi «bólele şi nevoile, şi să afle milă la judeţul luĭ Christos. Pen-«tru rugile Precestiĭ, şi a tuturor sfinţilor, amin. Aşijderea, «părinţilor, şi fraţilor, şi ucenicilor meĭ, cariĭ trăescŭ acum «acolo, şi cariĭ vor trăi şi de acum înainte, pĕnĕ în sfâr-«şitulŭ ţĕriĭ Moldavieĭ, să le trimiţă Domnul nostru Iisus «Christos tótă mila, şi pace şi mântuire, şi ertare, sănă-«tate şi răbdare, şi liubovul, şi credinţă şi nădejde. Şi «puterile cereşcĭ, îngereşcĭ, şi tóte cetele a tuturor sfin-«ţilor. Şi pre toţĭ sfinţiĭ întru ajutorul lor, şi darul şi bla-«gosloveniea Ierusalimuluĭ, şi al sfântuluĭ munte al Si-«naiuluĭ, şi al sfântuluĭ Munte al Athonuluĭ, şi al Kievuluĭ. «Si maĭ ales, mila, rugile, apărarea, şi solirea prea curateĭ «de Dumnezeŭ Născĕtóreĭ şi pururea fecóreĭ Marieĭ, să fie «pururea cu Sfânta Biserică, şi cu locul, şi cu fraţiĭ aceia «în vecĭ. Şi ruga, şi blagosloveniea, a tutuor prea o sfinţi-«ţilor pravoslavnicilor Archiereĭ, din tótă lumea, şi a tutu-«ror creşcinilor, şi a nóstră smerită rugă, şi blagoslovenie «şi molitvă, aşijderea să fie, cu Biserica, şi cu fraţiĭ, în locul «acela, pĕnĕ în sfârşit, amin.» Şi altele multe zice întru acea diétă tot pentru acest skit al Pocróvuluĭ. Pre care, trimiţên-du-o împreună cu alte lucrurĭ bisericeşcĭ la mônăstirea Némţuluĭ, şi la skitul Pocrovuluĭ, prin nisce ucenicĭ aĭ sĕĭ, nu după multă vreme, s'aŭ mutat cătrĕ Domnul, acolo în Sfânta lavră Pecersca a Kievuluĭ.

(Sfêrşitul în numĕrul viitor).

ÁL TREILEA DISCURSŬ

al

Sântuluĭ Ión Chrisostom

contra

Adversarilor vieţeĭ monastice

(TRADUCŢIUNE DE PROTOSYNCELUL GHERASIM SAFFIR N)

---

1. Né remâne încă de a convinge pre părinţiĭ credincioşĭ că nu trebue să se declare inimicĭ aĭ persónelor carĭ ar îndemna pre copiiĭ lor ca să îmbrăţişeze unŭ genŭ de viéţă aprobatŭ de Domnulŭ. Cu adeveratŭ, sûntemŭ în primejdie de a vedea acestŭ discursŭ nefolositorŭ, s'aŭ cum diceam de curândŭ, adjungândŭ la unŭ resultatŭ opusŭ. Am dis, într'adeverŭ, că legile lupteĭ nu ne obligaŭ de a ne mĕsura cŭ Grecĭĭ, şi că sântul Paulŭ, recomandândŭ de a nu judeca de cât pre fraţiĭ noştrĭ ceĭ din lăuntru, ne lăsa liberĭ de a ne lua la luptă cu ceĭ din afară. Dar se pare că noĭ nicĭ n'am fi ţinuţĭ de a descinde cu ceĭ d'ântâiŭ în arenă; căcĭ, dacă se părea ruşinosŭ, maĭ înainte de precedentul discursŭ, de a discuta acest subiectŭ cu un creştinŭ, se va părea în acest moment cu multŭ maĭ multŭ. Cum n'ar roşi credinciosulŭ de a avea trebuinţă de exhortaţiunĭ într'o cestiune în care însuşĭ unŭ necredinciosŭ a fostŭ redusŭ la tăcere? Ce să facemŭ atuncĭ? Vom tăcea, remâne-vomŭ cu gura închisă? Nu, de sigurŭ. Dacă cine-va ar garanta pentru viitorŭ, dacă ne ar arăta lămuritŭ că de acumŭ niminea nu va maĭ reînnoi aceste urmărĭ îndrăsneţe, şi noĭ am reintra în repausŭ, şi am lăsa tot trecutuluĭ să se înmormênteze în uitare. Dar, fiind-că nu există în partea acésta nicĭ-o garanţiă suficientă, nevoia este de a recure la limbagiulŭ

4

persuasiuneĭ. Dacă va întâlni suflete atacate de acéstă bólă, limbagiulŭ nostru va lucra asupra lor cu eficacitatea de care este susceptibile. Dacă, din contra, acéstă bólă nu maĭ face victime, noĭ vomŭ fi adjunsŭ la capătulŭ dorințelor nóstre. Precum mediciĭ, după ce aŭ preparatŭ remediile necesarie bolnavuluĭ, trebue să doréscă ca să nu fiă nicĭ-o trebuință de dênsele; de asemenea și noĭ dorimŭ cu sinceritate ca niminea din frațiĭ noștri să nu aĭbă trebuință de aceste sfătuirĭ. Éră dacă aŭ trebuință de dênsele, ceea-ce să nu dea Dumneḑeŭ, atuncĭ le va fi lesne, după ḑicătórea cunoscută, de a întreprinde o a doua traversare.

Prin urmare, să nu refusamŭ credinciosuluĭ căruia avemŭ să ne adresămŭ, nicĭ-una din condițiunile ce am acordatŭ necredinciosuluĭ. Să 'ĭ fiă intru tóte asemenea, afară de religiune. Să se întristeze ca elŭ, să se tĕvăléscă la picióрele lumiĭ, să-șĭ arate capulŭ albitŭ, bătrânețea sa, isolarea sa, și să lucreḑe prin tóte milócele de felulŭ acesta a aduce la culme indignațiunea judecătorilorŭ. Dar ce ḑicŭ? noĭ nu maĭ avemŭ aicĭ a invoca judecata ómenilorŭ. Acestŭ credinciosŭ a auḑitŭ ceia-ce ómenĭ plinĭ de Spiritulŭ luĭ Dumneḑeŭ ne-aŭ învățatŭ relativŭ de teribilulŭ și înfricoșabilulŭ tribunalŭ înaintea căruia ne vom presenta la eșirea din acéstă viéță. Să ne representăm, maĭ presus de tóte, acea ḑi teribilĕ, acelŭ foc rostogolindu-se ca valurile unuĭ fluviŭ imensŭ, acele flacărĭ care nu se vorŭ stinge nicĭ-o-dată, razele Sóreluĭ întunecate, luna acoperită, stelele căḑêndŭ din cerurĭ, cerurile înseșĭ strîngându-se ca unŭ cortŭ, puterile cerescĭ clătite, pămêntul gróznicŭ cutremurându-se și într'unŭ felŭ de ferbere universalĕ, trompetele trămițându-șĭ una alteia sunetul lór lugubru, îngeriĭ cutrierândŭ în tóte sensurile globul nostru, pre judecătorul supremŭ ivindu-se cu milițiele carĭ 'lŭ urméḑă, miliónele de spirite carĭ sûntŭ în presența sa și legiunile maĭ numeróse încă carĭ 'lŭ servescŭ, stindardulŭ strĕlucitorŭ care 'lŭ precede, tronulŭ seŭ așeḑatŭ, cârțile deschise, gloria neapropiabilĕ care încongióră pre judecătorul universuluĭ; să ne presintăm vocea sa ale căreĭ accente te pătrundŭ de grózа și de spaĭmă, și care

trămite pre uniĭ în focul preparatŭ diavoluluĭ și îngerilor sĕĭ, închide altora, cu tóte ostenelele fecióreĭ, ușa ceruluĭ, ordonédă miniștrilor seĭ, saŭ de a aduna grăuntele celŭ rĕŭ și de a 'lŭ arunca în coptorŭ, saŭ de a pune pre culpabiliĭ în fiére, de a 'ĭ prăpăstui cu mânele legate la spate în întunerecul celŭ maĭ din afară, și de a 'ĭ da la nesuferite scrâșnirĭ de dințĭ, și care otărăsce în fine cele maĭ grele și cele maĭ violențĭ pedepse acestuia, din causa privirilor sale nerușinate, aceluia, din causa necuviincióseĭ sale veseliĭ, unuia, pentru că va fi condemnatŭ pre aprópele seŭ cu ușurință, altuia, pentru că va fi pronunțatŭ numaĭ vre-o vorbă de rĕŭ. Este însușĭ judecătorul chĭămatŭ a pronunța aceste înfricoșătóre sentințe care, prin cuvêntu seŭ expresŭ și amenințătorŭ, ne face cunoscute pedepsele inevitabilĭ reservate fiă-căreia din aceste crime. Écă dar tribunalul înaintea căruia va trebui ca să ne înfățișămŭ cu toțiĭ după acéstă viéță; în diua care va lumina negreșitŭ pentru noĭ, și care va pune cu desăvêrșire în vedélă tóte lucrurile, cuvintele, faptele și pĕnĕ kĭarŭ și cugetele.

2. Óre-care lucrurĭ trecŭ acuma în ochiĭ noștri ca ușióre, pre carĭ cu tóte acestea le vomŭ expia atuncia înrr'unŭ modŭ teribile; atâta va fi de rigurósă socotéla ce suveranulŭ judecătorŭ ne va cere și despre mântuirea aprópeluĭ și despre mântuirea nóstră! Astŭ-felŭ Paul ne recomandă fără încetare de a căuta nŭ numaĭ propriele nóstre interese, dar încă și pre acelea ale fraților noștri. Elŭ adresédă viĭ mustrărĭ Corintenilorŭ pentru că, în locŭ de a se ocupa cu interesŭ și grije de fratele lor criminalŭ, nu-șĭ dedese silințele de a se ocupa de acéstă plagă urîciósă. In epistola sa către Galatenĭ, el dicea : «Frațiĭ meĭ, dacă vre-unulŭ dintre voĭ ar cădea prin surprindere în pĕcatŭ, voĭ care sûntețĭ spiritualĭ, avețĭ grije de a-lŭ rădica.» Galat., VI, 1; I Corint., X, 24. Totŭ asemenea sfaturĭ da și Tessalonicianilorŭ când le scriea : «edificați-vĕ uniĭ pre alțiĭ precum și facețĭ. Mustrațĭ pre ceĭ fĕrĕ de orânduială, mângâĭațĭ pre ceĭ puținĭ la sufletŭ, sprijinițĭ pre ceĭ slabĭ, fițĭ îndelungŭ-răbdătorĭ spre toțĭ.» I Tessal., V, 11—14. Ar fi pututŭ cine-va să vorbéscă

astŭ-felŭ: Și ce-mĭ servesce mie de a mĕ ocupa de mântuirea altuia? Piarĕ cine va voi; mântuiéscă-se cine va putea; acésta nu mĕ privesce întru nimica. Ceea-ce mĕ privesce, sûntŭ propriele mele afacerĭ. Pentru a preveni acestŭ limbagiŭ și a năbușĭ nisce sentimente atâtŭ de barbare și neumane, Apostolulŭ ne-aŭ arĕtatŭ aceste legĭ: elŭ ne-aŭ semnalatŭ obligațiunea de a sacrifica multe din avantagiele nóstre personale pentru interesile și mântuirea frațilorŭ noștri, și aŭ întinsŭ acéstă obligațiune preste tótă viéța sa. Scriindŭ cătrĕ Romanĭ elŭ le recomandă căldurosŭ grijea asupra acestuĭ punctŭ și cere cu stăruire celorŭ tarĭ de a sprijini neputințele celorŭ slabĭ și de a lua în îngrijire mântuirea lor. Este adevĕrat că într'acest pasagiŭ elŭ întrebuințédă forma îndemnăriĭ și a sfătuiriĭ. Dar, într'unŭ altŭ locŭ elŭ vorbesce ucenicilorŭ seĭ cu cea maĭ mare energiă. A neglige mântuirea frațilorŭ noștri este, dupĕ părerea sa, a pĕcătuĭ contra chĭar a luĭ Christosŭ, și a rĕsturna biserica luĭ Dumnedeŭ. Și, întru acésta, elŭ vorbesce nu din própria sa autoritate, ci dupĕ învĕțămintele Invĕțătoruluĭ seŭ. I Corint., VIII, 12. Fiiulŭ luĭ Dumnedeŭ nu ne-aŭ lăsatŭ ca să nu scimŭ importanța acesteĭ obligațiunĭ, și elŭ arĕta în aceștĭ termenĭ pedépsa teribilĕ la care ne ar expune violarea legeĭ séle: «Décă cine-va scandaliséză pre unulŭ din acești micĭ, maĭ de folosŭ îĭ este ca să-șĭ spânzure o pétră de móră la grumazulŭ luĭ și să se arunce în adêncului mĕreĭ.» Matt., XVIII, 6. Servitorulŭ care întórse talentulŭ ce primise fu pedepsitŭ, nu pentru că negligiase interesile séle propriĭ, ci pentru că neglegiase interesile aprópeluĭ.

Pentru acésta, în zadar am regula cu perfecțiune faptele vieții nóstre, nu vomŭ trage din ele nicĭ unŭ folosŭ décă nu vomŭ observa acestŭ preceptŭ, a căruĭ călcare este de ajunsŭ pentru a ne da în prăpastia infernuluĭ. Dupĕ cum nicĭ-o rațiune nu va mântui pre ómeniĭ carĭ, putêndŭ să ajute pre aprópele în necesitățile séle corpuralĭ, vorŭ fi refusatŭ de a o face, și acești ómenĭ, de ar fi păzitŭ cu exactitate feciória, vorŭ fi totușĭ exlușĭ din camera de nuntă; de asemenea, și cu atâtu maĭ multŭ, mântuirea sufletelorŭ

fiindŭ de o ordine cu multŭ maĭ înaltă, o sórtă nefericită va fi partea acelora carĭ nu se vorŭ fi conformatŭ acesteĭ legĭ atâtŭ de importante. Dumnezeŭ nu aŭ creatŭ pre omŭ pentru a se ocupa numaĭ de elŭ însușĭ, ci pentru a se ocupa și de ómeniĭ seĭ. De acolea numele de lumină pre care Paulŭ ĭlŭ dă credincioșilorŭ, Filipp., II, 15, arĕtândŭ cu modulŭ acesta că sûntŭ datorĭ de a se face folositorĭ aprópeluĭ; căcĭ, o lumină care s'ar lumina numaĭ pre ea însășĭ n'ar fi o lumină. Astŭ-felŭ elŭ declară pre chrestiniĭ carĭ nu se îngrijescŭ de mântuirea aprópeluĭ maĭ rĕĭ de câtŭ idolatriĭ: «Orĭ cine, dice elŭ, nu pórtă grije de aĭ seĭ, și maĭ alesŭ de aĭ caseĭ séle, s'aŭ lepădatŭ de credință, și este maĭ rĕŭ de câtŭ unŭ necredinciosŭ.» I Timot., V, 8, Ce trebue să înțelegemŭ prin aceste cuvinte: «nu pórtă grije?» Vedé-vomŭ aci distribuțiunea lucrurilorŭ necesarie viețeĭ; câtŭ pentru mine, socotescŭ că este acolea cestiunea de grija sufletuluĭ. Décă pretindĭ contrariulŭ, nu veĭ face de câtŭ să întărescĭ causa mea. Intr'adevĕrŭ, décă apostolulŭ privesce ca maĭ rĕŭ de câtŭ unŭ idolatru, și condamnă la vecĭnice muncĭ pre credinciosulŭ care neglege de a da frateluĭ seŭ nutrimentul din fiă-care di, ce va deveni acela care neglege o datoriă de o importanță cu multŭ maĭ considerabilă?

3. Acestŭ principiŭ stabilitŭ, să ne aplicămŭ a apreția diversele grade de gravitate ce póte lua asupră-șĭ acestŭ păcatŭ; și, printr'o progresiune treptată, să stabilimŭ că neîngrijirea de mântuirea propriilorŭ noștri copiĭ 'ĭ este gradulŭ celŭ maĭ înaltŭ, și ajunge ca să dicemŭ așa la culmea fără de legeĭ. Considerată în primulŭ sĕŭ gradŭ de rĕutate, de perversitate și de învêrtoșare, neglignța are de obiectŭ pre amiciĭ noștri; saŭ maĭ bine să ne coborêmŭ încă și maĭ josŭ. Eram, nu sciŭ cum, să trecŭ cu desăvêrșire suptŭ tăcere că legea dată de Domnulŭ Iudeilorŭ nu 'ĭ lăsa liberĭ de a neglege animalile de povară ale inimicilorŭ lor, orĭ de arŭ fi fostŭ cădute, orĭ de le arŭ fi găsitŭ rĕtăcite: în primul casŭ, legea 'ĭ obliga de a le rĕdica, în al doilea, de a le întórce. Gradulŭ celŭ maĭ de josŭ de rĕutate și de crudime va fi dar negligența în privința animalilorŭ de povară séŭ a turme-

lerŭ în suferinţă ale inimicilorŭ noştri. Al doilea gradŭ va fi negligenţa în privinţa chïar a inimicilorŭ noştri, pĕcatŭ care întrece cu atât maï multŭ în gravitate pre celŭ precedinte, cu cât omul covêrsesce maï multŭ pre brută în demnitate. Al treilea consiste întru a dispreţia pre fraţiï noştri, chïar şi atuncï când eï ne ar fi necunoscuţï; al patrulea privesce pre ómeniï caseï nóstre; al cincilea se produce când perderea sufletuluï lor ne află totŭ-aşa de nesimţitorï ca şi trebuinţile lor corpuralï; al şéselea există când acéstă nesimţiciune se întinde la perderea propriilorŭ noştri copiï; al şéptelea, când nu ne dămŭ ostenéla de a căuta persóne capabile de a se ocupa de mântuirea lorŭ; al optulea, când ne declarămŭ adversariï acelora carï se ocupă de acésta din propria lor pornire, şi când le rĕdicămŭ obstacule; al noulea în fine, când, nemulţămiţï de a le rĕdica obstacule, le facemŭ pre faciă resbelŭ. Décă primul, al doilea şi al treilea din aceste grade sûntŭ urmate de o atât de înfricoşabile pedépsă, ce pedépsă va fi partea graduluï celuï maï înaltŭ din tóte, al celuï al noulea la care voï aţï ajunsŭ? Dar pentru ce să-ï otărîmŭ al noŭlea rangŭ; dă-ï pre al ḑecelea, pre al un-spre-ḑece-lea, că nu veï greşi nicï-de-cum. Cum acésta? Pentru că acéstă greşélă este maï gravă de cât tóte celelalte, nu numaï prin ea însăşï, ci şi din causa epoceï în care trăimŭ. — Ce voescï să ḑicï, din causa epoceï în care trăimŭ? — Voiescŭ să zicŭ că, comitândŭ astă-ḑï aceleaşï fără de legï ca şi Iudeiï ţinuţï altă dată la observarea legeï mosaice, ne atragemŭ pedepse cu multŭ maï teribile; şi acésta, pentru că noï am fostŭ favorisaţï de o graţiă cu multŭ maï abundantă, luminaţï de o învĕţătură cu multŭ maï perfectă, înălţaţï la o demnitate cu multŭ maï însemnată. Acéstă crimă fiind maï gravĕ, şi prin propria sa natură, şi din causa epoceï în care trăimŭ, gândesce-te la flacările rĕsbunătóre ce ea va atrage pre capulŭ lucrătorilorŭ fără de legï!

Nu crede că raţionezŭ astŭ-felŭ fórĕ temeiŭ. 'Ţï voiŭ cita fapte carï 'ţï vorŭ proba că propriele nóstre afacerï în zadar sûntŭ conduse într'unŭ modŭ neimputabil, de îndată

ce vomŭ neglege mântuirea copiilorŭ noştri, sûntemŭ expuşĭ la o sentinţă de condemnaţiune. Exemplul ce am să aducŭ nu este de la mine; elŭ este coprinsŭ în dumnezeescile Scripturĭ. Era la Iudeĭ unŭ preotŭ, omŭ plinŭ de moderaţiune şi de onestitate, a nume Eli. Acestŭ preotŭ avea doĭ fiĭ. Vĕzêndŭ pre fiiĭ seĭ că umblă în calea viţiuluĭ, elŭ nu-ĭ ţinu de rĕŭ şi nu-ĭ împedică, saŭ şi décă o făcu, nu o făcu cu vigórea necesară. Viţiele fiilorŭ seĭ eraŭ desfrânarea, necumpătarea. Maĭ înainte chĭar de a oferi Domnuluĭ carnea victimelorŭ, şi de a se fi consumatŭ sacrificiulŭ, eĭ întrebuinţaŭ dintr'însele la masa lor. I. Reg., II, 16. Informându-se de acésta, părintele nu-ĭ pedepsi; ci încerca de a-ĭ depărta prin sfaturile séle de la acéstă cale, şi le vorbia adesé în aceştĭ termenĭ: «Nu faceţĭ aşa, fiiĭ meĭ, nu faceţi aşa. Ceea-ce audŭ vorbindu-se de voĭ nu este bine; căcĭ voĭ împedecaţĭ poporulŭ de a servi pre Domnulŭ. Décă unŭ omŭ ofenséză pre altŭ omŭ, se va aduce pentru elŭ rugăciune Domnuluĭ; dară décă omul ofenséză pre Dumnezeul seŭ, cine se va ruga pentru dênsulŭ?» I Reg., II, 24. De sigurŭ era acolea unŭ limbagiŭ capabile, prin gravitatea şi nobleţea sea, de a aduce pre unŭ spiritŭ drept la sentimente maĭ bune. El face cunoscută crima, 'ĭ arată caracteriul odiosŭ, semnaléză pedépsa nesuferită şi gróznică care 'ĭ este reservată. Şi cu tóte acestea pentru că nu făcu totŭ ceea ce putea să facă, Ili fu copleşitŭ de ruina fiilorŭ sĕĭ. Elŭ ar fi trebuitŭ să întrebuinţeze în privinţa lorŭ ameninţările, să le interzică presenţa sa, să mérgă chĭar până la pedepse şi să-ĭ facă să simţă greutatea indignaţiuneĭ sale. Neluând nicĭ una din aceste mĕsure, Dumnezeŭ îlŭ consideră ca pre inimiculŭ sĕŭ şi alŭ fiilor sĕĭ; şi din causa indulgenţeĭ séle nescusabile, se perdŭ şi elŭ, şi copiiĭ luĭ cu dênsulŭ. Ascultă ce 'ĭ zise Domnul, déră nu, nu se adresă cătră elŭ de a dreptulŭ, elŭ îlŭ socotia nedemnŭ de a audi unŭ cuvêntŭ din gura sa. Astŭ-felŭ, ca unŭ servitorŭ a căruĭ greşélă trece preste orĭ-ce limită, îĭ vestesce printr'unŭ alŭ treile nenorocirile ce aŭ sĕ-l ajungă, pĕnĕ la acestŭ punctŭ Dumnezeŭ se iritase contra luĭ. Ascultă déră ceea ce zice elŭ uceniculuĭ în privinta învĕţăto-

ruluĭ; căcĭ vorbia cu unŭ copilŭ, vorbia cu unŭ altŭ profetŭ, vorbia cu tótă lumea despre aceste desastre imininţĭ, afară de Ili, atâtŭ de multŭ îlŭ urâse. Ce limbagiŭ ţinŭ elŭ luĭ Samuel? Ili scie că fiiĭ sĕĭ blestemă pre Domnulŭ, şi nu i corege. «De şi elŭ le făcuse mustrărĭ, Dumnezeŭ nu priimesce aceste mustrărĭ ca o corecţiune suficientă; elŭ le desaprobă, pentru că nu suntŭ energice. Astŭ-felŭ, atuncĭ chiarŭ cândŭ amŭ veghia asupra copiilor noştrĭ, décă veghierea nóstră nu este convenabilă exercitată, ea pentru acésta nu-şĭ merită numele precum nicĭ moíle observaţiunĭ ale luĭ Ili. După ce aŭ arĕtatŭ greşéla mareluĭ preutŭ, Domnulŭ pronunţă cu unŭ tonŭ iritatŭ sentinţa sa:» Juratu-amŭ contra caseĭ luĭ Ili, urméză elŭ; că fără-de-legea sa nu se va expia nicĭ odată nicĭ prin sacrificiĭ, nicĭ prin darurĭ» I. Reg., III, 13, 14. Vĕḍutu-aĭ indignaţiunea Dumnezeéscă la culmea sa; vĕḍutu-aĭ pedépsă fórĕ speranţă de iertare? Trebue neapĕratŭ să péră, ḍice Domnulŭ, nu numaĭ fiiĭ sĕĭ şi elŭ, şi întrégă casa sa. Nu va fi nicĭ unŭ remediŭ capabile de a vindeca acéstă rană. Şi cu tóte acestea, acestuĭ bĕtrânŭ, Dumnezeŭ nu avea de aĭ imputa de câtŭ slăbiciunea pentru copiiĭ sĕĭ. Elŭ era în tóte cele-lalte privinţe demn de administraţiune. Póte cine-va judeca despre înţelepciunea sufletuluĭ sĕŭ, atâtŭ după tótă viéţa sa câtŭ şi maĭ alesŭ după împregiurările carĭ semnalară acéstă catastrofă.

Maĭ ântêiŭ. când află cu ce felŭ de rele era ameninţatŭ, şi cândŭ se vĕḍu în momentulŭ ruineĭ séle, elŭ nu manifestă nicĭ amărăciune, nicĭ indignaţiune, elŭ nu ḍise ceea ce mulţĭ arŭ fi ḍisŭ în loculŭ sĕŭ : Aŭ dóră sûntŭ eŭ stăpânŭ alŭ voinţeĭ altuia? Nu trebue să fiŭ pedepsitŭ de câtŭ pentru greşélele mele personalĭ. Fiiĭ meĭ aŭ etatea cerută pentru a se conduce singurĭ, şi numaĭ eĭ singurĭ arŭ trebui să sufere pedépsa. Elŭ nu dă afară aceste plângerĭ, şi nicĭ în minte nu le-aŭ avutŭ. Asemenea unuĭ bunŭ servitorŭ care nu s'ar dispune de câtŭ la unŭ singurŭ lucru, de a suferi cu resemnare şi răbdare tratările, orĭ câtŭ de aspre arŭ fi, la carĭ stăpânulŭ sĕŭ ar socoti nemeritŭ să îlŭ supună, bĕtrâ-

nulŭ nu pronunță decâtŭ aceste cuvinte, în carĭ domnesce tonulŭ uneĭ admirabilĭ înțelepciunĭ : «Elŭ este Domnŭ, elŭ va face ceea-ce este bunŭ înaintea ochilorŭ seĭ.» I. Reg., III, 18. O altă împregiurare dede încă la lumină virtutea sa. Iudeiĭ fiind măcelărițĭ, unŭ trămisŭ veni să i anunțe acéstă nenorocire. Elŭ ascultă cu linisce istorisirea despre mórtea deplorabilĕ ce fiiĭ seĭ îșĭ găsise în luptă. Déră cândŭ i se spuse după acésta că archa sântă căḑuse în puterea inimicilorŭ, atuncĭ, cu sufletulŭ întunecatŭ de durere, căḑu de pre scaunulŭ seŭ lângă ușă, și-șĭ sdrobi capulŭ; căcĭ era bĕtrânŭ, îngreuĭatŭ de anĭ și de o extremă slăbiciune: elŭ judecase pre Israel douĕ-ḑecĭ de anĭ. Astŭ-felŭ déră, unŭ preutŭ, unŭ bĕtrânŭ venerabile, care judecase în timpŭ de douĕ-ḑecĭ de anĭ pre poporulŭ luĭ Israel într'unŭ modŭ neimputabile, și care afară de acésta trăia într'o epocă în care obligațiunile nu se impuneaŭ cu atâta rigóre ca astăḑĭ, nu putu să fie scusatŭ prin nicĭ una din aceste rațiunĭ; ci peri ticăloșesce, din causa insuficiențeĭ grijilorŭ séle în privința fiilorŭ seĭ; astŭ-felŭ în câtŭ, asemenea unuĭ fluviŭ cu valurĭ profunde, negligența sa trase după sine pre cele-lalte calitățĭ ale séle, și făcu să dispară faptele luĭ cele bune.

Pre temeiulŭ acesta, ce pedépsă ne amenință, pre noĭ carĭ, trăindŭ într'unŭ timpŭ în care moralile arŭ trebui să fiă maĭ curate, nicĭ măcarŭ nu rivalisămŭ în virtute cu aceste persóne ale vechiuluĭ testamentŭ, și carĭ, departe de a veghia asupra copiilor nostri, rĕdicămŭ acelora carĭ se silescŭ de a o face totŭ felulŭ de încurcăturĭ și de persecuțiunĭ, maĭ cruzĭ fiind întru acésta pentru copiiĭ nostri decâtŭ înși-șĭ barbariĭ? Celŭ puținŭ crudimea acestora din urmă se mărginesce întru a reduce pre inimiciĭ lor în robiă, a distruge patria lorŭ și a îĭ impune jugulŭ servitudineĭ, causându-ast-felŭ rele carĭ kinuescŭ numaĭ corpulŭ. Déră voĭ condamnațĭ la robiă pre însușĭ sufletulŭ, și-lŭ dațĭ înlănțuitŭ și captivŭ, în préda rĕutățiĭ și furieĭ demonilorŭ. Nedândŭ nicĭ odată acestorŭ copiĭ consiliĭ spirituale, împedicândŭ de ale da pre persónele carĭ arŭ dori, purtarea vóstră nu merită o altă calificațiune. Și să nu-mĭ spu-

neţĭ că mulţĭ părinţĭ, de o neglijenţă multŭ maĭ mare încă decâtŭ a luĭ Ili, n'aŭ suferitŭ nimica de felulŭ acesta. V'aşŭ rĕspunde că acéstă neglijenţă ĭ-aŭ costatŭ adesea rele încă şi maĭ gróznice. Şi cumŭ să explicămŭ aceste morţĭ premature, aceste bóle grele şi dese carĭ ne surprindŭ, pre copiĭ nostri şi pre noĭ, aceste perderĭ, aceste nenorocirĭ, aceste rele diverse carĭ ne copleşescŭ, décă nu prin negligenţa nóstră de a corege viţiele copiilorŭ nostri? Sfârşitulŭ nefericitŭ alŭ bĕtrânuluĭ Ili arată în deajunsŭ că acéstă explicaţiune nu este o simplă părere. Vĕ voiŭ aduce aminte în privinţa acésta unŭ cuvêntŭ însemnatŭ alŭ unuia din scriitorĭ nostri inspiraţĭ, celebru prin înţelepciunea sa. Éca cumŭ se exprimĕ elŭ: «Nu vĕ glorificaţĭ cu copiĭ vostri nepietoşĭ; décă temerea de Dumnezeŭ nu este în inima lorŭ, nu vĕ puneţĭ încrederea în viéţa lorŭ.» Eccli., XVI, ĭ, 3. Vĕ va apuca durerea şi lacrimele maĭ înainte de vreme, şi veţĭ afla de grabă ruina lorŭ. Mulţĭ părinţĭ, dupe cumŭ ziceam adinéorĭ, aŭ făcutŭ deja experienţa în privinţa acésta. Décă câţĭ-va alţiĭ nu aŭ suferitŭ aceéşĭ sórte, de sigurŭ nu vorŭ putea reeşi de a o evita cu desĕvêrşire. O pedépsă maĭ teribilă va cădea pre capulŭ lorŭ, şi nu vorŭ fi de câtŭ şi maĭ riguroşĭ pedepsiţĭ dupĕ acéstă viéţă.

Şi pentru ce, va întreba cine-va, nu sûntŭ eĭ cu toţiĭ pedepsiţĭ în viéţa de acumŭ? Pentru că Dumnezeŭ aŭ otărâtŭ ḑiua în care va judeca pre tótă lumea, şi acéstă ḑi încă n'aŭ sositŭ. De ar fi ast-felŭ, genulŭ umanŭ s'ar fi exterminatŭ şi ar fi dispărutŭ după faţa pământuluĭ. Spre a împedica acéstă catastrofă şi în acelaşĭ timpŭ pentru ca întârzierea judecăţeĭ să nu agraveze indiferinţa nóstră, Dumnezeŭ lovesce în acéstă viéţă pre óre-carĭ pĕcătoşĭ, arĕtândŭ prin acestŭ exemplu celorŭ-lalţĭ ómenĭ care este mĕsura pedepselor ce-ĭ amenință, şi dându-le semnŭ că décă nu se vorŭ pocăi aicia josŭ de crimele lorŭ, şi vorŭ atrage după mórtea lorŭ o resbunare şi maĭ pĕtrunḑĕtóre. Pentru că elŭ nu ne va trămite profetŭ, pentru că nu va otărî sentinţa nóstră, ca în timpul luĭ Ili, să nu ne lăsămŭ într'o culpabilĕ neîngrijire. Acumŭ nu maĭ este timpulŭ

profeților; déră nu, elŭ ne dă și astăzĭ profețĭ. Cumŭ scimŭ noĭ acésta? Din aceste cuvinte : «Aŭ pre Moisi și pre profețĭ.» Luc., XVI., 29. Ceia ce vrea să dică că misiunea încredințată profeților legeĭ vechĭ ne privesce pre toțĭ. Domnul nu ținea să însciințeze numaĭ pre Ili; elŭ se adreséză tutorŭ acelora, carĭ se facŭ culpabilĭ de aceeașĭ greșélă, totŭ așa ca și mareluĭ preutŭ; pre eĭ pre toțĭ îĭ instruesce prin nefericirea sa. Nefăcândŭ deosebire de persóne, după ce aŭ redusŭ într'o ruină complectă o familiă întrégă din causa fără de legilorŭ eĭ, elŭ nu va lăsa fără pedepse pre nisce ómenĭ culpabilĭ în facia luĭ de cele maĭ gravĭ ofense.

4. Nicĭ de asemenea nu s'ar putea dice că Dumnezeŭ dă acestuĭ punctŭ prea puțină importanță; căcĭ ceea-ce se raportă la educațiunea copiilorŭ este pentru elŭ obiectulŭ uneĭ solicitudinĭ extraordinare. Maĭ întêiŭ, elŭ aŭ întipăritŭ în inima părinților o înclinațiune din cele maĭ forțĭ, care îĭ trage întru câtŭ-va și nevrêndŭ ca să veghieze asupra copiilor cărora le-aŭ datŭ viéța. După acésta, aŭ stabilitŭ legĭ unde ne exprimă voința sa în acéstă privință. Determinândŭ solemnitățile ce Ebreiĭ avéŭ să observe, elŭ le ordonă de a le face cunoscută copiilorŭ lorŭ ocasiunea. «In diua aceea, dicea elŭ, relativŭ de Pască, să spuĭ fiiuluĭ tĕŭ dicêndŭ : Écă ceea ce Domnulŭ aŭ făcutŭ cândŭ eșiĭ din Egiptŭ.» Exod., XIII, 8. In lege, după ce s'aŭ ocupatŭ de ceĭ ântêiŭ născuțĭ, adauge : «Cândŭ în viitorŭ te va întreba fiiul tĕŭ, ce însemnédă acésta? tu îĭ veĭ rĕspunde : Domnul ne aŭ scosŭ cu tăria brațuluĭ sĕŭ din Egiptŭ, din jugulŭ robieĭ. Faraón împetrindu-se și nevoindŭ să ne lase să plecămŭ, Dumnezeŭ ucise pre totŭ întêiŭ născutulŭ din pămêntul Egiptuluĭ, dela întêiŭ născuțiĭ ómenilorŭ pînă la întêiŭ născuțiĭ vitelorŭ. Pentru acésta sacrificŭ eŭ pre tot ântêiŭ născutul partea bărbătéscă. Exod., XIII, 14, 15. Tóte aceste prescripțiunĭ aveaŭ de scopŭ de a obliga pre părințĭ să inițieze pre copiĭ lor în cunoscința de Dumnezeŭ. Insușĭ copiilorŭ, Domnul impune datoriĭ faciă cu autoritariĭ zilelor lor, promițênd de a onora pietatea filialĕ și de a pe-

depsi ingratitudinea. Prin acésta le da un noŭ titlu la iubirea părinţilorŭ lorŭ. Décă ne arŭ da cine-va asupra unuia din semeniĭ noştri o autoritate absolută, acéstă autoritate ne arŭ impune obligaţiunea de a veghia asupra intereselorŭ séle cu o grije particulară. De-n'ar exista nicĭ o altă raţiune, ar fi destul de a invoca pre acésta că sórtea sa este cu totul în mânile nóstre şi că nu putemŭ nicĭ odată să ne gândimŭ ca să delăsămŭ pre unŭ omŭ care ne aŭ fostŭ astŭ-felŭ încredinţatŭ. Déră décă, afară de acestŭ motivŭ. persóna care ne arŭ fi investitŭ cu acéstă autoritate ne arŭ amenința cu mânia sa, s'ar declara maĭ sensibilĕ la nedreptăţile ce ar atinge pre protegiatulŭ sĕŭ decât ofensatul însuşĭ, şi ne arŭ da semn că dintr'acésta îşĭ va resbuna într'-unŭ modŭ simţitorŭ asupra nóstră, noĭ am respunde de sigur cu maĭ mult zelŭ la ceea ce s'ar aştepta ea dela noĭ. Dar écă că tocma acésta o face Domnul în casulŭ de faciă.

Afară de acésta, el aŭ creatŭ o a treia legătură, séŭ, décă voiescĭ, cea maĭ d'ântĕiŭ între tóte, şi aŭ aşedat'o în însăşĭ natura. Pentru ca nu cum-va părinţiĭ să negleje de a observa preceptele carĭ îĭ îndatoréză de a cresce convenabile pre copiĭ lor, el aŭ însărcinatŭ firea de ale aminti datoriea în privinţa acésta. Pentru ca nu cum-va purtarea nereverenţiósă a copiilor să rădice acesteĭ vocĭ ceva din autoritatea sa, elŭ se însărcinéză de a resbuna atâtŭ injuriele părinţilorŭ câtŭ şi pre ale séle, arĕtândŭ ast-felŭ copiilor calea uneĭ perfecte supunerĭ, şi însufleţindŭ în inima părinţilor dragostea lor pentru copiĭ lor. Şi acésta încă nu este totulŭ: o a patra legătură aŭ venit să strîngă (maĭ de aprópe) aceste raporturĭ. Nemulţămindu-se de a pedepsi ofensele copiilor, contra autorilor dilelor lor, şi de a recompensa supunerea lor, el totŭ aşa se pórtă şi către părinţĭ, şi pre când pre de o parte amenință pre părinţiĭ neglijenţĭ în privinţa copiilor lor cu pedepsele cele maĭ severe, pre de alta elŭ încarcă de onorurĭ şi de laude pre părinţiĭ carĭ aŭ o purtare opusă. După cumŭ, într'adevĕrŭ, pedepsesce gróznicŭ numaĭ pentru acéstă neglijenţă, pre bĕtrânul demnŭ de admiratŭ în tóte cele-lalte privinţe a căruĭ istoriă amŭ na-

ratu-o; de asemenea elŭ nu va recompensa maĭ pucinŭ pre Patriarchulŭ pentru grija sa părintéscă ca şi pentru cele-lalte virtuțĭ ale séle. Enumerândŭ numerósele şi însemnatele bine-facerĭ cu carĭ îşĭ propunea de a gratifica pre Abraamŭ, elŭ dă între alte rațiunĭ pre acésta: «Sciŭ că elŭ va ordona fiilor sĕĭ şi caseĭ séle după elŭ, de a âmbla în calea Domnuluĭ Dumnezeuluĭ sĕŭ, şi de a păzi dreptatea şi equitatea.» Genes., XVIII, 19.

Scopulŭ ce amŭ în vedere în considerațiunile de facià, este de a pune în plina lumină acestŭ adevĕrŭ, că Dumnezeŭ nu va vedea cu unŭ ochiŭ nepăsătorŭ nepurtarea de grije într'o materiă care ĭĭ este atâtŭ de iubită. Este impòsibile ca să se ocupe atâta de mântuirea copiilorŭ şi să fie nesimțitor la neglijența care te indignă a părinților. Departe de a nu da acestuĭ punctŭ nicĭ o importanță, faptele citate ne arétă ce indignațiune şi ce exemplu păstrézá elŭ călcătorilorŭ de lege. Pentru acésta fericitul Paulŭ nu încetézá de a zice: «Părințĭ, cresceţĭ pre copiĭ vostri, instruindu-ĭ şi coregându-ĭ după Domnul.» Efes. VI. 4. Décă ne este ordonat de a veghia asupra sufletelorŭ lorŭ, ca trebuindŭ să dămŭ pentru dênsele socotélă într'o ḑi, cu atâtŭ maĭ mare cuvênt aceeaşĭ obligațiune va fi asupra aceluia care ĭ-aŭ născutŭ, care locuesce în continuŭ cu dênşiĭ. Elŭ nu se póte justifica maĭ multŭ de desordinile la carĭ se dă fiiuluĭ sĕŭ de câtŭ de propriele séle desordinĭ. Ceia-ce fericitulŭ Paulŭ face să se vaḑă cu evidență. Determinând condițiunile ce trebue să însuşéscă ómeniĭ chiămațĭ a comanda altora elŭ cere între alte calitățĭ necesarie, ca să scie eĭ a guverna pre copiĭ lor, privind ast-felŭ neglijența în acéstă privință ca neiertabilĕ. I Timot., III, 4. Şi avea dreptate. Décă vițiulŭ în om ar fi efectul natureĭ, s'ar putea reclama cu bună dreptate indulgența. Déră fiind-că voința nóstră este care ne face bunĭ séŭ rĕĭ, ce scusă raționabile va aduce acela care lasă obiectul afecțiunilorŭ séle celorŭ maĭ scumpe să se pervertéscă şi să se corumpă? Ḑice-va elŭ că n'aŭ căutat a-l face virtuosŭ? Déră, unde este părintele care să pótă vorbi ast-felŭ cândŭ natura nu înce-

téză de a'ĭ aminti acéstă obligaţiune? Dice-va că nu aŭ pututŭ să reuşéscă? Acésta ar fi o scusă tot aşa de zadarnică. Avênd copilul în mânile séle dela etatea cea maĭ fragedă, avênd celŭ d'ântêiŭ şi singur dreptul de a se ocupa de dênsulŭ, avêndu-lŭ tot-d'auna în casa sa, ĭ-ar fi fostŭ fórte plăcutŭ şi lesne de a'lŭ bine cârmui. Nicĭ unulŭ nicĭ altulŭ din aceste pretexte nu explică déră corupţiunea copiilorŭ; ea se explică prin ideile nebune ce îşĭ formézä cine-va despre bunurile acesteĭ lumĭ. Pentru că nu consideră de cât aceste bunurĭ, pentru că pre ele le punŭ înaintea orĭ-căruĭ altŭ lucru, părinţiĭ compromitŭ împreună cu sufletulŭ lor şi pre acelea ale copiilorŭ lor. Asemenea părinţĭ, şi vorbescŭ în acestŭ momentŭ fără nicĭ o pasiune, asemenea părinţĭ, dicŭ, sunt după părerea mea maĭ criminalĭ de cumŭ arŭ fi omorîtoriĭ copiilor lor. Aceştia nu ar face de câtŭ de a despărţi sufletulŭ de corpŭ; aceia prăpăstuescŭ pre corpŭ şi pre sufletŭ de odată în foculŭ infernuluĭ. Pre mórtea corporală, legile natureĭ arŭ fi constrânsŭ pre aceştĭ copiĭ curêndŭ séŭ maĭ têrziŭ ca să o sufere, éră pre mórtea cea eternă eĭ arŭ fi evitatu-o décă neglijenţa părinţilorŭ lorŭ nu le arŭ fi datu-o. Ceva maĭ multŭ, înviierea viitóre va repara degrabă ruinele morţiĭ corporalĭ; déră pentru perderea sufletuluĭ nu este nicĭ un remediŭ; nu va maĭ fi pentru el nădejde de mântuire; pedepse fără de sfârşit vor fi partea sa irevocabilă. Nu fŏrĕ dreptate déră declarăm noĭ pre asemenea părinţĭ maĭ criminalĭ de cât pre ucidĕtoriĭ propriilor lor copiĭ. Este o maĭ mică nelegiuire de a'şĭ ascuţi sabia, de a'şĭ înarma mâna cu dênsa, de a o afunda în grumazul fiiuluĭ sĕŭ decât de a corumpe şi de a'ĭ perde sufletul sĕŭ; şi în fapt, nu este nimica în noĭ pre care să'l putem compara cu dênsul.

5. Dar ce! va dice cine-va; mântuirea este déră imposibilă pentru orĭ-cine locuesce în oraş şi posede femeia şi copiĭ? Nu este de cât o singură cale de mântuire? nu; sunt numeróse şi variate. Christos ne o spune într'un mod generale când ne zice că sunt multe locaşurĭ în casa Tatăluĭ sĕŭ. Paul se exprimă cu maĭ multă precisiŭne când scrie;

«Alta este strălucirea Sóreluĭ, alta strălucirea Luneĭ, alta strălucirea stelelor; căcĭ stea de stea se osebesce în strălucire.» I Corint., XV, 41. Cugetarea sa este acésta: uniĭ vor străluci ca sórele; alțiĭ ca luna; alțiĭ ca stelele. Déră deosebirea încă nu se mărginesce acolea. Aceștia din urmă vor diferi mult de asemenea uniĭ de alțiĭ; diferințe al căror numĕr trebue sĕ'l apreciăm prin acela al stelelor. Cutreeră distanța care separă sórele de cea din urmă dintre stele, și numĕră décă poțĭ, diversele grade de mărime și de strălucire ce veĭ avea să străbațĭ. Când așezĭ pre fiiul tĕŭ la curte tu nu neglijezĭ nicĭ un demersŭ, nicĭ un mijlocŭ, și îndemnĭ pre tênĕr de a face de asemenea din partea sa, pentru a'l apropia de împĕratul cât se va putea maĭ mult. In acest scop nimica nu te costă, nicĭ cheltuelĭ, nicĭ pericule, nicĭ kiar mórtea; n'ar fi o absurditate ca, pre când e vorba de o demnitate de obținut în rangurile milițieĭ cerescĭ, să vezĭ cu indiferență pre fiiul tĕŭ ocupând locul cel maĭ după urmă și venind pre urma tuturor celor-lalțĭ? Să cercetăm chĭar, décă voiescĭ, pĕnĕ la ce punct este posibile, trăind în lume, să ajungem acolo. Fericitul Paul, într'o scurtă séntință, declară că ómeniĭ însurațĭ nu se vor mântui de cât cu condițiunea de a trăi cu femeile lor ca cum nu le ar avea, și de a nu abusa de acéstă lume. Eĭ bine, să tratăm, și noĭ, acestașĭ subiect. Poțĭ tu dice că fiiul tĕŭ aŭ aflat din gura ta séŭ cel puțin prin el însușĭ că orĭ-cine face un jurămênt, chĭar cu temeiŭ, ofenséză pre Domnul? că ținerea minte a rĕuluĭ este un obstacul neînvinsŭ cătrĕ mântuire, pentru că este scris: «Calea celor carĭ îșĭ aduc aminte de injuriĭ are ca sfârșit mórtea,» Proverb., XII, 28; că Dumnezeŭ oropsesce pre grăitorul de rĕŭ până a'ĭ interzice lectura Sânteĭ Scripture: că el aŭ alungat din cerurĭ pre neruşinat și pre mândru și'l aŭ dat flacărilor infernalĭ; că pedepsesce ca culpabile de adulteriŭ pre acela care privesce o femeiă cu ochĭ scânteiătorĭ de alunecare? Il aĭ învĕțat încă de a evita acest pĕcat atât de obicĭnuit de a judeca pre aprópele care ar agrava pedépsa sa, și iĭ aĭ făcut cunoscute legile promulgate in privința acésta de Christos?

Tu însuţĭ scĭĭ dacă există ele? Cum déră fiiul ar putea să observe nisce legĭ a căror existenţă tatăl, care era dator să'l informeze despre dênsele, nu o cunósce? Şi de n'ar fi decât acéstă nefericire de deplorat, lipsa de orĭ-ce sfat mântuitor din partea părinţilor noĭ n'am fi atât de viŭ alarmaţĭ. Ceia ce e maĭ trist, este că voĭ daţĭ brâncĭ copiilor vostri într'o cale funestă. In ce termenĭ îĭ îndemnaţĭ voĭ ca să'şĭ câştige o instrucţiune seriósă, décă nu în termeniĭ aceştia: Cutare, eşit din părinţĭ obscurĭ şi el însuşĭ obscur, aŭ ajuns, prin sciinţă la slujbele cele maĭ înalte; aŭ adunat imense bogăţiĭ, s'aŭ căsătorit cu o femeiă de o avere colosală, aŭ rădicat strălucite edificiĭ. Tótă lumea se teme de dênsul, tótă lumea îl admiră.' Cestă-lalt, se va zice încă, prin cunoscinţa sa perfectă de limba latină, ocupă un rang distins la curte, şi îĭ dirige tóte afacerile interiorĭ. Şi aceia citéză nouĭ exemple tóte luate printre persónele distinse după lume. Cât despre onorurile cerescĭ, nimenea nu'şĭ aduce aminte, şi décă încércă cine-va de a face menţiune de ele, este alungat ca un om compromiţĕtor.

6. Fiind-că acestea sûnt refrenurile cu carĭ legănaţĭ pre copiĭ vostri dintru început, voĭ nu 'ĭ învĕţaţĭ în cele din urmă decât calea în care vor găsi tóte relele adunate la un locŭ, pentru că le împleţĭ capul cu pasiunile cele maĭ tiranice, adică pasiunea avuţielor, şi pasiunea gloriei deşérte, care este încă şi maĭ criminalĕ. Fie-care din patimele acestea luată în parte este capabilĕ prin ea singură ca să pérză totulŭ. Déră când ele năvălescŭ unite asupra sufletuluĭ delicatŭ al unuĭ copilŭ, ca doĕ torente reunite, sfăramă totul în trecerea lor şi têrĕsc cu ele nisipŭ, spinĭ, sfărâmăture fŏrĕ numĕrŭ, lasă sufletul sterpŭ şi despoiat cu desăvêrşire de tóte bunurile séle. Invócă aicĭ mărturia scrietorilor păgânĭ: acesta va numi pre cea d'ântêiŭ din aceste pasiunĭ, considerată în ea însăşĭ, citadela, acela, capul tuturŭ relelorŭ; când o pasiune áncă şi maĭ violentă şi maĭ impetuósă, dorinţa nebună de gloriă, unindu-şĭ cu acésta silinţele séle, se va năpusti cu ea asupra unuĭ sufletŭ tênĕrŭ, şi va face să putrezéscă într'ênsulŭ rădĕcinele bineluĭ şi-lŭ va co-

prinde cu totul, cum să vindecĭ acest flagel; fiind-că maĭ alesŭ părințiĭ se ostenescŭ prin cuvintele șĭ faptele lorŭ, nu să stĕrpéscă, ci să dezvolteze aceste seminţe de stricare a moralilorŭ? Cine va fi atât de nebunŭ ca să pună temeiŭ pre mântuirea unuĭ copil care aŭ priimit o asemenea edŭcaţiune? Fără îndoélă, este o mare fericire pentru un suflet nutrit de doctrine perverse ca să se abţină dela rĕŭ. Déră, când străluceşce de tóte părţile amăgirea avuţielor şĭ când se propune ca modele ómenĭ corupţĭ, ce speranţă de mântuire va remâne? Negreșit, ómeniĭ pre cariĭ stăpânesce patima avuțielor se dedaŭ gelosieĭ, corupțiuneĭ, jurămintelor, călcărilor de jurăminte, orgoliuluĭ, ocărilor, furtişagurilor, obrăznicieĭ, neruşinăreĭ, ingratitudineĭ, cu un cuvênt la tóte viţiele. Este o voce autorisată care ne afirmă acésta, fericitul Paul care proclamă iubirea de argint rădĕcină a tutor relelor; ceea ce Christos declarase de asemenea maĭ înainte de elŭ, ḑicând că nu este posibile de a servi în acelaşĭ timpŭ luĭ Dumnedeŭ şi banuluĭ. Apoĭ décă de-la început voĭ impuneţĭ tênĕruluĭ acéstă ruşinósă servitute, când déră se va scăpa el de dânsa, cum se va împrotivi el vijelieĭ, el pre care totul îl precipită, pre care totul îlŭ atrage cătrĕ abis, el pre care forţa însăşĭ a lucrurilor îl pune numaĭ la douĕ degete departe de perderea sa? Este deja o fericire de a putea, apĕraţĭ de orĭ-ce influenţă primejdiósă, când din maĭ multe părţĭ nĭ se întinde mâna, să scăpăm din valurile întĕrîtate, să ne desbărăm şi să ne purificăm de balele rĕuluĭ: este cine-va demnŭ de laude, aŭ bine-meritat cununa, décă după ce aŭ ascultatŭ mult timp accentele Dumnezeescilor cântărĭ, ajunge ca să se scape de bólele carĭ ne urmărescŭ.

Este teribil lucru obiceiul; este teribil pentru sufletul pre care'l coprinde şi pe care'l înlănţuesce, maĭ ales când are de adjutător plăcerea; în vreme ce virtutea, cătrĕ care se dirig dorinţele şĭ silinţele nóstre, nu este încongiurată de cât de dificultăţĭ. Aşa, Domnul, pentru a scăpa pre fiĭ Ebreilor de obiceiurile viţióse contractate de dênşiĭ în Egipt, iĭ duce într'unŭ vastŭ deşertŭ, fórte departe de aceia cari iĭ co-

rupsese; și într'acéstă solitudine, ca într'o monastire, elŭ forméză sufletele lor, încércă totŭ felul de remediĭ, când ale severitățeĭ, când ale blândețeĭ, și nu neglege nicĭ unul din medlócele propriĭ de a le dà o perfectă sănĕtate. Și cu tóte acestea reutatea lorŭ nu fu cu desĕvêrșire învinsă; și se apucară să reclame cépa, usturoiul și cele-l-alte ocasiunĭ de pĕcatŭ ce avusese în Egiptŭ, atâta este de temut unŭ obiceiŭ perniciosŭ! In fine, cu tótă acéstă îngrijire fără marginĭ a luĭ Dumnedeŭ în privința lor, cu tótă bunĕtatea și generositatea acestuĭ domnŭ excelinte, în ciuda friceĭ, a amenințărilor, a bine-facerilor și a pedepselor, cu tóte aceste lecțiunĭ de tot felul, Iudeiĭ, nu devenirĕ maĭ bunĭ. Și când fiul tĕŭ locuesce în inima chiar a Egyptuluĭ, în însășĭ tabăra diavoluluĭ; când nicĭ un sfat bun nu vine să isbéscă urechile séle, când se vede încongiurat de exemple amăgitóre și perverse, chiar din partea acelora carĭ 'l-aŭ născut și carĭ se ostenescŭ pentru educațiunea sa, crede-veĭ tu că îl veĭ putea sustrage din cursele spirituluĭ rĕuluĭ? Și de unde o veĭ spera? dela sfaturile tale? déră sfaturile tale nu vor putea produce decât un resultat opus pentru că tu nu-ĭ permițĭ să se ocupe, nicĭ măcar în visŭ, cu filosofia, și lăudându-ĭ în continuŭ viéța presentă și avantagiele eĭ, facĭ naufragiul amenințător? O veĭ spera din partea sa? Déră póte un tênĕr, lăsat în propriele-ĭ puterĭ, să îmbrăcișeze pre faciă virtutea? și décă 'ĭ vine vre-o nobilă ideiă, valul neîncetat al discursurilor tale nu o va sufoca maĭ înainte de a-șĭ fi produsŭ fructele séle. După cum corpul n'ar putea să se susțină mult timp, décă în loc de alimente substanțialĭ, nu ar avea decât alimente vĕtĕmătóre; așa, atuncĭ chiar când un sufletŭ ast-fel format ar concepe ceva generosŭ și mare, el nu va eși din moleșirea și din slăbiciunea sea, și, în neputință de a se sustrage de supt influența aducătóre de mórte a vițiuluĭ, va sfârși prin a se perde și prin a deveni prada infernuluĭ.

(Va urma)

Discursŭ funebru ţinutŭ de Economul G. Floru, profesorŭ de Religie la Gimnasiul Lazar, la înmormêntarea preotescĭ Zoia, soţia Onor. preotŭ şi institutorŭ de la Dómna Bălaşa I. Ionescu.

Prea Sânţiţĭ părinţĭ şi triştĭ privitorĭ

Cu cât faptele unuĭ omŭ sûnt maĭ frumóse şi virtuţile luĭ maĭ înalte, cu atât semeniĭ sĕĭ simt golul ce el lasă când îşĭ ia sborul dintre dînşiĭ cătrĕ vecĭnicie. Décă virtuţile rĕposateĭ, dupĕ cum aţĭ audítŭ, înfăţişédă pe femeea creştină model, ca sóţă, mamă şi creştină; apoĭ adîncă trebue să fie rana ce sângeră inima nemêngâiatuluĭ soţŭ. Nereparabilă este perderea şi aspră încercarea la care provedinţa a supusŭ credinţa servitoruluĭ sĕŭ; dar ce vom dice, când vedemŭ isbită aşa de crunt o căsnicie fericită, de cât numaĭ că *pre cel ce iubesce Domnul, îl cértă şi bate pre tot fiul care primesce.*

Adîncĭ sûnt taĭnile înţelepciuniĭ luĭ D-zeŭ fară a căruĭ scire nu se cletină nicĭ kĭar unŭ firŭ de pĕrŭ din capul nostru! Măngăitóre sûntŭ cuvintele vecĭniculuĭ adevĕrŭ arĕtatŭ noĕ în sf. Scripturĭ şi în care jalnicul soţŭ, preotŭ între preoţĭ, va găsi alinarea durerilor sufletuluĭ sĕŭ. Pentru fiiĭ véculuĭ care nu vĕd nimic cu ochiul credinţiĭ, taĭna morţiĭ este o causă de disperare; ĭar pentru adevĕratul creştin este o lege, este condiţiunea a tot ce există, prin care se menţine echilibrul în spectacolul ce admirămŭ în acestŭ măreţŭ univers, opera Celuĭ a tot puternicŭ.

In adevĕrŭ, orĭ de câte orĭ omul s'a aflat faţă în faţă cu mórtea, cu victimele jertfite de ghiara-ĭ nesăţiósă a trebuit să filosoféscă asupra acesteĭ case ce scaldă omenirea într'un

ocean de lacrimĭ, asupra acestuĭ tiran care rupe fore milă legăturile cele maĭ tarĭ, sfărîmă iubirea cea maĭ tênĕră a inimilor şi sdrobesce celŭ maĭ sacru dreptŭ al omuluĭ la viéţă. In tóte ḑilele vorbimŭ despre nestatornicia vieţiĭ. Discuţiunea asupra morţiĭ forméză subiectul plêngerilor nemângăiate şi durerilorŭ celorŭ maĭ amare ce nu le póte ocasiona nicĭ orĭ ce altă întêmplare nenorocită din lume; şi aceste plângerĭ sûntŭ cu atât maĭ marĭ şi jalea maĭ nemăngăiată, cu cât perderile sûntŭ nereparabile, cu cât aceia pe carĭ îĭ regretăm eraŭ maĭ trebuincioşĭ familieĭ, maĭ scumpĭ fiinţelor ce jelescŭ mórtea lor prematură. Cine, privindŭ întinsă pe patul de mórte pe o scumpă sóţă şi duiósă mamă în vigórea anilor eĭ nu a vĕrsatŭ o lacrimă de compătimire, nu a deplênsŭ trista sórtă ce a isbitŭ cu atâta neîndurare în speranţele legitime ale iubiţilor eĭ casnicĭ, precum vedem în împrejurarea de faţă? Care altă perdere, afară de onóre, putea să coste maĭ multŭ pe iubitul soţŭ care vede într'unŭ momentŭ perind ca fumul speranţele séle cele dulcĭ, care vede evaporêndu-se ca o substanţă eterică balsamul alinătorŭ la durerile séle fisice şi morale? care vede dispărêndŭ ca umbra ajutorul în creşterea copiilor, îngrijirea şi veselia casnicilor, mulţumirea tuturor, în fine care vede pălindu-se de odată atâtea gingaşe florĭ ce împletéŭ cununa fericiriĭ séle în acéstă vale de suspinurĭ şi lacrime! Durere! mare durere!! Dar cum póte înţelepciunea omenéscă, să resolve o cestiune ce atîrnă numaĭ de înţelepciunea nemărginită şi puterea infinită a Stăpânuluĭ vieţiĭ şi al morţiĭ!? şi care a măsuratŭ cu palma ḑilele şi a pus hotar césurilor vieţiĭ?!

Nemângăiatŭ soţŭ! adîncă e durerea ta; mare şi egală cu perderea nereparabilă ce aĭ încercatŭ! Dar mare fie-ţĭ şi creştinésca ta resemnaţiune. In culmea eĭ e durerea ce 'ţĭ sfîşie inima; în culmea eĭ fie şi rĕbdarea la crunta lovitură ce aĭ primitŭ. Domnul vieţiĭ şi al morţiĭ îţĭ întinde acestŭ paharŭ de amărăciune; deşartă'lŭ fĕrĕ murmurŭ! Măsórĕ-ţĭ adînca întristare nu dupĕ sdrobitórea perdere ce aĭ suferitŭ, ci dupĕ speranţele înalte şi mêngăitóre ale sfinteĭ nóstre Religiunĭ — balsamul tuturorŭ suferinţelorŭ omenescĭ.

Mórtea estĕ pórta prin care trecemŭ în sînul vecĭniciei, în sînul luĭ D-zeŭ, unde nimicŭ nu se perde și unde astăzĭ trece reposata Zoe I. Ionescu la a căreĭ ceremonie funebră ne-am adunatŭ în acestŭ sf. locaș.

Născută în an. 1838, fiica reposatuluĭ și prea venerabiluluĭ Preot Constantin Duhovnicul din Telega, și crescută de virtuoșiĭ eĭ părinţĭ în credinţa și reliogisitatea creștină, apoĭ căsătorită după lege la etatea de 20 anĭ (1858), într'o căsnicie model de 25 anĭ, desvoltândŭ virtuţile cele maĭ frumóse ca sóţă și mamă, duse cea maĭ liniștită, și neimputabilă viéţă cu demnul eĭ soţŭ și stabilul nostru amic Părintele Ión Ionescu Economul. Fericită de alegerea unuĭ soţŭ virtuosŭ, prob și onestŭ, a fostŭ mândria luĭ, coróna vieţiĭ luĭ, în fine balsamul celŭ maĭ dulce la durerile luĭ sufletescĭ și trupescĭ. O casă fericită în care ambiĭ soţĭ se întrecéaŭ în desvoltarea virtuţilorŭ, unul făcândŭ cu cinstea maĭ mare pre cel-lalt.

Dar pre cât le-a fostŭ de frumósă viéţa și căsnicia fericita în acetŭ interval, pre atât le-a fostŭ de sdruncinată prin desele perderĭ de copiĭ; căcĭ din 16 ce reposata a născut ca tulpină bine-cuvêntată, astădĭ vedem numaĭ treĭ împrejurul cortegiuluĭ eĭ funebru: unŭ băeat și doĕ fete, din care cea maĭ mare căsătorită. Ceĭ-alţĭ 13 șĭ-aŭ luat sborul de timpuriŭ din braţele părinţilor și în sborul lor se vede că le-aŭ luat mare parte din existenţa lor materială. Mare a fostŭ golul ce sîmţea inima mameĭ cu perderea lor; dar vaĭ! lovitura decisivă nu se dedese. Familia amiculuĭ nostru după atâtea perderĭ seriόse, credea că a plătitŭ dureriĭ tot tributul cerutŭ și când cu destule jertfe, vĕduse unŭ lăstarŭ mêndru și vigurosŭ în buchetul eĭ, — pe junele doctorand Costică Ionescu Poenaru, care prin viitorul surîdătorŭ ce-șĭ pregătise, era gata a pune o frumósă cunună pe fruntea familieĭ séle, atunĭ nemilostiva mórte bătu din noŭ la ușa ticniteĭ case a amiculuĭ nostru. Doctorandul Poenaru a luat parte în campania din 77 în Bulgaria ca medic în ambulanţă, unde, în urma activităţiĭ ce a desvoltatŭ și a asprimiĭ timpuluĭ cu care a luptatŭ, a cădutŭ victimă uneĭ suferinţe care în cele din urmă 'ĭ-a curmatŭ firul dilelor. Acésta a fostŭ cea maĭ cruntă lovitură de care

inima duióseĭ mame a sêngeratŭ : o rană atât de mare, lângă atâtea rane, a subminat adîncŭ existenţa eĭ fisică ce era atât de robustă.

De la timpuria trepasare a acestuĭ din urmă scumpŭ odorŭ al inimiĭ eĭ şi care adusŭ cu dînsul în mormêntŭ multe speranţe juste ale familieĭ, reposata isbită cu cruzime în tot ce a iubitŭ maĭ multŭ, a vĕrsatŭ pârae de lacrimĭ, şi de cele maĭ multe orĭ ascunse cu îngrijire spre a nu redescepta durerea între casniciĭ eĭ iubiţĭ. Neconsolată cu tóte mângîerile şi îngrijirile călduróse ale uneĭ familiĭ înţelepte şi prospere de care se încongiura, fiinţa eĭ, pênă de-unăḑi înfloritóre, ce dă forţeĭ, se consumă ca oliul din candelă şi ast-fel, dupĕ 9 lunĭ de ḑăcere 'şĭ dete ultimul suspin.

Ca soţie, înţeléptă, casnică, económă şi devotată n'a căutatŭ mulţumirile vieţiĭ în vuetul lumiĭ, ci tot-dé-una, mărginită în cercul familieĭ a sciutŭ să facă din casa sa unŭ cuĭbuleţŭ cald de fericirĭ domesnice, unŭ templu de virtuţĭ neperitóre în care 'şĭ creştea odraslele iubite.

Ca creştină, pietatea, credinţa, iubirea şi caritatea Evanghelică, pe care a practicat-o fĕrĕ sgomotŭ, aŭ fostŭ conductoriĭ paşilor eĭ pênĕ la ultima-ĭ respirare. Blândeţea caracteruluĭ, curăţenia, menagiul eĭ model şi îndatorirea cea maĭ cuviincióså : iată virtuţile ce de la prag le zărea orĭ-cine călca în acéstă casă.

Dar, fraţilor viéţa şi mórtea sûntŭ în mâna luĭ D-zeŭ. Celŭ ce a pusŭ aniĭ şi vremile întru a sa stăpînire şi fĕrĕ a căruĭ voinţă nu se mişcă nicĭ firul de pĕrŭ din capul nostru. Ce sûntŭ silinţele omuluĭ spre a reda iubiţilorŭ sĕĭ sănĕtatea ? când mâna Celuĭ Atot-puternicŭ a pusŭ hotarŭ vieţiĭ ? Astŭ-felŭ în faţa acesteĭ scene triste nu putemŭ de cât a striga cu multŭ rĕbdătorul Iob : Fie, Dómne, numele Tĕŭ bine-cuvîntatŭ!

Flórea ne-uĭtăriĭ, semănată pe unŭ mormîntŭ şi stropită cu lacrimile soţuluĭ şi fiilor va fi simbolul iubiriĭ şi veneraţiuneĭ cuvenite acesteĭ excelente sóţe şi mame, ĭar pentru noĭ ceĭ ce împărtăşimŭ durerea lor, unŭ exemplu frumosŭ de virtuţĭ casnice, de ordine şi amabilitate familiară.

Tip fidel al femeeĭ creştine, décă dispare dupĕ scena aces-

teĭ lumĭ, pentru dînsa se ridică cortina vecĭniceĭ, trece dincolo de pragul acesteĭ vieţĭ efemere, unde sufletul eĭ, însoţit de rugăciunile Prea Sânţiţilor Archiereĭ şi cler, şi de binecuvêntările sincere ce se înalţă de toţĭ ceĭ de faţă, merge să-şĭ ia locul de spectatóre la strălucitórea panoramă a eterneĭ fericirĭ ce 'şĭ a pregătitŭ prin fapte bune.

Nu o plângeţĭ, dar, voĭ pe care v'a iubitŭ cu atâta devotamentŭ şi abnegaţiune; căcĭ de şi se depărtéză cu corpul dintre voĭ, sufletul eĭ celŭ blând care nu vĕ va uĭta nicĭ odată, rógă din înălţimea sferelor cerescĭ pe Părintele mângîerĭĭ, care a mĕsuratŭ durerea fie-căruia, ca să trămită roua miliĭ recoritóre în inima sdrobită a soţuluĭ, a fiuluĭ, ficelor şi atutorŭ acelora ce o plâng din inimă.

Onóre, veneraţiune femeeĭ creştine, sóţeĭ virtuóse, mameĭ sublime! Vecĭnică fie-ĭ pomenirea în cercurile ce aŭ cunoscut-o, Dumnezeŭ s'o odihnéscă în locaşurile fericiriĭ.

Prea Sânţitul Episcop al Râmniculuĭ şi Nouluĭ Severin, cu adresele No.No. 1801 şi 1858 din 17 şi 28 Oct. 1883, ne maĭ trimite spre publicare şi următórele acte de donaţiune. Laudă stăruitorilor şi donatorilor.

Actŭ de Donaţiune

Sub semnaţiĭ locuitorĭ şi proprietarĭ micĭ domiciliaţĭ în Cătuna Şioroca pendinte de Comuna Marga din Pl. Cloşanĭ, Jud. Mehedinţĭ vĕdêndu-ne lipsiţĭ de o S-tă Biserică în acéstă Cătună şi fiind depărtaţĭ de S-tă Biserică din Comuna Marga, ceia ce ne împedică cu ocasia servicielor religióse şi a casurilor locale, şi avênd dorinţă de a clădi o S-tă Biserică pe séma nóstră în acéstă Cătună, declarăm în unanimitate că astă-ḑĭ de a nôstră bună voinţă am donatŭ irevocabil pe séma noiĭ Bisericĭ, şapte-srpe-ḑece pogóne pămênt din proprietăţile nóstre moştenescĭ, ce avem în teritorul acesteĭ Cătune, după cum urméză la numele fie-căruia, şi care pogóne valoréză suma de leĭ 500.

Şi spre a'şĭ avea deplina tărie presentul actŭ de donaţiune sub-scris de ceĭ ce am ştiut carte, prin condeele nóstre, iar ceĭ ce nu am ştiut prin scriitor, am Stăruit de s'aŭ atestatŭ de onor. Tribunal local, şi legalisat precum şi transcrisŭ de onor Trib. al Jud. Mehedinţĭ.

1883, Iulie 28,

1. Eŭ Nicolae Antone am datŭ pe séma Bisericeĭ douĕ pogóne şi 450 stânjinĭ patraţĭ din proprietatea mea ce o am în acestŭ hotarŭ la locul verde, că începerea din Şleu cel mare spre apusŭ cât va ajunge, avênd învecinare la răsărit cu hotarul Bălţi.

2. Noi George al Dini şi Ion D. Achimescu am datŭ pe séma Bisericeĭ douĕ pogóne pământŭ din proprietatea nóstră în acelaşĭ hotar şi locŭ, cu începere din Şleu cel mare spre apusŭ cât va ajunge.

3. Eŭ Dimitrie Achinescu, am dat pe séma Bisericeĭ un pogon pămêntŭ din proprietatea mea în acelaşĭ hotarŭ şi locŭ cu începere din Şleu cel mare spre apus cât va ajunge.

4. Eŭ Stanca Socia rep. Grigore Aclimescu am dat pe séma Bisericeĭ nu pogon pămêntŭ din proprietatea mea în hotarul Siróca, locul

numit façia, cu începerea din apa Leloviţi spre răsărit cât va ajunge, având învecinare la miaḑă-ḑi cu proprietatea luĭ Ión Dragotă.

5. Eŭ Ilinca Lazăr Bobărscă cu autorisaţia soţuluĭ meŭ am dat Bisericeĭ, un pogon pămêntŭ din proprietatea mea în acelaşĭ hotar, locul Strâmbu, cu începerea din apa Topolniţi spre rĕsărit cât va ajunge, avênd învecinare la miaḑă-nópte cu proprietatea luĭ Antonie Dovlete.

6. Noĭ Ión A. Bogdan, Trailă Bogdan şi Aniţă T. Bălutesca cu autorisaţia sociuluĭ meŭ am dat pe séma Biserici un pogon pămêntŭ în acelaşi hotar, locul Strămb, cu începere din apa Topolniţeĭ spre răsărit cât va ajunge.

7. Noĭ Grigore Bogdan şi Drăghicĭ Bogdan am dat pe séma Bisericeĭ din proprietatea nóstră un pogon pămêntŭ în acelaşĭ hotar şi locŭ cu începere din apa Topolniţeĭ cât va ajunge.

8. Noĭ Trailă Mateescu George Mateescu şi Nicolcea Mateescu am dat Bisericeĭ un pogon pămêntŭ din proprietatea nóstră în acelaşĭ hotar şi locu çu începere din apa Topolniţeĭ spre rĕsărit până unde va ajunge.

9. Noĭ Iancu Bogdan, şi George C. Bogdan am dat Bisericeĭ din proprietatea nóstă un pogon pămêntŭ în acelaşĭ hotar şi locŭ, început din apa Topolniţeĭ spre răsărit cât va ajunge.

10. Eŭ Const. Achimescu am dat Bisericeĭ un pogon pămêntŭ din proprietatea mea, în acelaşĭ hotar, locul Săliscea cu începere din Şléu cel mare spre apus cât va ajunge, învecinat la miaḑă-ḑĭ cu proprietatea luĭ Ion Dovlete.

11. Noĭ Gligore Achimescu şi Ioniţă Archimescu am dat Biserici, din proprietatea nóstră un pogon pământ în acela-şĭ hotar, locul Fagul, cu incepere din curéua luĭ Ionaşĭ Tripu, spre răsărit cât va ajunge.

12. Noĭ Dimitrie Spătarui şi N. Spătarui, am dat Biserici un pogon pămêntu din proprietatea nóstră în acelaşĭ hotar şi locŭ, cu începere din hotarul Bălţeĭ spre apus cât va ajunge.

13. Eu Achim Bogdan am datŭ un pogon pămêntŭ pe séma Bisericeĭ, din proprietatea mea în locul, Tagu hotarul Şiróca, cu începerea din hotarul Bălţi spre apus cât va ajunge.

14. Noĭ Ion Achimescu şi C. Achimescu am datŭ Bisericeĭ, un pogon pămêntŭ din proprietatea nóstră în acelaşĭ hotar, locul Craiul Scurt, din Şleu cel mare spre rĕsărit cât va ajunge.

15. Eŭ Dimitrie Achimescu am datŭ Bisericeĭ, din proprietatea mea una masă de pămêntŭ, în locul numitŭ prisos, în lungime de 50 Stânjenĭ şi ı lăţime de 18 Stânjenĭ avênd învecinărĭ la miaḑă-ḑi cu Tran-

dafir T. Bălușescu și la miadă-nópte cu Vasile Dovlete, la răsărit cu hotarul Bălți și la apus cu Dimitrie Achimescu.

1883, Iulie.

Sub semnați Epitropi aĭ Biserici din Comuna Manga declarăm că primim cu bucurie în numele noiĭ Bisericĭ ce voesce a se clădi în Cătuna Șioroca, pendite de acéstă Comună, și ne mulțămim pe acéstă donațiune fără ch'ar să se maĭ facă vre o cercetare despre pasnica posesiune.

Epitropi (S.) Preotul Cont. Pârvulescu
„ Ion Filipescu
„ George Bordia

Primăria Comuneĭ Marga.

Semnăturile de maĭ sus fiind acelor iscăliți se atestă și de acéstă Primărie conform cerereĭ făcute prin petițiunea în reg. la No. 215.

1883, Iulie 28.
No. 238.

(L. S.)

Primar. (SS) *P. Sitoni.*
Notar. „ *G. P. Herdașui.*

Tribunalul Mehedinți sesiunea vacanțelor No. 672. Audiența din 1 August 1883.

Inaintea Tribunaluluĭ s'aŭ presentat donatori: Nicolae Antonie, Georgie al Dineĭ, Ion Achimescu, Dimitrie Achimescu, Stanca Gr. Achimescu, Ilinca Lazar Bobârscă, I. A. Bogdan, Trăilă Bogdan, Anița T. Balutescu, Grigore Bogdan, Drăghicĭ Bogdan, Trăilă Mateescu, George Mateescu, Nicolae Mateescu, Iancu Bogdan, G. C. Bogdan, Const. Achimescu, Gr. Achimescu, Ioniță Achimescu, D. Spătariŭ, N. Spătariu Achim Bogdan, Ion Achimescu, D. Achimescu, C. I. Achimescu, fiind asistate Ilinca L. Bobarscă și Anița T. Balotescu și de soți lor toțĭ în persónă în presentele s'a dat lectură din cuvnêt în cuvênt acestuĭ actŭ de donațiune depus cu suplică în reg. la No. 6163/83 și numiți 'l-a susținut în totul declarând că este al lor făcutŭ din libera voință cerând a se autentifica.

TRIBUNALUL

Avênd în vedere declarațiunile părților,

Avênd în vedere că actul este făcut pe timbru legal de dece leĭ și

taxa de înreg. cuvenită Statuluĭ, s'a dapus la casieria Generală locală cu recipisa No. 2391/83 de leĭ 15.

Avênd în vedere și dispozițiile Art. 1171 cod. civil. Dă autenticitatea legală acestul actŭ de donațiune.

Semnațĭ { N. Cutendache, I. G: Hrisiu.
Grefie, D. Alixandrescu.

[L. S. T.]

Pentru Conformitate, Pr. *N. Ionescu.*

ROMÂNIA

Cancelaria S-teĭ Episcopiĭ de Rômnicu Noŭl-Severin.

Copia acésta fiind conformă cu originalul se atestă.

1883, Octombie 17.
No. 1803.

p. Directore, *C. Olănescu.*

(L. S.)

ACTŬ DE DONAȚIUNE

Sub-semnațiĭ locuitorĭ și proprietarĭ micĭ din Comuna Mădulari plasa Oltuluĭ județul Vîlcea, vĕḑêndŭ că Biserica acesteĭ Comunĭ cu hramul S-tul Nicolae încă de maĭ multŭ timpŭ se află vacantă de Preot din causă că nu are pogónele legiuite de pămêntŭ, și ca sĕ ne putem face Preot, dămŭ de danie menționateĭ Bisericĭ, pentru totdéuna șépte-spreḑece (No. 17) pogóne pămêntŭ din proprietățile Nóstre dupe cum urméḑă la numele fie-căruia, care pogóne costă suma de treĭ sute cincĭ leĭ (No. 305,) și ca să fie valabil acestŭ actŭ 'l-am legaliḑatu de Primăria respectivă, precum și de onorabilul Tribunal local, trecându-se în registre, ceĭ cari amŭ sciut carte 'lam subscrisŭ cu mâinile nóstre, iar ceĭ ce nu amŭ știut, neam subscrisŭ prin scriitorŭ.

1883, Septembrie 22.

(SS) Stancu Nică cedez Bisericeĭ două pogóne în Rogojină.
" Ion Matheiŭ Ștefan, cedez Bisericĭ patru pogóne pămêntŭ moștenescŭ alŭ meŭ în Rogojina.

„ Ión Ion Dumitru, Diaconu, cedeḑ Bisericeĭ, cincĭ pogóne pămêntŭ în Rogojina.
„ Stan Hăloiu cedeḑ Bisericeĭ doă pogóne pămênt în Rogojina.
„ Ión Hăloiu cedeḑ Bisericeĭ patru pogóne pământŭ în Rogojina.

ROMÂNIA

Primăria Comuneĭ Mădularĭ.

Acest actŭ fiind dat de ceĭ notaţĭ întrânsul pe fiinţă de adevĕrŭ, se atestă de Noĭ, ne fiind moşie rurală ci moştenire strămoşască partea cedată Bisericeĭ, dupĕ cererea ce Nea făcutŭ prin suplica înregistrata la No. 525.

1883, Septembrie 23.
No. 571.

Primarŭ (SS) *D. Săndulescu.*

(L. S.)

Casieria Generală Vâlcea-

In conformitatea Art. 34 aluĭ I, din legea timbruluĭ şi înregistrărĭ s'a perceput taxa de înregiştrare pentru donaţiunea făcută prin actŭ, care dupe Art. 34 notat maĭ susŭ şi dupe dispoziţiunile ord. Intructive ale D-luĭ Ministru de Finance sa multiplicatŭ venitul de 17 fr. Venitul fonciar al unuĭ pogon cu cifra de 15 orĭ şi a resultatŭ suma de leĭ 4335 valórea tutor pogónelor notate în actŭ la care sumă sa perecput taxa de 3 % în sumă de leĭ una sută treĭ ḑecĭ, banĭ cincĭ sub-recipisa No. 3401 din 26 Septembrie 1883.

Casier general (SS) *A. D. Măciuceanu.*
Verif. (SS) *I. Iónescu.*

[L. S.]

Atest pe amea respundere că persónele care se presintă înaintea Onor. Tribunal Vîlcea, cu acest Actŭ, sunt aceia subscrişĭ în acest Actŭ.

1883, Septemcrie 26.

(Semnatŭ) *N. Em. Bonciu.*

Tribunalul Districtuluĭ Vâlcea.

No. 682.

Astăḑĭ, douǎ-ḑecĭ şi şése Septembrie, Anul 1883, saŭ presentatŭ în Tribunalŭ D-lor Stancu Nică, Ión Mathei Ştefan, Ion Ion Dumitru Diaconŭ, Stan Hăloiu, şi Ión Hăloiu, toţĭ în persónă, cărora citindu-

li-se în întregul luĭ acest actu de donațiune. aŭ declaratu că este al D-lor propriŭ, făcutŭ din libera voință, că conține adevĕrul, şi că sunt subscrişĭ prin scriitorŭ, dânşi nesciind carte.

TRIBUNALUL

In facia acesteĭ declarațiunĭ şi în basa Art. 1171 C. C.
Dă autenticitatea acestuĭ actŭ de donațiune.

(SS) *Pârvulescu.*

I. St. Budurescu.

[L. S.]

p. Grefier (SS) *S. Avrămescu.*
p. Confomitate *C. Olănescu.*

ROMÂNIA

Direcția Cancelarieĭ S-teĭ Episcopiĭ Rîmnicu Noul Severin.

Copia acésta, fiind conformă cu originalul actu de donațiune, se atestă.

1883, Octombrie 28.

Directore, *N. G. Protopopescu.*

(L. S.)

Mult Stimabile Domnule Redactor!

Dioa de 7 Ianuari,e este ḑi mare, a începutuluĭ fie'şĭ căruĭ anŭ, este ḑi pe care tótă crescinătatea o venerézā serbându'o ca mare serbătóre a ţótă crescinătatea căcĭ este ḑioa Sf. Ioan înainte mergĕtorul şi Botezătorul Domnuluĭ şi mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos.

Glorioşiĭ noştri strămoşĭ cu înţelepciunea lor venera numele de Ioan, ast-felŭ de multŭ, în cât ceĭ maĭ mulţĭ părinţĭ, obicĭnueaŭ al da adrese ca nume de botez copiiilor lor, dar îlŭ aveaŭ tot de odată şi doctorŭ făcător de minunĭ şi tămăduitorŭ de bóle, la toţĭ bolnaviĭ.

Stăpînitoriĭ ţěreĭ, încă dela gloriosul nostru Domnŭ Radu Negru, adoptase acest nume, ca pre celŭ maĭ luminat şi înalt pronume al lor, ast-felŭ, çă toţĭ îlŭ punéŭ înaintea numeluĭ lor de botezŭ, cum spre ecsemplu *Ioan*, *Mircea Vodă*, *Ion*, *Vintilă Vodă*, *Io*, *Mateĭ Basarab*, érŭ nu ca acest titlu aŭ fostŭ luatŭ de Domniĭ noştri din titlu luĭ *Ego* saŭ *Noi*, precum este uzul de astăzĭ.

Mircea Vodă celŭ bĕtrînŭ, pe când Bucureştiĭ se mărginea nu-mai pĕnĕ în malul Dâmboviţeĭ, căcĭ decindea începea ţinutu Judeţuluĭ Ilfov, şi acésta pe la începutul seculuĭ al XV-lea un boer român cu mare avere, anume Andreiŭ împreună cu fratele sĕŭ Dumitru, aŭ fondat Sf. Biserică pe malul Dâmboviţeĭ cu patronajul Sf Ioan (predidicĭ), care se traduce în limba românéscă, Inainte mergĕtorul, şĭ pe care locuitoriĭ Bucureştenĭ îlŭ aveaŭ făcĕtor de marĭ minunĭ şi ajutător la tóte bólele lor, ast-felŭ că în lipsă de doctorĭ pe acele timpurĭ, pe când tótă lumea în simplicitatea eĭ se căuta la diferitele lor bóle, şi se ajutaŭ unii cu alţiĭ, cu lécurĭ de ale caseĭ, pe care ecsperienţa le dedea şi reputaţiunea, ĭar Sf. Ioan Botezătorul după malul Dâmboviţeĭ, era singurul doctor la care alerga cu rugăciunĭ tótă suflarea românéscă, atât din oraşul luĭ Bucur şi din Târgovişce, cât şi din tóte judeţele învecinate, iar preoţiĭ aceşteĭ Sf. Bisericĭ, atârnaŭ de gâtul bolnavilor răvăşele în care se scrîea troparul (lauda) Sf. Ioan, dupĕ ce ungea pe bolnav cu mir, şi îĭ dedea să bea din apa sfinţită (aghiasma).

Maĭ în urmă la anul 1703 Constantin Vodă Basarab, fondatorul Metropolieĭ de astăzi, şi care îşi avea palatele pe malul Dâmboviţeĭ, în vecinătatea Bisericeĭ ce astăzi este locul cel spaţios în dreptul Caseĭ

de depuneri, ḑis piaţa Constantin Vodă, vĕḑênd acel fericit Domnŭ, că începuse ḑisa Biserică a se ruina, aŭ derâmat'o de tot şi aŭ reclădit'o cu kieltuéla sa, ajutorînd'o cu banĭ, şi împreună cu un Radu Golescu Bivel-Comis, ca ast-felŭ să nu se pêrză acea nepreţuită casă a luĭ Dumnezeŭ, saŭ spiţăria Sf. Ioan Botezătorul, din care tótă lumea îşĭ afla mângâerea ajutorul şi tămăduirea.

Eĭ bine stimabile, Domnule Redactor, aceste liniĭ vi le-am dat rugându-vĕ respectuosŭ, ca să le înseraţĭ în mult citatul D-vóstră ḑiarŭ, ca o istorie veke al monumentuluĭ Sf. Ioan Botezătorul ardicat în capitala nóstră, dar dorinţa mea tot de odată este, ca să vĕ arătŭ că nu de mult am putut afla că şi acest Sf. locaş, a fost condamnat de fosta primărie a se derâma şi al desfiinţa, dupe faţa pămêntuluĭ cetăţiĭ luĭ Bukur, parcă Sf. Ioan a fost duşman al Capitaleĭ, saŭ cine şcie ce rĕŭ ar fi pricinuit şi pricinuesce locuitorilor eĭ!!!. Onorabila casă de Consemnaţiune cum şi curtea cu juraţĭ, fiind clădite în préjma şi pe locul acestuĭ Sf. locaş, amândoĕ aceste palate de bine-facerĭ ale Statuluĭ, nu-şĭ aŭ óre locul şi onórea a se afla lângă Sf. Biserică, cu patronajul aceluĭ doctor şi bine-făcĕtor a tótă creştinătatea? Onorabili membri aĭ forţeĭ primăriĭ, nu eraŭ de altă lege, nicĭ de altă naţionalitate, ce iaŭ îndemnatŭ să viseze acel proiect de á desfiinţa şĭ Biserica Sf. Ioan cel vechiŭ, precum aŭ desfiinţatŭ cu destulă batjocură Sf. Biserică cu patronajul Nasceriĭ Domnuluĭ nostru Iisus Christos, ḑisa din Hanul Grecilor precum şi Sf. Sava martirul şi patronul academieĭ şi şcólelor tinerimeĭ aŭ avut de gândŭ să înlocuéscă sfintele Bisericĭ din capitala nóstră cu menajeriĭ, panorame şĭ alte comediĭ, care vin să ne despóe? aŭ le aŭ stat în gât nisce locaşe sfinte ce sûntŭ aridicate de moşĭ şi strămoşi noştri, prin fie-care suburbie de a le fi maĭ în aprópe familielor şi copiilor locuitorilor?

Nu sciŭ a cuĭ a fost acea propunere, căcĭ eŭ m'am mirat îndestul şi nu mĭ-a venit a crede, că s'ar fi putut găsi o fiinţă pĕcătósă, să atenteze la legea creştinilor şi la tradiţiunile naţiuneĭ!!, de aceia fac apel la sentimentele morale ce vĕ caracteriséză, stimabile Domnŭ, şi în numele luĭ Ioan şi al părinţilor D-vóstră, vĕ rog, să mijlocitĭ prin mult acreditatul D-vóstră ziar, către înaltul nostru şi creşcin guvernŭ, a nu tolera o asemeneă profanare fie-ca invocată de orĭ-ce proiect şi delá orĭ-cine, căcĭ va fi o mare barbarie de a să desfiinţa acea Biserică, monumentŭ istoricŭ al Sf. Ioan cel mare din capitală, şi dacă dânsa este astăzĭ învechită, să facă şi guvernul nostru, cum aŭ făcut Constantin Basarab, a se restaura şi înfrumuseţa ca un locaş a luĭ Dumnezeŭ, şi ca un stabiliment de bine-facere şi ajutor al nenorociţilor sĕrmanĭ din capitala Regatuluĭ român, a căria intrare fiind spre Dâmboviţa unde s'aŭ făcutŭ în anul acesta Sf. serviciŭ al Botezuluĭ, vĕpu-

tea servi acest locaș sfânt, pentru facerea liturghieĭ a Sfințireĭ apelor. Éră pentru gloria luĭ Constantin Vodă fondatorul, care a fondat, în capitală și Mitropolia de astădĭ, vě alătur cu onóre și o copie după inscripția frontispiciuluĭ pe piatră a Bisericiĭ St. Ioan cel vekiŭ.

Acéstă Sfântă Biserică a Sfântuluĭ Ioan Vechiŭ, a fost în mijlocul uneĭ spațióse mônăstirĭ, ocolită cu ziduri înalte întocmaĭ ca o cetate pe malul Dâmbovițeĭ, ĭarŭ înăuntrul eĭ, era casele cu coridóre în care aŭ locuit fruntea neguțătorilor capitaleĭ. Superioriĭ acesteĭ mônăstirĭ de Egumenie, eraŭ din clerul înalt precum : Dositeiŭ devenit Mitropolit pe la începutul seculuiĭ nostru și care aŭ lăsat donațiunĭ pentru școlĭ și trimiterea tinerilor Românĭ, a studia în străinătate, precum și Ilarion devenit Episcop al Argeșiuluĭ, și intimul amic al luĭ Tudor Vladimirescu la 1821.

Bine-voițĭ vě rog, stimabile D-le Redactore, a primi încredințarea prea distinseĭ mele considerațiunĭ și recunoșcința ce tot-d'auna v'am păstrat.

Locot-Colonel, D. Pappazoglu.

Istoricul Fundării Bisericeĭ

Scósă întocmaĭ după originalul frontispiciuluĭ Bisericeĭ Sf. Ioan Mare din Bucureșcĭ calea Victorieĭ.

Acéstă Dumnezeească Biserică, a căria Hramul este Tăerea Capuluĭ Sf. Ioan Predicŭ (adică înainte mergětorul) dintêiŭ făcută aŭ fost de un *Andreiŭ Vistierul cu fratele luĭ Dumitru*, însă, fórte întunecósă era; și așa multă vreme fiind, pěně când Domnul Luminatul și Inălțatul Ion Constantin Basarab Voivod, carele din Dumnezeésca răvnă și din ciudele (adică minunile) ce întru acest sânt lăcașŭ să fácia, isbăvind pe mulțĭ din grele bóle, mișcându-se și îndemnându-se a vrut să-ĭ facă turn ne-avênd întâiŭ, și să o maĭ deschiză și să o lumineze, cí slab și vechiŭ zidul fiind saŭ surpat bolta. Așa dar în ocolu eĭ și altul ce maĭ rěmăsese zid aŭ pus de l'aŭ surpat, și din temelie o aŭ făcut și o aŭ înfrumusețat, precum astăzĭ tutulor iscusită se vede fiind, însă Ctitor maĭ dinainte și Jupan Radu Golescu Bivel Comis, aŭ dat și D-luĭ cât aŭ putut ca să nu se stingă acea pomenire, și s'aŭ sfârșit la anul dela zidirea lumeĭ, (adică 7211) (adică luna Iunie în 10 dile) la al 12 an din Domnia Măriei Séle. Ispravnicu fiind George Vel Căpitan de Dorobanțĭ (sin) adică fiul luĭ Mareșŭ Banul.

Copiat după piatra din frontispiciul Bisericeĭ Sf. Ioan Botezătorul din malul Dâmbovițeĭ.

Locot.-Colonel, D. Papazoglu.